

ערב יום הכיפורים תשפ"ו

דעה חכמה לנפשך

פרשת האזינו תשפ"ה

דרשת שבת שובה תשפ"ו

פינת יקרת

שיחות קודש
מאת ב"ק אדמו"ר שליט"א

יוצא לאור ע"י מכון
"יום החכמה"

שע"י ישיבת "תורת חכם" ללימוד הנגלה והנסתר
רח' אחלי יוסף 18, ירושלים עיר"ק תובכ"א

כדי להשיג את הקונ'
ולתרומות והנצחות
אפשר לפנות
טל' 0533153884

©
כל הזכויות שמורות
הוצאת "מכון ים החכמה"
שעי' ישיבת "תורת חכם" ללימוד הנגלה והנסתר
ירושלים ע"ה"ק תובב"א

טלפקס: 02-5389584 נייד: 053-3153884

דא"ח רעוא דרעוין פרשת האזינו תשפ"ה

עבודת יום הכיפורים - בתהו יליל ישימון רמז לעבודת יוהכ"פ בבחי' תהוה דקדושה, שהאדם מניח כל תאוותיו הגשמיים והרוחניים, ורצונו אך להדבק באמונה וייחוד הבורא ית' בדבקות עצם, בלא שום הרגשה, בבחי' ולחיותם ברעב, שבזה נכלל בשם הוי"ה ית' ומעורר אורות דמשיח צדקנו שיבוא בב"א

וּמִצְאָהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר וּבְתַהוֹ יָלַל יִשְׁמֹן וְגו': (דברים ל"ב, י')

פ"ג. וזה בחי' פרשת 'האזינו', שהיא בבחי' עצמות ושורש התורה, וכל התורה כולה היא בבחי' גילויים והתפשטות ממנה (עי' דרשות חת"ס ח"א דף כו טור א')^ב. וכן הוא בענין יום הכיפורים שלעומת כל הימים טובים ועבודת כל השנה כולה הוא בבחי' שורש ועצמות, כי בו ביום זוכה היהודי לתענוג ודבקות עצם בבוראו, לעומת שאר ימות השנה שבהם מתגלה קדושת ודבקות העצם רק מבחוץ.

[א] בנ"י שמחים ביום הכיפורים בעצמות הבוי"ת על שזכו להיות בניו יחידיו, שמחה זו היא לפני ולפנים ואין נכרת לחוץ, משא"כ בשאר יו"ט שבשנה

הנה בכל מדרגה רוחנית יש בחי' עצמות ויש בחי' התפשטות האור שהוא בחי' הגילויים, כדוגמת מאור השמש ובחי' האור המתפשט ממנה^א (עיין תניא פרק נ"ב ושער הייחוד והאמונה

א. וע"ד שמצינו שחז"ל הק' (סנהדרין כ"א ע"ב) למדו מהכתוב (דברים ל"א, י"ט): ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפהם - על חיוב מצות כתיבת ס"ת, הגם שע"פ פשוטו של מקרא השירה הזאת עולה על פרשת האזינו שבו דיבר הכתוב, והטעם כי אסור לכתוב כל פרשה ופרשה שבתורה בפ"ע ויש לכתוב כל התורה כולה בב"א, והיינו שפרשת האזינו היא שורש וכללות כל התורה כולה [וכבר באו הפוסקים (עי' שאגת אריה סי' ל"ד, ובשו"ת התעוררות תשובה חלק יו"ד סי' קמו) בחקירה באופן שאדם כתב כל הס"ת מתחילתה עד סופה ונמחקו כל פרשותיה ולא נותר בספר כי אם פרשת האזינו האם יצא יד"ח, שהרי כתב כל התורה על מתכונתה ונשאר כתוב בספר השירה הזאת דפרשת האזינו, והגם שנקטינן להלכה שלא יצא יד"ח, אך מכאן רואים שפרשת האזינו היא שורש ועיקר לכל התורה כולה, וידוע מה שציווה המגיד הק' (עי' תורת מנחם התועדויות תשמ"ב כרך א' עמ' 108-109, ובספר ויחי יעקב בהוספות עמ' יג בשם מהר"ל, ובספר הזכרונות להרי"צ ח"א פכ"ט, ובתולדות אדמו"ר מהר"ש עמ' 74) שעל כל איש מישראל לידע פרשת האזינו על פה שהיא פרשה שהרבה גופי תורה תלויים בה].

ב. וז"ל שם: כל עתה שנכנס ומה ישראל שימה בפהם צורך להעמידם שם מרעה לומר פרשת האזינו שהיא עדות התורה וענתה השירה בכס לעד ולמדה את בני ישראל שימה בפהם. ואז ברך מרע"ה ברכת התורה כמבואר מכי שם ה' אקרא (ברכות כ"א ע"א) **ש"מ שזה עיקר התורה, א"כ ראוי היה להשמיע באזני קטני קטנים לסגולה נפלאה וכו'** ועל כן אחר שגמר פרשת אתם נצבים שלא היו שם קטני קטנים, הוצרך לילך להם למחנה ישראל, כדי שיוכלו להוציא שם קטניהם לשמוע קולו של מרע"ה הן בפרשת האזינו הן בזאת הברכה, כנלע"ד בעזה"י. עכ"ל.

ועוד עי' מאור עינים פר' אמור ד"ה ומקודם יוה", ובמי השלוח ח"ב פר' האזינו.

משל

למה הדבר דומה, לאיש נדכה ובזוי שבאים אליו באחד הימים ומבשרים אותו כי נתברר הדבר אשר הוא הוא בן המלך ואליו שייכים כל גנזי המלך ואוצרותיו, הנה מה רבתה ומה גדלה שמחתו בעת ההיא על שזכה להיות בנו יחידו של המלך, אך הנה אין מוכרח הדבר ששמחתו תתגלה ותראה ותפרוץ חוצה, כי שמחתו היא שמחה פנימית בעצמות המלך על שהתוודע שהוא זכה להיות בנו יחידו חביבו. וכן הדבר ביום הקדוש, אשר בו ביום היהודי שש ושמה על זאת שזכה להיות בנו יחידו של מלכו של עולם, וכמו שדייק בזה בעל הסולם דאמרו רבותינו ז"ל (יומא ע' ע"א) על הכהן הגדול, ויום טוב היה עושה לאוהביו בצאתו בשלום מן הקודש, דלכאורה יש לתמוה האם לפני כן לא היה זה יום טוב, ומדוע אם כן כתיב דדייקא בצאתו מן הקודש היה עושה כהן הגדול יום טוב, אלא העניין הוא כי עיקר עבודת היום הקדוש היא שבני ישראל שמחים עם עצמות הבורא, למעלה מכל הגילויים והאורות, כי נכנסים לפני ולפנים לשמוח ולגיל בהמלך ה' בעצמו, ואם כן אין הדבר מוכרח ששמחתם תתגלה ביום הקדוש ותפרוץ חוצה, דיתכן כי שמחה זו תתגלה רק בשאר ימות השנה, כי האור המאיר ביום הקדוש הוא אור בבחי' עצם, דבני ישראל מתקשרים בתעניתם ביום הקדוש בעצמות המאציל, מה שאין כן בשאר ימים טובים סתם דהם בחי' התגלות הקדושה שהאור מאיר לבחין.

ב] עבודת בגדי זהב היא בחי' בינה ותשובה בבחי' חיצונית, והעבודה דלפני ולפנים בבגדי לבן היא בחי' א"א, בחי' תענוג העצם, אף כשאין מרגיש התשובה בחיצונית

דהנה בעבודת יום הכיפורים ישנם שני מיני עבודות, האחת היא בחי' העבודה

הנעשית בחוץ בבגדי זהב, והשנית היא העבודה שנעשית לפנים בבגדי לבן, ואיתא בדברי האר"י הק' (שעה"כ דרוש א' דיוה"כ) שביום הכיפורים מתגלים האורות דאריך דרך מדרגת הבינה, והיינו שיש ביום הכיפורים עבודה שהיא בבחי' אימא – בינה, והיא נעשית בחוץ בבגדי זהב, וישנה העבודה שנעשית בבגדי לבן – בבחי' אריך, שהוא לפני ולפנים.

כ] באמת ביום הזה מאיר אור גדול דבחי' הבינה, שהיא בסוד הזהב, כנודע מרבינו האר"י ז"ל בסוד בגדי זהב, אשר על ידי אור הבינה רוב בני האדם מתעוררים כהיום הזה בתשובה ובכיה להתחרט על עוונותיהם ולתקן מעשיהם, ובאמת מה נהדר ומה נעים חלקו של מי שזכה לכך. אמנם אין עיקרו ועיצומו של יום בעבודה בבגדי זהב הנעשית בחוץ, שהיא בחי' חיצונית, אלא העיקר הוא בחי' הארת אריך שהוא בחי' תענוג העצם המאיר גו אימא, ועניינו הוא כי אף מי שלא זכה לחוש ביום הקדוש בהתעוררות תשובה בחיצונית צריך לידע דאין עיקר מחילת העוונות של יום הקדוש תלויה בזה העבודה הנעשית בחוץ בבגדי זהב, אלא עיקר כפרתו וסליחתו תלויה בעבודת הפנים הנעשית בבגדי לבן שבסוד אריך.

ג] אפי' המלאכים אינם יכולים להשיג הגדולה והגילה של הכהן הגדול בכניפתו לקח"ק, ורמוזה בשם יג"ל, ומכוח הכה"ג נתעורר שמחה לכל ישראל

כ] הנה ביום הכיפורים בעת שהיה הכהן הגדול נכנס לפני ולפנים היה מעורר השם הק' גי"ל היוצא מתיבות יחיד ג'אה לעמך פנה זוכרי קדושתך (עי' עבודת ישראל פר' אמור, ובנר ישראל אות ד' ואות ל"ג), בסוד הכתוב (שמות ט"ז, א') אשירה לה' כי גאה גאה, כי בעת ההיא היה עולה

אך עם זאת צריך להתעמק גם בבגדי הלבן, וכתונת בד קודש ילבש, אשר בזאת יבוא אל הקודש, והיא עיקר עבודת היום – לשמוח ולשיש בגילה פנימית על כי חלק ה' עמו יעקב חלק נחלתו, ודרך כל העבודות החיצוניות שהן בחי' אימא, בחי' בינה, יעלה ויבוא לבחי' אריך – לשמוח ולהתענג בעצמות הבורא ית', וזוהו הוא חותם עצמו בחותם העליון חותם הפנימי (שעה"כ ק"ג ע"ג וק"ו ע"ב) – שבני ישראל מקושרים בעצמות המלך ושהם עצמם כביכול בבחי' תענוגי ושעשועי המלך בבחי' היסוד דנוק', כי הש"י שמוח ושש ובוחר בכל יהודי בפני עצמו ועל ישראל גאווה.

ח) אף בשנחלש ע"י עבודת התענית והתשובה, יתחזק מצד השמחה שבמעמקי לבו שאין זר עמו ובד"ד ינחנו, ואפי' אין הוא עצמו מרגיש בכך לרוב פנימיותה ועמקותה

ועל כן בשעה שהצום גובר ומתגבר על האדם, ומרגיש ברעב ובצמא ובעינוי נפשו עד שאינו יכול לערוך תפילתו ועבודת היום כראוי, הנה צריך להשכיל ולהתלמד כי כל זה הוא מצד העבודה החיצונית דבחי' בגדי הזהב בבחי' הבינה, ואף כי ודאי צריך להתאמץ ולהתחזק שלא יהיה רפיון במלאכתו לערוך כל סדר עבודת היום כראוי לו, מכל מקום צריך לידע כי עיקר כפרתו תלויה בעבודה הפנימית הנעשית לפני ולפנים בשמחה וגילה בפנימיות הלב בעצמות הבורא, בבחי' יחיד ג"אח לעמך פנה וכו' כנ"ל, והיא בחי' שמחה שבמעמקים תוך עשרה עמקים, ואיש זר לא יכירנו בעת אשר איש הישראלי שמוח בעושייו בעצמות המאציל וישיש ויג"ל על כי זכה להיות מזרע ישראל.

הכהן הגדול לדבקות עצם בבוראו, ויגל ושמוח מאוד על שזכה להיות בנו יחידו של המלך, ועל ידי הכהן הגדול שהיה נכנס אל הקודש לפני ולפנים נתעוררה מדה זו בכל אחד מישראל – השמחה והגילה הפנימית בה' אלקיו, בבחי' הכתוב (תהלים קמ"ט, ב') ישמח ישראל בעושייו בני ציון יגילו במלכם.

והיות כי אין מי שיוכל להשיג התפארת והגדולה שיש לכל אחד מישראל בפני עצמו, והוא בחי' ז'כל אדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקדש עד צאתו' (ויקרא ט"ז, י"ז), ולא ישתתף איש זר בשמחתו וצחלתו של כל יהודי על שהוא בן המלך, כי הוא בבחי' יחיד גאה שיש לו הגאווה וההתפארות האמיתית דקדושה, וכל אחד מישראל יש לו חלק ונחלה בה' אלקיו, כמו שכתוב (דברים ל"ב, ט') 'כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו', וזה שהקשו בירושלמי (יומא פ"ה ה"ב) והכתיב וכל אדם לא יהיה באהל מועד, ואפי' מלאכים דכתיב ודמות פניהם פני אדם, ומשני דשמוא שכינה היתה, דהיינו שאין מי שיוכל להיכנס אל הקודש יחד עם הכהן לפני ולפנים, כי אם השכינה הקדושה שנתגלה לו במראה הנבואה, והתוודע אליו אשר כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו'.

ד) מתוך עבודת התשובה ובחי' בינה, יעלה איש ישראל ויבא לשמוח ולהתענג בעצמות הבויות שזכה להיות לחלקו

וע"כ הגם שכל יהודי צריך בפנימיות לרחוץ ידיו ורגליו וללבוש ביום הקדוש בגדי הזהב ולערוך כל סדר עבודת היום כאמור, מתוך תשובה וחרטה ומתוך עינוי נפש, בבחי' העבודה שבחוקין,

תרל"ד עמ' רב. ובדעה חכמה לנפשך האזינו תשס"ח.

ד. עי' הקדמה כוללת למהר"ש תאומים בעל עבודת יום הכיפורים, נדפסה בברית מנוחה ע"פ זאת מנוחתי עמ' קכ ואילך.

אליו ית' למעלה מכל טעם ודעת, או אז יזכה להיכנס לפני ולפנים ולהתענג ולשמוח על עצמות הבורא, גם אם אינו יודע אם תשובתו נעשתה כהוגן אם לאו, כי כל אלו הפעולות הן בבחי' גילויים ולא בבחי' עצם.

והעיקר הוא לקיים שובה ישראל עד ה' אלקיך (הושע י"ד ב'), שצריכין לידע שעיקר התשובה תלויה בכך שיכיר וידע שהש"י מושל על כל הגילויים, והוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, יען כי הנשמה לך והגוף פעלך, ויבוא להכנס לפני ולפנים, ויגל בליבו מאוד על עצמות הבורא למעלה מכל הגילויים ולמעלה מכל ההרגשות ולמעלה מכל התשובות, ולהיות נכלל לגמרי בשם הוי"ה ב"ה, בבחי' כי חלק הוי"ה עמו יעקב חבל נחלתו כנ"ל.

[ז] **ביוה"כ נתעלית כל הברואה למציאות עצמות הבורא, וצריך לחתום עצמו שלא ליהנות משום תענוגים גשמיים ורוחניים אלא בדבקות ושמחה בעצמות אלקות**

וזתן שצריך שיהיה הכהן הגדול נשוי, כמו שכתוב (ויקרא ט"ז ו'), וכפר בעדו ובעד ביתו, וכן שליה הציבור דיום הכיפורים צריך שתהא לו אשה, דומיא דכהן גדול כמובא בשו"ע (סי' תקפ"א ב'), וטעם הדבר הוא כיון שביום הזה מעלים לבחי' הוי"ה והנוק' עד למדרגת אריך אנפין, היינו שמעלים כל הברואה למציאות עצמות הבורא, וביום הזה צריך יהודי לחתום עצמו בחותם הפנימי כמובא בכוונות (עין שעה"כ ענין יוה"כ ק"ג ע"ג), בסוד מה דכתיב אצל הכהן הגדול (ויקרא כ"א י"ד) 'כי אם בתולה בעמיו יקח, ובתול"ה אתון ל"ב-תה"ו, בסוד משה רבינו אשר אצלו נאמר (שמות ב' י') כי מן המים משיתה"ו, והיינו מעולם התה"ו דקדושה, כי צדיק האמת יש בו סוד הל"ב-תה"ו, בסוד הבתולים, בסוד האי מ"ם סתימא דלסרבה המשרה ולשלוש אין קץ (ישעיה ט')

ואין שמחה זו תלויה בהרגש גופו או אפי' בהרגשת הארה בנשמתו, כי אם כולו הפך לבן בשמחה פשוטה בעצמות המלך, ואפי' המלאכים אשר בשמים יעופפו – באהבה ויראה (עי' תקו"ז כה ע"ב), לא יבואו שמה בבואו אל הקודש, כי שם במקום הקודש אין שום בחי' גילויים אלא רק דבקות עצם בבורא ית'. והגם כי צריכין לערוך כל סדר עבודת היום על מתכונתה, לעורר ליבו בתשובה ולהתפייס עם בוראו בתחנונים, כי ביום הזה יכולים להמשיך הגילוי אלקות שמחוץ לקודש, אמנם אף מי שלא זכה להמשיך בחי' האור שמחוץ למקום הקודש [בבחי' עבודת כגדי זהב כנזכר], מכל מקום צריך לידע שעיקר העבודה היא העבודה הפנימית בבחי' הכתוב (דברים ל"ב, י"ב), ה' בד"ד ינחנו ואין עימו א"ל נכר, כי ביום הקדוש מאיר אור הבדידות העליון שהוא אור הכתר שבסוד בד"ד כנודע (ע"ה שי"ב פ"ג ופ"ד).

[ו] **דבקות הנאצל במאציל אינה תלויה בהרגשה כלל, אלא במה שישמח ויגל בליבו מאוד על עצמות הבורא ויכלל לגמרי בשם הוי"ה ב"ה**

אך בעשור לחודש, כאשר ברצון איש היהודי להכנס לפני ולפנים, צריך לידע שאין הש"י רוצה להתגלות אליו אם אינו מאמין למעלה מטעם ודעת כי 'הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא' (דברים ל"ב, ד'), כי כל מעשה הבורא ית' לטוב הגמור ושברצונו להיטיב לנבראיו, וזה התנאי שהתנה הש"י עם בראיו, כי לעולם רצונו להתגלות אל בניו חביביו ולהתוועד עימם, אך תנאי עשה איתם שלעולם יאמינו בו גם כאשר הדבר נשגב מבינתם, בסוד הכתוב (ישעיה נ"ה ח') 'כי לא מחשבותי מחשבותיכם' וגו', כי דבקות הנאצל במאציל אינה תלויה בהרגשת גופו, ואף לא לפי מה שמרגיש הארה בנשמתו, אלא צריך למסור עצמו לגמרי

והארה, היינו שיתדבק במלך ה' יתברך רק בשעה שתפילתו ותורתו עולות יפה, כי באופן זה ייגרם לו שבשעה שיראה כי אין עולה בידי חבירו לעבוד עבודת הקודש כשורה וכהוגן, יבוא ליפול מכך לגאווה וישות בעבודתו שלו, ושורש נפילה זו מחמת כיון שלא עלה בידו כלל להתקשר על ידי עבודתו בעצמות אלקות, כי אם היה מתדבק האדם בעצמות אלקות הלא מיד היה רואה כי 'חלק הוי"ה עמו יעקב חבל נחלתו' (דברים לב ט), ואיך כל יהודי ויהודי מקושר בתכלית בבורא ית', ועל ידי השגה זו יזכה לבחי' השראת רוח הקודש – לראות ולהרגיש איך כל יהודי מגלה מציאות עצמותו ית' יותר ממנו עצמו, ובכך יכלול עצמו ויתקשר עם כל איש יהודי, כי זו היתה עבודת הכהן הגדול להכנס לפני ולפנים עד מקום אבן השתיה (עיין יומא נ"ג ע"ב) שהיא בחי' הנקודה המקשרת וכוללת כל איש ישראל להיות כאיש אחד בלב אחד באחדות הגמור.

טז] לזאת מתירים להתפלל עם העבריינים, שבמקום דבקות בעצמות אלקות נגלית מעלת שורש נשמות ישראל, והוא בכח הכהן הגדול והצדיקים

ועל זה 'ענתה השירה הזאת' (דברים ל"ב י) – 'ימצאנו בארץ מדבר ובתה"ו ילל ישמן' יסבננהו יבונננהו יצרננהו כאישון עינו, היינו בחי' הצדיק כאשר בא למדרגת הבתול"ה, בבחי' ל"ב-תה"ו כנ"ל, שיש לו קדושת היסוד בשלמות, אשר זה הצדיק בכוחו להרים ולהגביה כל הנשמות, גם אלו הנדחות בארץ מדבר ובתה"ו, אשר לפיכך כבר בהתקדש ליל יום הכיפורים מיד אנו מכריזין 'על דעת המקום ועל דעת הקהל שאנו מתירין להתפלל עם העבריינים', כי ביום הזה באים לעלות ולראות במקום עצמות אלקות, ותגלה ותראה מעלת נשמות ישראל בשורשן, בכח הכהן הגדול שהוא בבחי' צדיק האמת, בחי' משה רבינו המקושר לכל איש יהודי הנכנס אל

ו', ע"ה של"ה פ"ג, מב"ש ש"ו ח"א דרוש ח'), וכדאיתא בכתבי האר"י הק' שבשעת הייחוד חותמים הנק' בהמ"ם סתומה.

ח] חותם הפנימי דיוה"כ – צריך לסתום ולהתום עצמו מתענוגים גשמיים ורחניים כאחד, ולהתענג על עצם הדבקות בעצמות אלקות ועל דרך העבודה העניין הוא שיהודי צריך להתום ולסתום עצמו מכל תענוגי עולם ומחמדי תבל, ושלא יהיה לו כל חפץ ותאוה כי אם להתענג על הבורא ית' עצמו, וכן הצדיק ביום הכיפורים סותם עצמו מכל האורות והתענוגים שבעולם, ואף התענוגים הרוחניים אין עושה מהם טעם כעיקר, אלא התענוג האמיתי הוא רק להתענג על מציאות הבורא ית', בסוד (תהלים קמט ב) 'ישמח ישראל בעושייו בני ציון יגילו במלכם', וסותם עצמו בסוד הבתולים, שסוגר עצמו מלהנות מכל דבר, לא מבעיא מן דברי התענוגים הגשמיים שמונע עצמו מלהנות בהם, בבחי' חמשת העינויים של היום הקדוש, שיהודי מונע עצמו מכל תענוגי עולם הזה בו ביום, אלא אפי' התענוגים והמעדנים הרוחניים מעלים אותם למעלה למעלה [והוא בסוד מה שלא די שלוקחים התענוגים שבסוד שתיה ב', שבבחי' ה' תענוגים שבסוד אימא, אלא מעלין הכל אל השתיה הא' – שלוקחים התענוגים הרוחניים ומעלים אותם לבחי' אריך כמובא בכוונות (עיין שעה"כ ענין יוה"כ ג' מענין השתיה והאכילה דיוה"כ ק' ע"ד-קא ע"ג)], והיינו שהצדיק עולה דרך כל התענוגים רוחניים אל הדבקות והשמחה בעצמות אלקות.

טז] ע"י שהצדיק מתדבק בעצמות אלקות וזכה להשראת השכינה ורואה איך כל יהודי מגלה עצמותו ית' יותר ממנו, וזכה מקשר עצמו עם כל איש ישראל

כי הצדיק אינו רוצה שעבודתו ודבקותו בבורא תהיינה תלויות רק בהרגשת התעוררות

הקודש לפני ולפנים, ומגלה גדולתם ותפארתם של כל נשמות ישראל.

[י] בנפש המתאווה של האדם ישנו כח רוחני, המקשרו לדבר שמתאווה לו, לפיכך אל יתאוה האדם ביום הקדוש אלא להדבק בעצמות אלקותו ית"ש

ועל כן בפרום עלינו יום הקדוש צריך כל אחד להתעורר בתשובה על קדושת היסוד ולהתעטף בבגדי לבן (עי' לקו"מ סי' כ"ט אות ג' ואילך), ולא לתור אחר תאוות לבבו, כי הנפש המתאווה של האדם יש בה כח רוחני המקשר בחי' אחת עם זולתה, וכל כך גדולה ומופלא כח התאווה עד שהיא מהפכת האדם המתאווה לאיזה דבר להעשות בבחינת אותו הדבר, וכגון האדם שהוא תאב לאיזה דבר מאכל, אזי כח תאוותו מקשר ומחבר אותו לאותו הניצוץ האלקי שיש באותו המאכל עד אשר מחמת כן נכלל האדם בזה המאכל רח"ל, ואם כן כאשר האדם תאב ומשתוקק אחר הדבקות בעצמות אלקות אזי על דרך זה הוא נכלל באמת בעצמותו ית' שמו, כי חלק הוי"ה עמו יעקב חלק נחלתו, כי במקום שהוא חושב שם הוא נמצא ולשם הוא הולך.

[יא] ביום זה מקבלים חיות מעצם הרעב וההשתוקקות לדבקות הבורא, בבחי' ולחיותם ברעב

וזה שאנו מזכירים ביום הקדוש המעשה דנדב ואביהוא, אשר בזכות ובכוח מסירות נפשם להיכנס אל אוהל מועד זכו בני ישראל אל האור של יום הקדוש (עיין זוה"ק ח"ג נ"ז ע"ב), דביום הקדוש גם כאשר מתענים מאכילה ושתיה יש לו לאיש הישראלי חיות מעצם ההשתוקקות והרעב אחר קרבת דודו בסוד הכתוב (תהלים ל"ג י"ט) ולחיותם ברעב, כי יש חיות גדול בעצם הרעבון וההשתוקקות אל דבקות הבורא, אך אין הכוונה

להשתוקקות ותאווה לגילויים ואורות, כי הגם שצריך לעסוק בכל עבודות היום בתפילות ובחתעוררות-תשובה ובשאר עבודות הנעשות בחוץ על מנת לבוא אל מדרגת אריך הגנוזה גו אימא, אמנם עיקר התאווה צריכה להיות אחר 'עבודת פנים', שבכל יום הקדוש צריך שתהא לאדם לו התאווה ד'לחיותם ברעב', שהיא בחי' החיות בעצמות אלקות והשמה בה' אלקי ישראל ולא בהתאווה הגשמית, הגורמת לו לאדם להיות קשור וכרוך אחריה.

[יב] יצייר לנגד עיניו תואר מראה הכה"ג הנכנס לפני ולפנים ועל ידי זה יעורר עמקי ליבו, והוא שישמח בעצמות אלקות ולא בבחי' הגילויים ויחתום עצמו כבתולה מכל תענוג אחר

והנה עיקר התאווה באה רק אחר מראה עינים (ראה קהלת ו ט, ועי' רש"י במדבר טו לט), ולכן צריך האדם לצייר לפניו תואר מראה הכהן הגדול היאך נכנס לפני ולפנים, וכתונת ב'ד קדש ילבש, להתבודד באור העליון, דלא בכדי אמרו רבותינו וזכרונם לברכה (ברכות כ"ב ע"ב) שצריך האדם המתפלל לכוון ליבו כנגד קודש הקדשים, כי צריך לעורר בחינת ממעמקים קראתיך ה', שבמקום שאדם חושב אליו הוא מתאווה ולשם הוא פונה, אך אם האדם שם לנגד עיניו רק בחי' הגילויים, הגם שגדלה מעלתו ואשרי חלקו וגורלו, מכל מקום אין זו תכלית העבודה, כי עיקר השלמות הוא להיות תאב אחר הגילה והדיעה בעצמות אלקות, ולהתעטף בבגדי הלבן בסוד ל"ב-תה"ו דקדושה, בסוד (שמות ב' י') מן המים משיתה"ו כזכר, כי עולם התהו דקדושה מכונה בשם מים, בבחי' אור אין סוף, בסוד הכהן הגדול שהיה נכנס ועולה לבחי' אריך שהוא בחינת א"ס (עי' ע"ח ש"ג פ"ב מ"ת), וכמאמר הכתוב (בראשית א' ב') והארץ היתה תה"ו ובהו ורוח אלקים

וכן הוא הדבר אצל ה' יתברך עם בניו חביביו, כי ה' יתברך שש ושמה בכל נשמת יהודי כאשר רואה שאין היהודי מבקש כי אם להתענג על עצמותו ית', ולא בעת שיש לו חפץ ושמחה בשאר דברים.

[יד] בערב יוח"פ עוסק האדם בבחי' ההשתוקקות והגבורות, הן בלקיחת התרנגול הנקרא גבר, והן באכילה ושתיה, ועיקר הכפרה בשחיטת הגבר והגבורות – רק להשתוקק לעצמות הבורא

וכאשר האדם עומד בערב יום הקדוש נרעש ונפחד מפחד יום הדין, והוא מרעש שב בתשובת אמת אל בוראו, ואף בעשרת ימי התשובה שהרוויחו לו הזמן לתקן מעשיו וליישר אורחותיו, לא ניצלם כראוי ולא תיקן מעשיו, ואיככה ישוב בתשובה ביום הקדוש עד ה' אלוקיו, ובאיזה כח וזכות יגש לעמוד לפני המלך ה' ביום הכיפורים, הנה אז כשבא לערוך מנהג הכפרות בערב יום הקדוש ולוקח התרנגול (עי' שו"ע סי' תר"ה, ובנו"כ שם), צריך אז להתעורר בקריאת הגבר שקורא וצועק עם צעקת האדם, דהנה הש"י נותן לשכוי בינה להבחין בין יום ולילה, והשכוי הוא בסוד המלאך גבריאל כנודע (שעה"כ דרושי ברכות השחר) שהוא בסוד הגבורות העליונות, והגבורות הם בחינת השתוקקות, ולכן בערב יום הכיפורים מרבים באכילה ושתיה (שו"ע סי' תר"ד ס"א), שהם בבחי' תשוקות, בחי' גבורות, וכמו שהפליגו רבותינו ז"ל (ברכות ה' ע"ב) בגודל המצווה להרבות באכילה ושתיה – לעסוק בכל התשוקות שהם בבחי' גבורות קדושות, אך עיקר תיקון הכפרה הוא בשחיטת הגבר כנזכר בכתבים (שעה"כ ק ע"א), ועל דרך העבודה היינו שאין לעשות עבודת הגוונים נהורין ובחי' ההשתוקקות לעיקר, כי בהגיע יום הקדוש יהודי אינו חושק בכלום כי אם להתענג על ה', בבחינת 'כי חלק ה'

מרחפת על פני המים – דא רוחו של משיח (זוהר בראשית, קצ"ב ע"ב), שהכחן היה עוסק בתיקוני משיח, כי באמת אין זו בחינת תה"ו ממש, אלא בבחי' אור עצמי בלתי גוונים, בבחינת בתולה הסגורה ומסוגרת, בחינת ל"ב-תה"ו, ובחינת שיגעון דקדושה, כי תה"ו לשון תמה ושממון, שאדם תוהה ומשתומם עליו (עי' רש"י בריש בראשית), כיצד הוא מניח כל מחמדי תבל ורץ להשתוקק אחר דבקות הבורא, ולא כשאר בני עלמא הרודפים אחר גילויים ותענוגים, אך הוא סוגר עצמו מכל צד כבתול"ה ורצונו רק לכלול עצמו באור עצמותו ית'.

[יג] עיקר התיקון הוא במה שאין האדם חפץ אלא ליהנות מאור האמונה והייחוד בלא כל גילויים ואורות, ואין לו חפץ ושמחה בשום דבר אחר, ובכך משמח את הבורא ית'

וזוהר עיקר התיקון לכל העניינים, וכמו שאמר הרב בעל התניא (דרמ"צ שרש מצוות התפלה קלח ע"א) שאין בחפצו לא בתאוות עולם הזה ואף לא בתענוגי עולם הבא אלא כל רצונו הוא הבורא ית' לבדו, כלומר שמבקש ליהנות רק מאור האמונה והייחוד בלבד, ואין לו נפקותא כלל בגילויים ובאורות, רק בעצמותו יתברך שמו. כי אין שמחת הבורא שלמה כאשר יהודי שמח בעוד דברים לבד ממנו ית', וכדוגמת העשיר והעני, שכאשר העשיר חושב בדעתו כי הוא זה אשר זכה להעמיד העני על רגליו בכך שסיפק לו כל צרכיו, הנה בזה הוא שמח שמחה גדולה מאד, אך אם ישמע שזה העני נהנה גם מנדיבי עם אחרים, נמצא בזה כי אין שמחתו שמחה שלמה, וכן אצל הרב עם התלמיד, כאשר הרב רואה שתלמידו גדל לגאון ולתפארת הרי אז ישיש וישמח ליבו מאד, אך באם ישמע כי זה התלמיד ינק גם ממעיינות אחרים, ועל ידי כן זכה לגדול נמע שעשועים – הרי בכך אין שמחת רבו בשלמות.

הבתול"ה, דעיקר הייחוד הוא בבחי' הבתולה שיש בה מ"ם סתומה כנזכר, ואחרי כן זוכים לסוד הלידה כאשר תיפתח המ"ם סתומה, אשר אז יתגלה סוד דוד מלך ישראל וקיים (עיין ספר הליקוטים מלכים א' א', ומעמי המצוות פר' כי תצא).

טז] דעה חכמה לנפשך – שיכנים הביטול בתפילה, שלא ידרוף אחר גילויים ותענוגים אלא שמתוך בחי' החיצוניות – התשובה והעינויים, יבקש דבקות עצם, וחיותו תהיה מתוך הרעב, שהיא בחי' כתר לראשך והנה הנפש היא בבחי' התפילה, בסוד הכתוב (תהלים ק"ט ד', ועי' שעה"כ א' ע"ב) ואני תפילה, ועל הנפש מסובבים ומקיפים נחשים ועקרבים, ובשעה שבני ישראל עומדים בתפילה ובבקשה לפני בורא כל עולמים אזי אלו הנחשים והעקרבים מפסיקין אותם, דהאדם נמשך אחר תאוות ליבו, ועיקר בקשת ורדיפת האדם היא אחר גילויים ותענוגים, וממילא כאשר הוא עומד להתפלל אזי באים הנחשים והעקרבים ומפריעים ומונעים אותו מעבודתו, כי לעולם אין זה תכלית ושלמות העבודה לתור ולבקש אחר גילויים, ואף על פי דאמת ויציב הדבר שהש"י רוצה גם בעבודה הנעשית בכגדי זהב וחפצו שנתפלל כל התפילות ביום הקדוש מתוך התעוררות בתשובה, אשר זוהי עבודת היום – לעבור דרך מדרגת הבינה שעל ידה זוכים לכל הגילויים, אך מכל מקום צריך לקיים בעצמו 'דעה חכמה לנפשך' – שהחיפוש הפנימי יהיה אחר ענין הביטול שבסוד

עמו יעקב חבל נחלתו כנזכר, ועיקר חיותו הוא בבחי' 'לחיותם ברעב' להשתוקק להתדבק ולהתענדן על עצמות הבורא ית'.

טז] ע"י עבודת הצדיק בבחי' לפני ולפנים לשמחה בעצמות אלקות, זוכים להתגלות השמחה גם מבחוץ, בבחי' וי"ט היה עושה בצאתו בשלום

ועל ידי שזוכים ביום הקדוש להכנס לפני ולפנים, לגיל ולשמחה בעצמות אלקות דרך כלל העבודות הנעשות בחוץ בהתעוררות תשובה כנזכר. אז ממילא על ידי העבודה הפנימית הנעשית לפני ולפנים מתגלה גם בחוץ היום טוב האמיתי, בבחינת (יומא פ"ז מ"ד) 'יום טוב היה עושה לאוהביו בצאתו בשלום מן הקודש', כאשר נמחלו כל עוונותיהם של ישראל, וכדאיתא בדברי האר"י הק' (שעה"פ פר' האזינו) "על הכתוב כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקיני, שאמר להם משה לישראל, ראו כשאני מכיין בתפילתי להזכיר שם הוי"ה, תכונו בשם ס"ג שהוא סוד אימא (ע"ש), כלומר דכאשר הצדיק זוכה לבחי' השמחה והגילה הפנימית ושמה בשם הוי"ה ית', אזי 'הבו גודל לאלקיני' מחוץ לקודש – בבחי' השם ס"ג שהוא בחי' בינה בחי' חיצוניות, בסוד ויום טוב היה עושה לאוהביו בצאתו בשלום מן הקודש, כי 'יום טוב' הוא בבחי' שם ס"ג כנודע (שעה"כ עז ע"ד).

ועל ידי כן זוכים שהבורא ית' יחתמנו בחותם הפנימי לעשות הייחוד האמיתי בסוד

ה. וז"ל: כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו. סוד הפסוק הזה, שאמר מרע"ה אל בני ישראל, כשאני אקרא וקורא יהו"ה, תכונו אתם שהיא הוי"ה בבחי' ס"ג, והבו גודל לאלהינו, שתכונו אתם לגדל אותה הוי"ה, ע"י מלויים, כי ע"י כוונה זאת, שם כ"ו שהוא הוי"ה, נעשה ס"ג. וזהו כי שם ה' אקרא, דהיינו כשאני מזכיר ה', תכונו לשם ס"ג, לגדל הוי"ה, כי ע"י המלוי יתגדל ונעשה ס"ג, וזהו הבו גד"ל, כי גד"ל חסר וא"ו כמנין ל"ו, שהוא מלוי דס"ג, וזהו לאלהינו. תורה ומצוה, נקראים נגלות. גם החמשה גבורות מנצפ"ך, שהם באימא עילאה, הם נעלמות. ועליהם אמר הנסתרות, כלומר נסתרות של ה' עילאה. ע"ד יש ה' גבורות אחרות בנוקבא תתאה דזעיר, והם נגלות, וזהו ה' נגלות. ה' נסתרות וה' נגלות. (ע"כ מזולתו).

גדול ונורא למעלה מטעם ודעת, כי בזה תלוי הייחוד האמיתי להביא לימות המשיח, כי בזה נבנה הכלי השלם וההגון עבור היחוד, בסוד חותם היסוד הנעשה ע"י המוחין האמיתיים (שעה"כ קג ע"ד), שהם מוחין של התקשרות ותענוג עצם כבורא, בסוד שחיטת השכוי [בכפרות] שהוא בחינת הגבורות הקדושות וכל בחי' התשוקות והגילויים שיש ליהודי, וזוהבים הכל לצורך גבוה – להגיע דרכם לדבקות באור אין סוף ב"ה ולתענוג פשוט על אמונת מציאותו ית' וייחודו. וכל אחד מישראל לבדו יש לו גאווה דקדושה, כי גאה גאה על כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו (דברים לב ט), ישמח ישראל בעושיו בני ציון יגילו במלכם (תהלים קמט ב).

יח' כל עבודות היום הקדוש הכנה ובחי' אח' למוחין הנמשכים בתקיעת שופר שבסוף היום
הנה רבינו בעל תורת חכם זיע"א אומר (קע ע"ב, ועי' קכא ע"ב) כי כל עבודת יום הכיפורים היא הכנה לתפילת הנעילה, ותפילת הנעילה היא הכנה לקבלת עול מלכותו ית' שבסוף היום הקדוש, וכל אלו המדרגות כולן הינן בתורת הכנה לתקיעת שופר שתוקעים בעת נעילת שער בעת כי פנה יום (שו"ע סי' תרכ"ג ס"ו), כי בזאת התקיעה ממשיכין מוחין הגבוהים והרמים ביותר למעלה מכל עבודת היום הנחשבת בבחינת מוחין דאחור לעומת המוחין הנמשכין בתקיעות.

יט' זו התקיעה רמז לתקיעת השופר הגדול לעתיד לבא, וע"י הדביקות בשמחה בעצמו המלך יזכה לבחי' ענין קול אומרו ית' 'סלחתי' והענין, כי ביום הזה מבקשים מהש"י שיענה ויאמר סלחתי, ועיקר מחילת העוונות היא כאשר יהודי מגיע אל הנקודה הפשוטה ואל השמחה והגילת הפנימיות בה' אלקיו, שהיא עצמה נקודת הסליחה אשר הוא מלך מוחל וסולח,

ה'חכמה' (עי' תניא פ"ט) – לנפשך, שהיא בחי' הגילויים והשתוקקות, ומתוך כל דברי הצומות וזעקתם יבקשו לבטל עצמם לפני ה', כי בחי' החיצוניות היא לפעמים מתגלה ולפעמים מתכסה, בסוד הלבנה שלפעמים היא מגולה ולפעמים מתכסה, ואי אפשר שיעבוד האדם את בוראו רק כשמרגיש הארה בגופו ובנפשו, אלא צריך שיהא מקיים 'דעה חכמה לנפשך' – לבטל כל הגילויים, וכל חיותו ותשוקתו יהיו בבחי' 'ולחיותם ברעב', היינו שדרך כל הגילויים יבקשו את הש"י לבדו, ועל ידי זה יזכה אל 'זהיא כתר לראשך' כי רק על ידי כן יזכה לעטרה של יום הקדוש, להכנס לפני ולפנים בדבקות בעצמות אלקות אשר שם אין שום נגיעה לנחשים ועקרבים, בסוד הכתוב (ויקרא כ"ד ט"ז) ונוקב שם ה', שיש להם להקל' אחיזה רק בבחי' שם ה' בסוד הגילויים, אך אין להם רשות ליקרב אל הקודש לאחוז בדבקות עצם שיש ליהודי כבוראו.

יז' הוא פלא עצום איך האדם מניח כל הגילויים והתענוגים לשמחה ולהתענוג על אמונת מציאותו וייחודו ית' בלבד, וזה עצמו החתימה שבה תלוי הייחוד של ימות המשיח ולפיכך, אף על גב שבכל השנה כולה האדם תר ומבקש אחר גילויים בגשמיות וברוחניות, ובדבר הזה נעשית כל מלאכתו, אך לכל הפחות אחת בשנה ביום הכיפורים צריך להכנס לדבקות עצם כבוראו לפני ולפנים עד שיהא לו ל"ב-תה"ו בסוד בתול"ה, שלא יבקש מאומה כי אם קרבת ה' היא חפצו ותשוקתו.

ובאמת הוא פלאי כיצד האדם יכול להיות ניהא ליה בהפקרות דקדושה, והוא נשגב מבינת אנוש, כי סתם בני אדם לעולם המה מבקשים אחר גילויים בגשמיות וברוחניות, ודבר זה שהצדיקים יש להם בחי' ל"ב-תה"ו אל הבורא ית', וחותרים עצמם במ"ם סתומה, הוא חידוש

והצדיקים הקדושים היו זוכים לשמוע בזה היום כפשוטו היאך שהש"י נענה ואומר סלחתי, כמובא בשם הרה"ק מאפטא והרה"ק מברדיטשוב זיע"א שהעידו בעצמם על כי זכו לשמוע בעיצומו של יום קול מבשר ואומר 'זיאתר ה' סלחתי כדברך' (במדבר יד כ), וכן כל יהודי יכול לזכות באיזו בחי' לשמוע את זה הקול הקורא על ידי שינכנס ביום הקדוש אל זאת השמחה הפשוטה בעצמות המלך למעלה מכל חושיו והרגשיו הגופניים והנפשיים, אלא רק ישמח בשמחה פשוטה ועצמית בזאת הנקודה בסוד התקיעה הפשוטה שתוקעים במוצאי היום שהיא מעין התקיעה שיתקע בשופר גדול לעתיד לבא.

כ] ויהי רצון שבזכות שאנו חותמים עצמנו מכל התאוות, נזכה להתגלות אורות דוד מלך ישראל חי וקיים בביגו"צ בב"א
והש"י יעזרנו להכין עצמנו לזאת בערב יום הקדוש ע"י שלוקחים כל התענוגים מהאכילה ושתיה שמצויים להרבות בהם בו ביום ולבטל אותם בפני הדבקות עצם בבורא ית', כי עיקר תאוותינו הוא רק להתדבק במי שאמר והיה העולם, ובזכות שאנו חותמים עצמנו מכל אלו התאוות במ"ם סתומה נזכה לאזיב קע כשחר אורך ויתגלו האורות של דוד מלך ישראל חי וקיים, ועינינו תראינה מלכותך בביאת גואל צדק ברחמים במהרה בימינו ממש אמן.

דרשת שבת שובה תשפ"ו א

א. ענין אמירת פלפולי דא' להמתקת הדינים

ידוע מנהג כו"כ צדיקים זי"ע שהיו דורשים בשבת שובה באיזה פלפול בדבר הלכה, אף בדברים שלא היו נראים שייכים במישורים לעניני דיומא (ענין התשובה והכנה ליוהכ"פ), וכן ידוע על כו"כ צדיקים שראו אותם לפני תקיעת שופר מעיינים בספרים המיוסדים על פלפולים בעומק התורה"ק כספר קצות החושן ומהרי"ט אלגאזי וכדו', והמליצו הצדיקים בזה שיש דרך להמתיק הדינים בכח פלפולי דאורייתא, איבעית אימא ע"פ דא' כספה"ק (ע"פ הוזה"ק ח"כ דף רלה ע"א) שקוב"ה חדי בפלפולא דאורייתא, וע"י השמחה הזאת שנעשית אצל קוב"ה נמתקים הדינים, בבחי' באור פני מלך חיים, ואיבעית אימא שבכח הפלפול נהפכים אף הדינים לאש הריתחא דא' של הפלפול, והאש הקדושה של התורה מבטלת את אש הדינים, בבחי' אין הדינים נמתקים אלא בשרשם, והמליצו ע"ז את דברי הגמ' (ברכות דף לו ע"ב) כס פלפלי ביומי דכפורי פטור, שע"י הכססה של פלפולי דא'

נפטרים מכל הדינים, (ויש עוד ביאורים שנאמרו ע"י צדיקים בזה שאכמ"ל).

ב. הסימן והעדות שזכה האדם לתשובה שלימה

והנה אמרנו עתה בהפטרה 'שובה ישראל עד ה' אלקיך' וגו', ונאמרו בזה בספה"ק כו"כ דרכים, שיש לעשות תשובה גדולה כ"כ עד שיפעלו בזה היחוד דהוי"ה-אלקים, היינו שימתיקו את כל הדינים (שמשלשלים משם אלקים), ויוכללו כולם ברחמים הפשוטים דשם הוי"ה הק' ב"ה, והסימן והעד לכך שזכה האדם להמתיק הדינים, הוא כשזוכה להרגיש בנפשו שזכה לדבקות בה', עד שנעשה מרכבה לשכינתו ית', כנרמז בפסוק 'עד ה' אלקיך, שזוכה שישכון עליו שם הוי"ה ב"ה ומיחד שמו הק' עליו בפרטות (אלקיך)', ויש לדרוש תיבת 'עד' מלשון עדות, שכנ"ל היא העדות שזכה האדם לתשובה שלימה הראויה, כשזוכה להרגשת הדבקות בהש"י, ובבחי' דברי הרה"ק האוהב ישראל מאפטא זי"ע (בפר' כי תשא) על דברי

א. נאמרה אחרי קריאה"ת

ב. זל"ק, הנה אחז"ל (שבת קיח): כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו. ולכאורה יפלא שבשביל שמירת שבת יהא נמחל לו עבירה גדולה כזו וכבר צווחו קמאי דקמאי. ותירצו כל אחד לפי דעתו הנכונה. ולי נראה דידוע שע"י העבירה שהאדם עושה הוא מפסיק ומפריד נשמתו משורש החיים ומביא פגם בנשמתו ר"ל. אבל כשמכין האדם את עצמו בכל מיני הכנות כנ"ל כל ימי החול לקבל קדושת שבת שיושפע עליו מלמעלה ושומר וממתין ומצפה ומיחל מתי יגיע קדושת שבת כנ"ל. אז בעת השפעת הקדושה ביום ש"ק הקב"ה מאיר את נשמתו מאור הגדול והק' שמשפיע עליו מעולמות עליונים הגנוזים. ועי"ז יכולה הנשמה לחזור לשורשה. ואין לך מתנה טובה מזו שע"י ששומר שבת כדינו וכהלכתו הוא משיג מחילה סליחה וכפרה לכל עוונותיו. כו'. ע"כ.

וכע"ז נמצא בדברי **מהר"ל מפראג זי"ע** (בחידוה"ג על גמ' שבת הנ"ל) וז"ל, [במדרש] (הובא בתוס' חגיגה ג' ב') שלשה מעידין זה על זה, ישראל ושבת מעידין על הש"י שהוא אחד, הש"י והשבת מעידין על ישראל שהם עם אחד, הש"י

הגמ' (שבת דף ק"ח ע"ב) כל השומר שבת כהלכתו אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו, שענין שמירת השבת כהלכתה מרמז שזכה לפנימיות השבת, שהוא ענין הדביקות בהש"י, הרי זאת הדבקות היא ההוכחה והעדות שזכה האדם למחילת החטאים, וכידוע שכל חטא גורם ופועל להרגשת ריחוק וניתוק מהש"י, וכשזוכה האדם לידבק בהש"י באור השב"ק, שהוא בבחי' תשובה מאהבה, הרי אור הדבקות דוחה ההסתרה והחושך שנגרמו מהחטאים, ועי"ז זוכה לשוב להש"י ומתכפרין חטאיו ונחפזין לזכויות, בבחי' 'שובה ישראל עד ה' אלקיך' הנ"ל.

ג. בפלוגתא דאמוראי בהצי שיעור

והנה אשכחן פלוגתא ידועה בגמ' (יומא דף ע"ד) [שמרמו גם כן על ענין של 'עד ה' אלקיך' הנ"ל], בין רבי יוחנן לריש לקיש בענין כל העבירות שבתורה שנתנה בהם התורה שיעור (כגון כוית לכל אכילות אסורות וכדו'), האם חצי שיעור אסור ג"כ מן התורה, או שחצי שיעור אסור רק מדרבנן, ואנן קיי"ל כדעת ר' יוחנן שחצי שיעור

אסור מן התורה, היות דחוי לאצטרופי לשיעור שלם, [והגרעק"א נשאר בצ"ע לדינא בעושה חצי שיעור מלאכה בשב"ק בסוף השבת, באופן שאין חזי לאצטרופי (שעד שיגמור חציה השני של המלאכה כבר יהא מוצש"ק), אם אף בכח"ג חזי חצי שיעור האסור מן התורה, כיון דבעלמא חזי ח"ש לאצטרופי, או דבעינן שיהא חזי לאצטרופי במעשה זה עצמו, ואכמ"ל].

ד. 'חצי' שיעור הוא בדוקא או אפילו כל שהוא **והנה** לרוב הראשונים והאחרונים ולרוב הפוסקים הרי הלשון של 'חצי שיעור אסור מן התורה', הוא לאו דוקא, כי אפי' כל שהוא מן האיסור אסור מן התורה, אמנם אשכחן ג' מגדולי הפוסקים שס"ל שחצי שיעור הוא בדוקא, ובפחות מחצי שיעור לכו"ע אינו אסור מן התורה, ולדבריהם נקטה הגמ' בדוקא לשון של חצי שיעור. וג' פוסקים אלו ה"ה, מהר"ם חלאווה (פסחים דף מד ע"ב ד"ה לר' עקיבא), וכן אשכחן גם בשו"ת אבני נזר (חאו"ח סי' שעו בהג"ה) שמדייק כן בשיטת הרמב"ם (פ"א מהל' חמין ומצה

ושיראל מעידין על השבת שהוא יום מיוחד קדוש שבו שבת הש"י מכל מלאכתו, ובארנו דבר זה באריכות [בכמה מקומות] (תפארת פ"טמ), והוא מבואר מה שתקנו בשבת בפרט אתה אחד כי השבת מורה על אחדותו מה שאין לו זוג וכאשר משמר [השבת] כהלכתו מסולק הוא מן חטא ע"ז, כי אין חטא ע"ז רק שנותן יד לכחות חצונות, והשבת מסלק כל הכחות החצונות עד שהכל מסולק והכל [שב אל] הש"י והוא אחד. וזה מבואר מאוד כי מאחר שהוא מעיד על שהש"י ברא הכל. אם כן מסולק [הוא מן] כל ע"ז והכל שב אל מי שברא הכל. ולפיכך אמר אפילו עובד ע"ז כאנוש מוחלין, [ואל יקשה לך, א"כ למה עובד ע"ז כאנוש מאחר שהש"י אתו אין זה קשיא כלל, כי דבר זה מחמת יצרו, כמו מי שידוע שאסור לבא על אשת איש והוא עובר מפני יצר הרע, וכך דבר זה, כי במה שהוא שומר שבת מודה באחדותו ית' ובזה מסולק ממנו החטא יותר ממה שחוטא בעבודה זרה. וזה כי כאשר מקיים השבת הוא דבק במדריגה של האחדות לגמרי, עד שבאותה מדריגה אין כאן ע"ז ושניות לגמרי, ונחשב ע"ז שעבר מפני יצרו שהיה כופה אותו לזה, ודבר זה דוקא כאשר שומר שבת כהלכתה. [לגמרי מכל וכל, שאז יש לו דביקת באחדותו מכל וכל עד שהוא מסולק מן ע"ז מכל וכל] ויש לך להבין מה שאמר אפילו עובד ע"ז כאנוש, שהוא היה המתחיל בע"ז והוא שהתחיל להיות נוטה אחר ע"ז, והשומר אתה שבת מסולק מן ע"ז לגמרי, עד שאין לו צד בחינה אל הע"ז כלל, וזה שאמר דוקא אפילו עובד ע"ז כאנוש מוחלין לו כו'. ועוד יש לך להבין כי המחילה הוא [הסלוק] מן החטא שעשה [כי אף שהוא חוטא בע"ז, הנה השבת מסלק זה החטא הוא ע"ז עד שאין כאן חטא ע"ז, כמו כל מחילה של יום הכפורים שהוא מסלק את החטא אע"ג שלא שב מחטאו יש כאן מחילה, וכן הוא השבת היא מחילה לע"ז אע"ג שלא שב], ודבר זה מבואר מאוד והוא נכון גם כן מאוד ואין צריך להאריך. ע"כ.

ע"פ דבריו יש לפרש את שיטת ג' הפוסקים הנ"ל, דהם ס"ל דלא אסרה התורה כל שהוא כלל, היות שאין בכל שהוא אכילת איסור הנאה מהאיסור, ולא סגי בחזי לאיצטרופי לאסור כשאין הנאת איסור, ורק בחצי שיעור שיש בו הנאת האיסור אסרה התורה מחמת סברת חזי לאיצטרופי להנאה גמורה של שיעור שלם, וי"ש לצרף לזה הא דאשכחן בעוד דוכתא שהאיסור נקבע לפי ההנאה ממנו, דאשכחן לגבי המתעסק בחלבים ועריות שהוא חייב משום שנהנה, וחזינן שההנאה קובעת האיסור (אף שמתעסק בכל העבירות פטור), וה"נ י"ל כן לגבי חצי שיעור שההנאה קובעת האיסור].

ז. שינוי הלשון בין הבבלי להירושלמי

והנה יש שרצו לפרש שפלוגתא הנ"ל תלויה בשינוי הלשון שמצינו בענין זה בין הבבלי לירושלמי, שבבבלי הלשון הוא כנ"ל **חצי שיעור**, ואילו בירושלמי (שבת פ"ז ה"ג) הלשון הוא **כל שהוא** איסור, וידוע שבמקום שנחלקו הבבלי והירושלמי הרי ההלכה כהבבלי, אלא שרוב הפוסקים ס"ל שהירושלמי אינו חולק על הבבלי אלא ילפינן מדברי הירושלמי שגם לשון הבבלי **חצי שיעור** אינו בדוקא, משא"כ ג' פוסקים הנ"ל ס"ל דהוי מח' בין הבבלי להירושלמי וע"כ פסקו כהבבלי **שחצי שיעור** הוא בדוקא.

ח. בבלי וירושלמי – רחל ולא

וע"פ פנימיות יש לפרש בפלוגתא זו דהבבלי והירושלמי (לג' פוסקים הנ"ל) ע"פ מש"כ הרמ"ז (בהגהות על אוצ"ח סק"ב), שהירושלמי הוא כנגד פרצוף לאה, וכידוע שפרצוף לאה אין יוצא מהאצי, וה"נ הירושלמי נתחבר באר"י שבבבלי האצי, ונכתב הירושלמי בלשון קצר ללא ריבוי פלפולים (עיין ב"ק דף ט ע"ב), שהוא בבחי' מקל

ה"ז), וכע"ז אשכחן גם בדברי הצמח צדק (בפסקי דינים, ליו"ד סי' סו במהדו"ח דף קמט ע"ב) שמקשה על הא דסתמו הפוסקים שהמוצא מיפת דם בביצה הרי אסורה הביצה באכילה מדאו', ומקשה בזה הצ"צ הלא אין במיפת דם זו חצי שיעור, ומשמע מקושייתו שגם הוא ס"ל כב' פוסקים הנ"ל **שחצי שיעור** הוא בדוקא, ונאף שזקיננו בעה"ת פוסק (עי' בחלק חו"מ בריש הל' גזילה וגניבה ועוד) שאפי' כל שהוא אסור מן התורה, הרי אשכחן בכמה מקומות שחולק הצ"צ לדינא על זקיננו בעה"ת ואכמ"ל].

ה. סברת הכס"מ בדברי הרמב"ם שאין מכת

מרדות על כל שהוא

והנה לכאו' צ"ב מה הסברא לחלק בין חצי שיעור לכל שהוא (דהלא סברת ר' יוחנן דחזי לאיצטרופי שייכת גם לגבי כל שהוא), ויש לפרש בזה ע"פ דאשכחן בכסף משנה שמדייק מלשון הרמב"ם (הנ"ל בדברי האבנ"ז) שכותב שהאוכל כל שהוא חמץ בפסח אסור מן התורה, וממשיך הרמב"ם שאם אוכל פחות מכזית מלקין אותו מכת מרדות, ולכאו' מדוע שינה הרמב"ם לשונו ולא סיים שהאוכל **כל שהוא** חמץ מלקין אותו מכת מרדות (אלא כתב מכת מרדות רק על האוכל **פחות מכזית**), ומפרש הכס"מ שבכל שהוא אכילת איסור אין כ"כ הנאת איסור, וע"ז לא תיקנו רבנן מכת מרדות, ורק באוכל פחות מכזית [היינו שאוכל רוב כזית כי רובו ככולו, או לכה"פ אוכל חצי כזית בתוספת משהו (שגם בזה שייך רובו ככולו)], הרי בזה ישנה כבר הנאה ממשית מהאיסור, ובכה"ג תיקנו רבנן מכת מרדות.

ו. סברת ג' הפוסקים דבכל שהוא ליכא הנאה

והנה אף שדברי הכס"מ מיירו לגבי ענין מכת מרדות (והכס"מ ס"ל כדעת רוב הראשונים והפוסקים שאף בכל שהוא ישנו איסור מדאו'), מ"מ

יא. המעשה מהבעלזער רב עם הח"ח לגבי אכילת כל שהוא שיריים

ויש לדעת שיש נפ"מ בפלוגתא הנ"ל גם לדידך, והיינו שדבר זה אינו נוגע רק לגבי ענין דכל שהוא באיסורי תורה, אלא אף לגבי כל שהוא באכילת דבר היתר, כי הנה רוב הפוסקים קי"ל שהאוכל אפי' כל שהוא מאכל היתר חייב בברכה ראשונה, אמנם אשכחנ בב"י (ריש סי' רי) דעה בשם הכל בו, שס"ל שאין מברכים ברכה ראשונה על כל שהוא מאכל, כיון שאין הנאה באכילה כזו, ומצויה שאלה זו בפרט אצל החסידים שרגילים ליקח אף כל שהוא שיריים מרבותיהם, וידוע המעשה (בקדושתו של אהרן ח"א עמ' קסב) שנפגש כ"ק אדמו"ר מהר"א מבעלזא זי"ע עם מרן החפ"ן חיים זי"ע, ושאלו מדוע לא הביא בחיבור המ"ב לחשוש לשיטת הנ"ל (שלא לאכול כל שהוא שירים מחמת ספק הנ"ל, שא"א לברך ע"ז ברכה ראשונה, ומאידך אסור לאכול ללא ברכה, וע"כ יש לחלק שיריים כשיעור שיש בו הנאה), וענה הח"ח שלא ידע שיש מי שחושש לשיטת זו, שאם היה יודע שיש המקפידים על כך היה מעתיקה במ"ב.

יב. הרוצה לחשוש לשיטת הכל בו יברך ברכה ראשונה על חצי כזית

ואמנם לא נתבאר לשיטת הכל בו מה השיעור שיש לאכול כדי להתחייב בברכה ראשונה, ובפשטות היה נראה מסברא שתלוי בענין ההנאה (שלכאו' דבר זה משתנה בין מאכל למאכל, שיש מאכלים שבאכילה קטנה מהם ישנה הנאה מהאוכל), ואמנם להנ"ל י"ל שכמו שלגבי דין דח"ש באיסורים ס"ל לג' פוסקים הנ"ל שרק בחצי שיעור יש הנאה, (ובפחות מכך אין נחשב לאיסור חיות שאי"ז נחשב כנחנה מן האיסור), ה"נ י"ל לגבי מאכלי היתר, שהרוצה לחוש שיטת הכל בו (שבעינן שיעור הנאה לברכה ראשונה), הרי עליו לאכול **בחצי** זית כדי לברך ברכה ראשונה, (ואף

נועם' של חכמי אר"י, ואילו הבבלי כנגד פרצוף רחל, שיוצאת מהאצי' ויורדת לבי"ע, וה"נ הבבלי נתחבר בירידה מאר"י לגלות בבל, ונכתב בלשון של קושיות סתירות ופלפולים, שבבחי' מקל חובלים' של בבל,

ט. מח' האם אזלינן בתר האיכות או הכמות

ויש לפרש את מש"כ לעיל שמעם ג' הפוסקים שס"ל שרק חצי שיעור אסרה תורה, הוא משום שס"ל שאזלינן בתר **טעם** והנאת האיסור, שהוא בבחי' **איכות** האיסור, (וזה איננו בכל שהוא), משא"כ רוב הפוסקים שס"ל שהתורה אסרה אפי' כל שהוא, ואין מתחשבים בהנאת וטעם האיסור, ס"ל דאזלינן בתר **הכמות** החיצונית של האיסור, (שאף בכל שהוא יש חלק מכמות האיסור אף שאין בו חלק מאיכות והנאת האיסור).

י. פרצוף רחל בבחי' האיכות ופרצוף לאה בבחי' הכמות

וע"פ זה יש לפרש ע"פ הנ"ל דתלמוד בבלי כנגד פרצוף רחל, וידוע מהזוה"ק (ח"ג רנח ע"א) ד'אבא (ספי' החכמה) יסד ברתא' (פרצוף רחל), וכדכתיב 'ח' בחכמה יסד ארץ' (ספי' המלכות), והיינו שפנימיות חיות פרצוף רחל נכנית מאור החכמה, וע"כ בתלמוד בבלי מתחשבים בענין **הנאת** האיסור, שהוא בחי' אור ואיכות דהאיסור, וכידוע שספי' החכמה היא בבחי' האור והאיכות הפנימית של כל דבר (בבחי' כולוהו בחכמה אתברירו), משא"כ תלמוד ירושלמי שכנגד פרצוף לאה, שכידוע פרצוף לאה נבנה בפנימיותו מספי' הבינה (ופרצוף לאה היא מלכות דבינה), וכידוע דהבינה היא בסוד הכלים שבבחי' הכמות החיצונית, ע"כ להירושלמי אזלינן בתר ענין כמות האיסור, וע"כ אפי' כל שהוא איסור חזי לאיצטרופי לכמות דהשיעור.

במאכלים שיש בהם חריפות או מתיקות עד שיש בהם הנאה אף בפחות מחצי זית, מ"מ לשיטת הכל בו י"ל שלא החשיבה התורה הנאה מכל שהוא, אלא רק הנאה של חצי שיעור).

יג. יחוד דהוי"ה-אלקים באמירת שמע ישראל וגו'

ויש לקשר כל זה לענין שפתחנו בו, בקרא ד'שובה ישראל עד ה' אלקיך, שכנ"ל הוא מרמז על ענין היחוד דהוי"ה-אלקים (בבחי' מה שמסיימים עבודת יוהכ"פ באמירת ז"פ הוי"ה הוא האלקים), דהנה ידוע שאחד הכוונות שמכוונים בקרי"ש הוא הוי"ה-אלקינו הוי"ה אחד, שמרמז גם על ענין יחוד דפרצוף רחל (הקשורה עם אור דשם הוי"ה) עם פרצוף לאה (הקשורה עם שם אלקים), וכונה זו שייכת לכל ימות השנה (כמובא בונה זו בקרי"ש דכל השנה), אך שייכת עבודה זו בפרטות במיוחד לעבודת יוהכ"פ.

יד. עבודת יחוד הנ"ל מיוחדת בעבודת יוהכ"פ

וכידוע שענין זה דיחוד הוי"ה אלקים נרמז גם בב' פסוקי היחוד שמע ישראל ובשכמל"ו, כי הפסוק דשמע ישראל הוא כנגד אור דיחו"ע (שבבחי' אור דשם הוי"ה), ובשכמל"ו כנגד אור דיחו"ת (שכנגד שם אלקים שהוא הכלי דשם הוי"ה, וכדכתב כי שמש ומגן - הוי"ה אלקים), וידוע שביוהכ"פ מייחדים שמע ישראל ובשכמל"ו באמירת בשכמל"ו בקול רם כמו אמירת שמע ישראל, שבוה נרמז שתכלית העבודה דיוהכ"פ הוא ליחד יחו"ע ביחו"ת, אור דשם הוי"ה עם שם אלקים, שבבחי' יחוד תושב"כ (שמע ישראל) עם תושבע"פ (בשכמל"ו שנתקן בתושבע"פ לאמרו, ואין נכתב בתורה שבכתב), וכן נרמז בזה ג"כ ענין היחוד דתורת הנסתר (שבבחי' שם הוי"ה הנעלם שאינו נאמר) עם תורת הנגלה (שם אלקים).

טו. תקיעת ק' קולות בר"ה לעורר האור דתושבע"פ

וכבר דיברנו בר"ה על מש"כ הרמ"ע מפאנו (מאמר חיקור הדין ח"ה פ"י-י"א) בענין הק' קולות שתוקעים בר"ה, שהם כנגד יבבות שיבבה אם סיסרא, וידועה התמיהה מה הענין לתקוע כנגד יבבותיה של אם סיסרא, ומבאר בזה ביאור פנימי, שאם סיסרא מרמז על בחי' תושבע"פ שנתגלתה ע"י נשמת רבי עקיבא, שהוא היה מבני בניו של סיסרא (כן הביא בספר המפתח לרבינו ניסים גאון, ברכות דף כז, הובא בנחל אשכול ח"ב ריש הלכות מזוזה, נוקי לר' עקיבא לית ליה זכות אבות, איתא בסנהדרין בפרק כל ישראל יש להם חלק מבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים ומאן אינון ר' עקיבא?), והיינו שיש לתקוע תחילה ל' קולות הנלמדים מקראי דתורה שבכתב, ועליהם יש להוסיף ולתקוע עוד שבעים קולות [שכנגד שבעים פנים לתורה, שמרמזים על ענין תורה שבע"פ שדורשת כע' פנים את התושב"כ], שהם מעוררים את האור דתושבע"פ, ובסגולת מצוה זו דתקיעת שופר אנו מתפללים ופועלים שנוכה ליחד אור דתושב"כ עם האור דתושבע"פ, נגלות התורה"ק עם סתרי התורה"ק.

טז. גמר העבודה דר"ה ביחוד דשמע ישראל ובשכמל"ו בקול רם

ומובן עפ"י שגם גמר העבודה דר"ה הוא ביוהכ"פ, שבו אנו ממשיכים ליחד תושב"כ עם תושבע"פ, באמירת שמע ישראל ובשכמל"ו, שניהם בקול רם, שבבחי' יחוד חמה ולבנה, עד שיהיו שניהם שוים בדרגתם, שני המאורות הגדולים, ב' מלכים משתמשים בכתר אחד, כתרו וכתרה שוים, שהוא יחוד ותיקון דלעת"ל, (ואכמ"ל).

ויש להזכיר בענין זה עוד את דברי הגרי"א זצ"ל שעורר שביוהכ"פ יש לומר גם בקרי"ש

שעל המטה את בשכמל"ז בקול רם כמו בקרי"ש הנאמרת בביהכנ"ס.

יז. יש להרבות בתשובה מאהבה עד שיפעלו יחודים הנ"ל

וב"ז שייך לענין הנ"ל ד'שובה ישראל עד ה' אלקיך, כי יש להרבות בעשיית התשובה מאהבה כ"כ עד שיפעלו ע"י התשובה את ענין היחוד דהוי"ה אלקים הנ"ל, יחוד דתושב"כ עם תושבע"פ, יחוד דתורת הנגלה עם תורת הנסתר, יחוד דפרצוף לאה עם פרצוף רחל, וְשקשור גם עם יחוד דמשיח בן יוסף (שמזרעה של רחל), עם משיח בן דוד (שמזרעה של לאה), שכשיתייחדו ב' המשיחים יפעלו בשלימות את ענין היחודים הנ"ל. שענין יחוד זה קשור ליחוד דב' התלמודים, תלמוד בבלי שכנגד פרצוף רחל (אור ואיכות דחצי שיעור) עם תלמוד ירושלמי שכנגד פרצוף לאה (הכמות דהחצי שיעור), וגם לרוב הפוסקים דחצי שיעור אסור מן התורה אף בכל שהוא, הרי דין זה נלמד מדברי הירושלמי שמפרש ומלמד על דברי הבבלי דחצי שיעור הוא לאו דוקא, והרי יש בלימוד זה ג"כ את ענין היחוד דב' התלמודים].

יח. לג' פוסקים הנ"ל נעשה קירוב בין ב' השיטות דר' יוחנן ור"ל

עוד יש להוסיף שלדעת ג' הפוסקים הנ"ל נעשה ג"כ בחי' יחוד וקירוב ב' השיטות דר' יוחנן ור"ל, והיינו דר"ל ס"ל שאין אסור מן התורה אלא בשיעור שלם, ולרוב הפוסקים הרי ר' יוחנן חולק לגמרי על ר"ל, וס"ל שיש איסור מן התורה אף בכל שהוא, וא"כ לר' יוחנן אין שום משמעות לענין השיעור מן התורה (ורק לגבי דיני מלקות וקרבן וכדו' יש נפ"מ בענין השיעור, אך לא לגבי עצם האיסור), משא"כ לשיטת ג' פוסקים הנ"ל, הרי גם לר' יוחנן יש משמעות לענין השיעור מן התורה, שאין אסור מן התורה אלא מחצית שיעור

(ולמשמעות הכס"מ הנ"ל הכונה לחצי ותוספת משהו שנחשב לרובו ככולו), וא"כ הרי אף לר' יוחנן יש משמעות מן התורה לענין השיעור.

יט. ר' יוחנן ור"ל – צדיק גמור ובעל תשובה – מב"י ומב"ד

וכבר ביארנו כמ"פ שר' יוחנן ור"ל מרמזים על בחי' צדיק גמור ובחי' בעל תשובה, שר' יוחנן שאמר ע"ע ש'אנא מזרעא דיוסף קאתינא' (ברכות דף כ ע"א), וכן היה יפה תואר ויפה מראה (כגמ' ב"מ דף פד ע"א) כיופי הנאמר ביוסף הצדיק ע"ה, והיה בו ניצוץ דיוסף הצדיק כדאי' מהאריז"ל (שעה"ג הקדמה לו), הרי הוא כנגד הדרגה ד'צדיק גמור', וע"כ ס"ל לר' יוחנן (ברכות דף לד ע"ב) שצדיקים גמורים גדולים מבעלי תשובה, וריש לקיש שאי' בחז"ל (כגמ' ב"מ שם) המעשה בארוכה שתחילה היה ראש הגולנים עד שהחזירו ר' יוחנן בתשובה, ונעשה לאמורא קדוש, הרי הוא כנגד דרגת בעלי תשובה,

ומובן ע"פ זה דענין יחוד דר' יוחנן ור"ל הוא בבחי' יחוד דרגת צדיק גמור (ר' יוחנן) שבבחי' דרגת משיח בן יוסף, עם דרגת בעלי תשובה (ריש לקיש) שכנגד דרגת משיח בן דוד – שהקים עולה של תשובה.

כ. ביאור פלוגתא דר"י ור"ל

ובפלוגתא הנ"ל בחצי שיעור מוכן ג"כ שר' יוחנן שבבחי' צדיק גמור הוא בבחי' היסוד העולה אל החכמה, שכנגד בחי' האור שאין קשור לענין השיעור, אלא הוא כברק המבריק, ואילו ר"ל כנגד בחי' המלכות העולה אל הבינה (השורש של בעלי תשובה), שכנגד בחי' הכלים, שבחי' בינה הוא בבחי' אורך ועובי בבחי' כלים, ע"כ הוא מצריך דווקא שיעור שלם שקשור לדרגת הכלים.

כא. קיי"ל שבעלי תשובה מעל צדיקים גמורים – בבחי' 'בן ישי בראש'

ואמנם כתבו בספח"ק שאף שבדרך כלל קיי"ל בכל מח' ר' יוחנן ור"ל בר' יוחנן, מ"מ בענין המח' דצדיקים גמורים ובעלי תשובה, מי גדול ממי, הרי פסק ברמב"ם (פ"ז מחל' תשובה ה"ד) שבמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, (ודלא כדעת ר' יוחנן הנ"ל), וע"פ הנ"ל יתבאר שכיון שדרגת בעלי תשובה שייכת לדרגת משיח בן דוד (שהקים עולה של תשובה), הרי נתבאר במקו"א שאף שבשורש ובהעלם משיח בן יוסף נעלה מעל משיח בן דוד (בבחי' ספי' היסוד שמשפיעה לספי' המלכות), מ"מ בגלוי צריך להיות דוקא 'בן ישי בראש', בבחי' 'מלכות עטרת בעלה', וע"כ בענין זה דצדיקים גמורים ובעלי תשובה קיי"ל דבעלי תשובה בראש. אלא שהצדיקים הגדולים האמיתיים הם ג"כ בעלי תשובה, שהן בבחי' משה, מאריה דתיובתא.

כב. עבודת יוהכ"פ לזכות לתשובה מאהבה

וזו פנימיות העבודה דיוהכ"פ, להרבות בעשיית תשובה כ"כ עד שנזכה לתשובה השלימה, שהיא התשובה מאהבה דייקא, [שנרמזת ג"כ בלבישת בגד לבן ביוהכ"פ, וכידוע שלבן מרמז על אור הלבון העליון שבסוד אור האהבה, כמובא בליקו"מ (קמא סי' ל) שאור הלבנונית דהבוקר ודשהרית קשור לאור האהבה דאאע"ה], שעליה נאמר (יומא דף פו ע"ב) שהיא הופכת את כל העוונות לזכויות, ומובן שדייקא בתשובה שלימה זו זוכים לבא לדרגת 'במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולין

לעמוד', [כחמעשה הידוע שאמר הרה"ק הקדושת לוי מבארדיטשוב זי"ע לאיזה רשע גדול שמקנא הוא בו, כי אם יחזור בתשובה מאהבה יתהפכו כל עוונותיו לזכויות, ואז יהא גדול בצדקותו יותר ממנו, והיינו כנ"ל שבתשובה מאהבה דייקא זוכים ל'במקום שבעלי תשובה עומדים' וכו'].
כג. בתשובה מאהבה א"צ לד' חילוקי כפרה וידועים דברי החיד"א^ג שמחדש [וכן חידש המנחת חינוך (מצוה שסד, לה), וכבר נתבאר כן בדברי החרדים (פס"ה) בשם ר' מאיר מטוליוולא, עיי"ש], שאף שקיי"ל שיוהכ"פ אינו מכפר אלא על מ"ע ול"ת, אך לגבי כריתות ומיתות ביד וחילול ה' לא סגי בכפרת יוהכ"פ (כמובא בברייתא דד' חילוקי כפרה במס' יומא), הרי כ"ז אינו אלא לגבי תשובה מיראה, אך בתשובה מאהבה א"צ לד' חילוקי הכפרה, וכשזוכים ביוהכ"פ (שהוא הזמן המסוגל לתשובה שלימה) לתשובה מאהבה, נתהפך הכל לזכויות (ואף העבירות החמורות דכריתות ומיתות ביד וחילול ה'), וזו תכלית היחוד דהוי"ה הוא האלקים, שאף העוונות הקשורים למדת הדין מתהפכים לרחמים וזכויות דשם הוי"ה.

כד. תשובה ממעמקים המשלימה את האור דכל מ"ע

ואשכחן בדברי רבינו בעל התניא (לקו"ת פ' תצא דף לט) שמוסיף שבתשובה עילאה (שקורא לה שם 'תשובה ממעמקים', שקשור זה לעבודת עשיית שאומרים בהם 'שיר המעלות ממעמקים', עיי"ש), משלימים את כל האור דחסרון מ"ע, וכמו שזכה ר"א בן דורדיא, שבשעה אחת

ג. כמובא בסה"ק בני יששכר (מאמרי חודש תשרי מאמר ד דרוש יד) וז"ל, יש לפרש ע"פ מה שכתב הרב הגדול מו' חיד"א זללה"ה, ד' חילוקי כפרה אינם רק להשב מיראה אבל השב מאהבה אין צריך לד' חילוקי כפרה רק מתכפר הכל בתשובה לבדה, כתב כן בשם גדולי הקדמונים [ולא נודע לי מקומו איה, וסוגיות הש"ס לא נודעו במסילות הללו, אבל כיון שפסק כן רב מובהק בדורו בבית דין של מטה פוסקין כן להלכה בבית דין של מעלה]. עכ"ל.

של תשובה ממעמקים השלים את האור של כל מ"ע של כל שנות חייו, ונחשב עי"ז כאילו עסק כל חייו בתורה"ק ועבודה"י בשלימות, וע"ז נאמר 'יש קונה עולמו בשעה אחת'. ויותר מכך אשכחן בדברי נכדו כ"ק הצ"צ זי"ע בספרו דרך מצוותיך, במצוות וידוי ותשובה (עמוד מ') – וזל"ק – "אבל בעוה"ז יוכל ע"י הרהור א' תשובה בלב כראוי לפטור עצמו מכל העונשים ולקנות עולמו העליון להתענג על ה' מרוב כל" עכל"ק.

כה. העבודה לעורר גודל האהבה אליו ית' ויהי רצון שנזכה כולנו להתעסק בימים הקדושים האלו בהודאה להשי"ת

ולחתבונן באהבתו הגדולה אלינו, וברוב חסדיו העצומים עמנו, עד שנזכה כמים פנים אל פנים שתתגלה גם בנו האהבה הגדולה אליו יתברך, ועל ידי זה נזכה לבא לדרגת תשובה מאהבה עד שנזכה להיות בדרגת בעלי תשובה הגמורים, שעליהם נאמר במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, שבבחינת היחוד והדרגה דלעתיד לבוא שתהא המלכות עמרת בעלה (בבחינת בן דוד שהקים עולה של תשובה בראש), ונזכה ל'שובה ישראל עד ה' אלקיך', יחוד הגמור דהוי"ה הוא האלקים ביחוד שני המאורות הגדולים, ביחודא שלים, ברחמים גמורים ופשוטים במהרה בימינו אמן.

פינת יקרת

אוסף מאמרים על עניני יום הכיפורים

הודה ולא בוש מה היה סופו נחל חיי העולם
חבא, עיי"ש.

הנה הגמרא מציין רק 'יהודה' שהיה בו חטא,
אבל תמר לא היתה פה אפילו פגם כל
שהוא, וכן מבואר במדרש רבה (בראשית פ"ה ב')
שתמר נתכוונה לשם שמים, עיי"ש.

אבל בתלמוד ירושלמי (מסכת סוטה פרק א'
הלכה ד') מזכיר את תמר שהיתה שותפה
לחטא וכותב, כגון מעשה ראובן בבלחה **מעשה**
יהודה בתמר, עיי"ש. הרי גם תמר נכללת בחטא.
וכן משמע בתלמוד ירושלמי במסכת ברכות (פרק
ט') ואכמ"ל

וכן כתב גם הרמב"ם (הלכות סוטה פרק ג'
הלכה ב') הגיעו לירושלם בית דין הגדול
מושיבין אותה ביניהן ומאיימין עליה... ומגידין
לה **מעשה יהודה ותמר כלתו** ומעשה ראובן
בפלגש אביו, עכ"ל.

הרי לנו שהרמב"ם פסק כדברי הירושלמי, שכך
הוא דרכו של הרמב"ם להכריע כדברי
הירושלמי וכמו שכתב בבבאור הגר"א (אורה חיים
סימן תל"ו סעיף א') שהרמב"ם דרכו לנמנות אחר
הירושלמי ברוב מקומות, עכ"ל. ועיין עוד בבבאור
הגר"א (יו"ד סי' ס"ג סוף ס"א) וז"ל, לשון הרמב"ם
וכו' כמ"ש בירושלמי וכו' ואע"ג דסוגיא דחולין (דף

על ידי קדושת שבת תשובה מרגיש שכל סדר
של 'על חטא' שייך אליו

הנה ידוע במעשה של יהודה ותמר, שיהודה פסק
לשורפה כדכתיב (בראשית ל"ח כ"ד) ויגד
ליהודה לאמר זנתה תמר כלתך וגם הנה הרה
לזנונים ויאמר יהודה הוציאוה ותשרף. ואיתא שם
ברש"י שמעם למה דן אותה בשריפה הוא משום
שתמר היתה בתו של שם, ושם בן נח היה כהן,
לפיכך דן אותה בשריפה, עיי"ש.

ומצינו מחלוקת בין תלמוד בבלי לתלמוד
ירושלמי אודות המעשה ביהודה
ותמר, אם תמר נתכוונה לשם שמים, או שנחשבת
לה כחטא, דבתלמוד בבלי משמע שלא היתה
נחשבת לחטא, ובירושלמי משמע שהיה בה חטא.
דהנה איתא **במסכת סוטה** (דף ז' ע"א) היו מעלין
אותה (את הסוטה) לבית דין הגדול שבירושלים
ומאיימין עליה כדרך שמאיימין על עדי נפשות,
ואומר לה בתי הרבה יין עושה הרבה שחוק עושה
הרבה ילדות עושה... ואומר לפניך דברים שאינם
כדי לשומען, עיי"ש.

ובהמשך דברי הגמרא (עמוד ב') תנו רבנן
אומר לפניך דברים של הגדה
ומעשים שאירעו בכתובים הראשונים כגון אשר
חכמים יגידו ולא כחדו מאבותם **יהודה הודה ולא**
בוש מה היה סופו נחל חיי העולם חבא ראובן

א. וזה לשונו, ותשרף, אמר אפרים מקשאה משום רבי מאיר בתו של שם היתה שהוא כהן לפיכך דנוה בשריפה, עכ"ל.

צ"ה ע"א) אינו כן, סמך על הירושלמי כדרכו ברוב מקומות, עכ"ל.

וכך הובא גם באבני נזר (חושן משפט סימן נ"ה) שהביא בשם 'ספר אחד מפורסם', שדרכו של הרמב"ם לפסוק כהירושלמי, עיי"ש. (ויתכן שכוונתו הוא על רבינו הגר"א) ועיין עוד בענין זה בשדי חמד (חלק ט' כללי הפוסקים סימן ב' אות א' עמוד 127).

אבל מצינו ביד מלאכי (כללי שני התלמודים אות ח' ואות י') דכל דבר הנזכר בתלמוד בבלי שסובל שני פירושים ויתברר האחד על פי הירושלמי מיניה לא נזוע ומצוה מן המובחר היא... וכל מצדקי דאפשר לן למעבד דלא לשווי פלוגתא בין הגמרא דידן לירושלמי עבדינן... ואעפ"י שהפירוש יהיה רחוק קצת... ועיין בפרישה (חושן משפט סימן י' ס"ג) וזה לשון בעל שדה יהושע (בפרק קמא דקידושין דף י"ב ב') ודע שכל פינותי בפירוש זה להשוותו לתלמוד בבלי כל מה שאפשר עכ"ל.

ולפי זה ניתן לומר על הרמב"ם עצמו שעל פי רוב הוא מכריע כמו הירושלמי הוא מחמת שמשדל תמיד להשוות בין הירושלמי לבבלי ולמצוא דרך שאין מחלוקת ביניהם באופן שיוכלו לפסוק כהירושלמי ולא יסתור את מה דאיתא בתלמוד בבלי, ולפי זה יש לעיין איך אפשר ליישב הבבלי וירושלמי כאן בתמר שלא יהיה מחלוקת ביניהם.

ועוד יש להבין, שהרי ידוע מה שכתב הרמ"ז (בהגהותיו בסוף מבואר שערים אות ב')

שתלמוד בבלי הוא כנגד רחל, מה שאין כן תלמוד ירושלמי הוא כנגד לאה. וזה לשונו, סוד תלמוד ירושלמי הוא בלאה, כי היא סוד ירושלים. ובבלי ברחל, כי שם סוד שם בוכ"ו מהחזה ולמטה שהוא גימטריא בבלי, עכ"ל.

ואיתא בשמן ששון (חלק ה' על שער מאמרי רשב"י - פרשת שמות) שתלמוד ירושלמי הוא בסוד 'כלת משה' שהוא פנימיות לאה, עיי"ש. שאפילו שהיא שחרות ונראית כאשה כושית שבבחינת לאה, מכל מקום בפנימיותה הרי היא מלאה עם אור, היינו אפילו שבחיצוניות נראה לימוד הירושלמי בלימוד קשה ואינו מובן הלשון שם, אבל בפנימיות הוא כולו אור, שכל הקושי הוא רק הלשון, אבל עצם הגמרא הוא הרבה יותר קל מתלמוד בבלי, שהרי תלמוד בבלי הוא בסוד מלכות בבחי' במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי, אבל תלמוד ירושלמי הוא בבחי' 'אור' ופנימיות לאה.

ולפי זה קצת קשה איך יתכן שדייקא הירושלמי שנחשב לאור כלפי חשכות של תלמוד בבלי, דייקא שם יהא נחשב גם לתמר חלק מן החטא של מעשה יהודה, שהרי לכאורה היה יותר מובן אם היה להיפך, שבתלמוד בבלי תהיה היא מצורפת אל החטא, אבל כירושלמי שהוא יותר פנימי, שם היה יותר מובן אם מגלה שבפנימיות לבה היתה מכוונת לשם שמים ולכן לא היתה לה שום כוונה לחטא ח"ו.

ולכן נראה שבדאי לא היה שום פגם וחטא בתמר ונתכוונה לשם שמים, אלא

ב. וזה לשונו, כי נשמת החכמה תחתונה הוא זיו וזהר החכמה העליונה בסוד כלת משה. צ"ל מה ענין שורש חכמה עליונה ותחתונה אלו מה פירוש, אם הוא זה חכמת הקבלה, וזה חכמת הפשט. או זה בחכמת הפשט, וזה (החכמה העליונה) בתלמוד ירושלמי, וזה (חכמה תחתונה) בתלמוד בבלי, והוא דיש בזכרוננו דתלמוד ירושלמי הוא בלאה והיינו מלכות דאימא עלאה, ותלמוד בבלי ברחל, עכ"ל. ולפי דבריו שתלמוד ירושלמי שהוא בלאה ובחכמה העליונה, הרי מבואר שזה הוא בסוד כלת משה.

כלומר שדייקא מי שמתעלה למדריגה יותר גבוהה, הוא מרגיש את גודל חסרונו בעבודת ה' ומרגיש שהוא הבעל עבירה הכי גדול.

ובזה אפשר לבאר מה דאיתא בגמרא (מסכת סוכה דף כ"ה) ויהי אנשים שהיו טמאים לנפש אדם וכו' אותם אנשים היו אותם שנשאו ארונו של יוסף וכו', חושבים שאנחנו טמאים לנפש אדם מדבר בנשמות חלושות, ורואים כגמ' שהיו אנשים גדולים מאד שזכו לשאת את ארונו של יוסף, עיי"ש.

שדייקא הצדיקים הגדולים שהיו נושאים ארונו של יוסף או למ"ד שהיו אנשים שעסקו במת מצוה, רק אנשים אלו יכולים לומר 'אנחנו טמאים לנפש אדם' שכל כמה יותר שהאדם מתעלה בעבודת ה' ומקרב עצמו לעבודת הצדיקים הגדולים, הרי הוא מרגיש שהוא טמא לנפש אדם ויש לו כל החטאים, ולא לאנשים אחרים כלל, וכמו שאמר פעם הרבי ר' אלימלך זי"ע שכל מה שנעשה בעולם הוא מחמת החטאים שלו וממילא הוא יכול לעשות תשובה על כל החטאים ולחמשיך ישועות לכל אדם.

מידת הכמחון של הרב מבריסק על מצות אכילה ערב יום כיפור
מסופר על הרב מבריסק זצ"ל שבפרוץ מלחמת העולם השנייה שהה בווארשא, ושם

הירושלמי בא לגלות מדריגה יותר גבוהה, שתמיד יכול האדם למצוא איזה חסרון ופגם במעשיו כלפי המדריגה יותר גבוהה, וזה כוונת הירושלמי, שהוא במדריגה יותר גבוהה מתלמוד בבלי.

והוא על דרך דאיתא **בנועם אלימלך** (פרשת וירא) שיש צדיקים שעובדים באמת להשם יתברך, ובכל עבודתו שעובד מחזיק עצמו שאינו עובד כלל שאינו אלא כמתחיל בעבודתו יתעלה וזהו וירא וכו' והוא יושב פתח האהל, שהיה נדמה בעיניו שאינו אלא על פתח האוהל הקדושה... שהיה מוחלט אצלו בתום לבבו שאינו אלא כמתחיל, עכ"ל.

וכמו כן היתה אצל תמר שאפילו שלא היתה בה שום חטא, כדברי הבבלי, אבל היא עצמה חשבה שהיא צריכה לעשות תשובה ולתקן מעשיה כדברי הירושלמי, שכך דרכם של צדיקים, תמיד למצוא חסרון במעשיהם ולעשות תשובה.

וזה כעין מה דאיתא בספר ה' **שמעתי שמעך** (מאמר כ"ה ענין שבת שובה) ששאלו את מרן הבעל הסולם זי"ע (יומא דהילולא שלו חל ביום כיפור) למה כל אדם אומר את כל ה'על חטא', והרי לא עשו כלל הרבה מהעוונות הנזכרים שם, ואמר בעל הסולם שכאשר האדם זוכה לשבת שובה ומקבל הקדושה של שבת הוא מרגיש שכל ה'על חטא' כולו שייך אליו, ועוד מרגיש שזה שייך רק לו ולא לשום אדם אחר, וזה הענין של שבת שובה לפני הסליחות, כי אי אפשר לעשות תשובה לפני שמושיגים שתי ענינים אלו בכח קדושת שבת, ורק כך יכול לגשת לסליחות ולעשות תשובה, עיי"ש.

ג. וזה לשונו, טעם למה שקורין שבת תשובה, כי ביוכ"פ אומרים 'על חטא', וכל מי שמביט בעל חטא אינו מוצא שם את מקומו בששים אחוז ודאי, וארבעים אחוז אפשר ליישב ולתרץ אולי נמצא שם בספק שהוא לא מרגיש, אבל בששים אחוז אינו מוצא את עצמו בשום אופן, לכן יש סגולת שבת, שעם אור השבת יש יכולת שיאיר לאדם ויוכל לראות שהוא ימצא את עצמו בכל מאה אחוז של על חטא, ודבר זה נתקן "רק בשבילו ולא בשביל אחרים", ובלי אור לא מרגישים, ולכן קוראים לשבת זו שבת תשובה, שהשבת מועילה לתשובה שיוכל להרגיש החטא, כי צריכים להודות על החטא, ואז אפשר לבקש סליחה, ואם האדם אומר על חטא ולא מרגיש את החטא, איזו הודאה זו, הרי הוא אומר בלבו שלא חטא, ומה שאומר בפה ולבו בל עמו בטח שכלום לא שוה הודאה כזאת, עכ"ל.

ועוד עובדא מסופר שבימים של המלחמה בשנת תש"ח בירושלים שהה הרב מבריסק בדירתו בקומה העליונה למרות המטר הכבד של הפגזות שניחת על העיר, ופעם אחת באו והפצירו בו שירד לקומה התחתונה, ולאחר שהפצירו בו מאוד, נענה לבקשתם וירד עמהם למקלט, ואחרי כן היתה רגיעה בהפגזה והוא חזר ועלה לדירתו, והנה מצא שפגז נכנס דרך הקיר מעל למיטה ששכב עליה ובמיטה עצמה מצאו רסים שנפל מן הפגז. ותגובתו של הרב מבריסק לבנו שהיה בין המפצירים בו לרדת למטה היתה, 'אתה אדם המזויק', כי אילו לא דחת בי לרדת למטה הפגז, לא היה חוזר ולא היה נגרם נזק לקיר.

הוצאת הכף הוא גם עבודה

בענין הוצאת הכף מקדשי הקדשים הובא עובדא בספר פרדס יוסף (פרשת שמיני יא ב) וזה לשונו, וראיתי מעשה שהנודע ביהודה ז"ל היה רב ביאמפלע סמוך למעזיבו, ונזדמן פעם אחת עם הבעל שם טוב ז"ל, והיה שם שאלה על תרנגולות ופסק הנודע ביהודה שכשרה, והבעל שם טוב אמר שתיכף ראה שכשרה שלא שרתה עליו רוח הטומאה.

ואמר לו הנודע ביהודה כי אופן פסק זה יעיד על ביטולה של תורה, דבשבת (קל"ח) עתידה תורה שתשתכח מישראל ועתידה אשה שתיטול ככר של תרומה ותחזיר על בתי מדרשים לידע אם מהור, וקשה למה לה לקחת ככר, דשאלה אפשר לשאול בלי הככר דהיינו ספק רשות היחיד או רשות הרבים וכדומה.

אך אז תשתכח התורה ולא ידעו לפסוק על פי דין תורה, והיה צריכים לפסוק על פי השראת רוח הטומאה על הדבר, ובחכרה להביא גוף הככר, וזה

התאכסן בביתו של נגיד אחד, והיות שהרב מבריסק הקפיד שלא לאכול חדש, לכן הביא עמו כמה ככרות לחם שאין עליהן חשש חדש כדי שיהיה לו מה לאכול, ובינתיים כבר הגיעו עשרת ימי תשובה והמלחמה כבר היתה בעיצומה, והעיר ווארשא היתה נתונה במבול של הפצצות מן האויר של הגרמנים, וכאשר נכנסה הרבנית לחדרו של הרב ראתה שהוא אוכל על השוכע ואינו דואג להשאיר לחם לסעודת ערב יום הכפורים שיש מצוה לאכול ביום זה, ולשאלתה של הרבנית על כך ענה הרב שלא צריך לדאוג, כי הוא סמוך ובטוח שהקדוש ברוך הוא יזמין לו לחם שאין בו שום חשש חדש לסעודת המצוה של ערב יום כפור, אבל מכיון שדעתה של הרבנית לא נחה, השאיר הרב שתי כזיתים של לחם לאותה סעודה.

והנה בערב יום הכפורים נכנס אחד האופים של העיר להרב מבריסק וכמה ככרות לחם בידו ואף בישר לרב מבריסק שהיות שיודע שהרב אינו אוכל לחם שיש בו חשש חדש, הנה אני אגדתי מזון וקמח לקראת המלחמה, והקמח הזה אין בו חשש חדש. פנה הרב זצ"ל מבטו לעבר הרבנית כרוצה לרמוז לה רואה את כשיש בטחון בהקדוש ברוך הוא, אין מה לדאוג.

ולאחר כמהצית השעה נכנס האופה וסיפר להרב, כי הכין גם דגים לצורך סעודת ערב יום הכיפורים אבל בשעה שיצא מביתו ומגש הדגים בידו, נפלה לפתע פצצה למקום סמוך לו ומחמת הדף הפצצה, נשמט מידו המגש עם הדגים ונפלו לרצפה ואינם ראויים עוד לאכילה, ותיכף נענה הרב מבריסק ואמר לרבנית אילו נמנעתי אתמול להשאיר את אותם שתי כזיתים של לחם לצורך היום, הייתי זוכה גם לדגים הללו לסעודה, אבל בעשותי השתדלות זו, נעשה פגם במדת הבטחון ולכן לא היתה לנו הזכות ונפלו הדגים לעפר ונפסלו לאכילה.

אחוריים דנה"י דכתר. ומבאר דהשם נג"ד יכ"ש
הוא בחי' נגד"י כ'בוד ש'מים, עכתו"ד.

ונראה לבאר כוונתו על פי מה שנקדים שיש
שלשה מדריגות בעבודת השם והשגת
אלקות, המדריגה ראשונה הוא השגה שהקב"ה
ממלא כל עלמין ע"י שהנשמה מתבונן באלקות
ובא לידי קבלת עול (עשיה) ואהבה ויראה
ודביקות והתעוררות ברגש אלקי (יצירה),
והתבוננות בהיחוד (בריאה) היינו שהוא מדריגת
הכרת הנשמה בבחי' שויתי ה' לנגדי תמיד, וזה
מדריגה ראשונה.

ומדריגה זו הוא רק בבחי' 'נשמה', אבל עדיין
אין זאת מדריגה של "מבשרי" אחזה
אלקי, אלא רק בבחי' "מנשמתי" אחזה אלקי,
דעדיין לא ממשיך אור גדול עד כדי הרגשת
הגוף הגשמי.

והמדריגה השניה הוא בחי' השגת סובב כל
עלמין, והוא השגת אלקות בבחי'
כתר כל הכתרים, שמשגיג שהכל הוא אך ורק
אלקות ואין שום מציאות זולתו ית' כלל, ומבטל
עצמו וכל הבריאה כולו להשי"ת, עד שנתבטל
לגמרי מציאות דעולם הזה, ועל ידי זה נמשך
מחילות עונות כנ"ל מדברי הצמח צדק, שהוא
מהפך הכל למפרע שהוא כולו אלקות והוא סוד
התרת נדרים.

אבל יש מדריגה שלישית היותר גבוה מכל הנ"ל,
הוא להשפיע ולהוריד אור הסובב בתוך
אור הממלא, וזה הוא עבודת הגאולה, דעי"ז זוכה
שגם הגוף הגשמי מרגיש בפועל ממש את הגילוי
אלקי. וזה נקרא דירה בתחתונים, שיתגלה אור
הסובב בתוך הממלא באופן שגם מדריגות
הנמוכות ירגישו גילוי אלקות. והוא ע"י גילוי אור
הכתר, בבחי' נגד"י כ'בוד ש'מים, שמרגיש הגילוי
אלקות שהוא ממש נגדו בלשון נוכח, וכל הבריאה

הסמיכות להב' מאמרים, והבעל שם טוב היה סבלן
ולא השיב לו, עכ"ל.

והמשך הסיפור הוא דאחר כך הלך הנודע
ביהודה להביא תה להבעל שם טוב
וכיבד אותו מאד, וגם לאחר שהבעל שם טוב שתה
התה הוציאו הנודע ביהודה את הכוס הריקן, ושאל
אותו הבעל שם טוב על זה דבשלמא שהביאו אליו
הכוס מובן דרצה לכבדו, אבל למה גם הוציא הכוס
דלכאורה אין בזה שום כבוד. וענה הנודע ביהודה
דמצינו בעבודת יום כיפור דהכחן גדול נכנס עוד
הפעם בקדשי הקדשים כדי להוציא הכף, הרי אנו
רואים דגם הוצאת הכלי הם עבודה, ונהנה הבעל
שם טוב מתשובתו.

עבודה הפנימית של 'כל נדרי' והתרת נדרים

ואמר חז"ל דנשבע הקב"ה שלא יכנס לתוך בית
המקדש של מעלה עד שלא יבא לבית
המקדש של מטה. ויש לבאר על פי מה שמצינו
בענין התרת נדרים ושבועות דכתב האדמו"ר
הצמח צדק זי"ע לבאר מה שאנו אומרים 'כל
נדרי' כליל יום כיפור, דענין התרת נדרים הוא
מאור הסובב שמגלה שהכל הוא אלקות ומהפך
את כל העבר לאלקות בסוד שם ככ"ה שהוא
ראשי תיבות כ'תר כ'ל ה'כתרים, ומגלה שכל
העבודות וכל מעשי בני אדם הכל הוא אלקות,
ועל ידי זה ממשיכים מחילות עונות לכלל ישראל,
עכתו"ד.

והנה כתב הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע בספרו
נר ישראל, בביאור שמות אב"ג ית"ן
קר"ע שט"ן נג"ד יכ"ש. דעל ידי השם הראשון
אב"ג ית"ן מתקנים השבירה בזו"ן דאצילות, ועל
ידי השם השני קר"ע שט"ן מתקנים האחוריים
דאבא ואימא, וע"י השם נג"ד יכ"ש מתקנים בחי'

לבני ישראל לאמר "זה הדבר" אשר צוה ה' (ל ב) ופרש"י זה הדבר, משה נתנבא (שמות יא) בכה אמר ה' כחצות הלילה. והנביאים נתנבאו בכה אמר ה', מוסף עליהם משה שנתנבא בלשון זה הדבר, עיי"ש. ולפי הנ"ל הביאור בזה הוא דשאר כל הנביאים נתנבאו בבחי' ממלא כל עלמין בבחי' כה אמר ה'. משא"כ משה שנתנבא בלשון 'זה הדבר' שהוא כבר שלימות הגילוי ע"י החיבור של הסובב עם הממלא.

ואפשר לבאר בזה ג"כ מה שמבואר כמה פעמים באריו"ל בשם הזוהר הק' להשכינה הקדושה נקרא בימות החול עולימתא שפירתא דלית לה עיינין, וכביכול שאין עינים להשכינה בימות החול וכתב הגה"ק ר' הלל מפארימש זיע"א, וכן כתב הבית לחם יהודה, דאין הכוונה ח"ו דבימות החול אין עינים להשכינה כלל, אלא הכוונה שאין לה 'שתי' עינים, אלא עין אחת, ובשבת קודש בשעה שמסתכלים בתוך הנרות, ובתוך הכוס של קידוש אזי אנו נותנים להשכינה כביכול שתי עינים ואכמ"ל בסודות אלו. והוסף על זה הגה"ק ר' הלל מפארימש זיע"א, דבימות החול כאשר השכינה יש לה רק עין אחת, הרי זה הוא בבחי' יהודא תתאה, ובשבת קודש כאשר השכינה יש לו שני עינים הרי זה בבחי' יהודא תתאה ויהודא עליאה. היינו כאשר מסתכלים בשתי עינים תוך הכוס של קידוש שהוא בחי' שכינה הקדושה (והאדם הוא מרכבה לבחי' ז"א) עי"ז משפיע לנוק' ב' עינים, והוא בחי' היחוד של הסובב להמלא, והוא הארה דלעתיד לבוא בסוד זה א-לי ואנוהו.

וכתב האריו"ל בלקוטי תורה (פרשת מטות) וזל"ק, סוד מה שאמרו חז"ל פסיעה גסה נוטלת אחד מת"ק ממאור עיניו של אדם, והענין סוד הנזכר בזוהר בפרשת בלק בענין ו' שאושיט פסיעה לבר, כי הוא סוד המלכות שהיא פסיעת הז"א, ויש בה ב' בחי', א' בצאתה מן ה' עילאה, ואחת בצאתה לחוץ בסיום הו' בה' שניה, אמנם

כולה מתהפך לגילוי אלקות, ושובר ובוקע כל המסכים המבדילים ומסתירים גילוי אור השי"ת. וזה ביאר האריו"ל דבזמן הזה אי אפשר לעשות יהודים במדריגת ג"ר דג"ר ולהוליד נשמות חדשות, שהוא ענין הנ"ל שהוא בחי' כתר בבחי' נ'גדי כ'בוד ש'מים שיתגלה רק לעתיד לבוא ע"י החיבור האמיתי בין סובב לממלא למטה בתוך עולמות בי"ע.

וזה ביאר דברי חז"ל שנשבע ה' שלא יכנס לביהמ"ק של מעלה עד שלא יבא לביהמ"ק של מטה, דהנה הבית המקדש השני היה בחי' ממלא כל עלמין, והביהמ"ק הראשון היה התחלת ענין החיבור בין סובב כל עלמין לממלא כל עלמין, היינו שהיה החיבור והיחוד בין סובב לממלא רק באצילות, אבל עדיין לא התגלה עד למטה בתוך עולמות בי"ע, שזה יהיה רק בכנין בית השלישי, שאז יתגלה אלקות גם למטה בתחתונים ממש.

ולפי זה ניתן לבאר דברי מרן בעל הסולם זי"ע (יומא דהילולא שלו הוא ביום כיפור) דכתב שיש ב' מדריגות שהם 'דביקות' ו'ביטול', דעבודה של 'דביקות' הוא בתוך כלים של קבלה היינו שהוא בחי' ו"ק, היינו דעדיין מרגיש את המציאות, בבחי' 'יש' מי שאוהב, ולפי הנ"ל הרי זה במדריגת ממלא. משא"כ עבודה של 'ביטול' הוא כבר במדריגת כתר (חב"ד), שזה הוא כאשר האדם הוא כולו בטל ומבוטל לגמרי להשי"ת והוא כבר במדריגת סובב כל עלמין, עכתו"ד. ויש להוסיף על דבריו על דרך הנ"ל דשלימות העבודה הוא להגיע למדריגה של 'דביקות ביהוד עם ביטול', שהוא מדריגה עוד יותר גבוה מביטול בלבד, וזה הוא בחי' אור הסובב כשמתחבר לבחי' ממלא, שאז גם הגוף 'הגשמי' הוא כולו בטל לאלקות ומרגיש בפועל ממש את מציאות אלקי.

וזה הביאור מה דכתיב בפרשת מטות (פרשת התרת נדרים) וידבר משה אל ראשי המטות

מתגלה בחי' זה אזי מרגישים אלקות מול עיניו ממש וזה הוא דירה בתחתונים בפועל ממש, בסוד נגד"י כ'בוד ש'מים.

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. (ויקרא ט"ז ל')

כתב החיד"א בספרו **חומת אנך** (פרשת אחרי אות ד') לבאר מה דאיתא **במסכת קידושין** (דף מ"ט ע"ב) המקדש את האשה על מנת שאני צדיק, אפילו רשע גמור מקודשת, שמא הרהר תשובה בדעתו, עיי"ש. ולכאורה יש להבין הלא בשלמא אם היה רשע רק בין אדם למקום, שעל זה מועיל להרהר בתשובה וברגע אחד נעשה צדיק, אבל אם הוא רשע בין אדם לחבירו, הלא הוא אינו מתכפר עד שירצה את חבירו, וביותר אם הוא היה גנב וגזלן, הרי הוא חייב להחזיר את הגניבה, ואיך אפשר שיהיה מקודש, שהרי מפשטות הגמרא מובן שמירי גם ברשע בין אדם לחבירו.

ומביא החיד"א בשם **רבינו ירוחם** דאפילו אם גנב וגזל וכדו', אם הוא מהרהר בתשובה ומקבל עליו להיות צדיק ולתקן את העבר ולהחזיר כל מה שגזל, אפילו אם בפועל עדיין לא החזיר את הגניבה, עם כל זאת כיון שיש לו רצון, ומקבל עליו להחזיר הגניבה, הרי כבר מעכשיו נחשב לצדיק גמור, עכתו"ד.

ב' ההי"ן הם כאחד, כי שניהם נבראו מן החכמה, עכ"ל.

והנה כהיום אנו נהוגין לכתוב השם הוי"ה בספר תורה, באופן שרק הה"א ראשונה היא עם פסיעה לבר, משא"כ הה"א אחרונה לא נוהגים לכתוב עם פסיעה לבר, והאמת שהאריז"ל לא גילה סוד זה על מקומו כשמבאר הסוד בכתיבת אותיות, ורק כאן כתב סוד זה, וכמו כן מזכיר הבעל התניא בביאור הזוהר ענין זה, וכתב שם דמבואר באריז"ל דהאות וא"ו שבתוך הה"א ראשונה רומז על פריצוף ו"א כשהוא בעיבור תוך אימא, והפסיעה לבר (של הה"א ראשונה) רומז על המלכות שהוא בעיבור תוך אימא. ועל זה מוסיף הבעל התניא דהסוד של הפסיעה לבר בה"א אחרונה רומז על נשמת משיח שהוא בעיבור אצל השכינה הקדושה, עכתו"ד.

ואולי מחמת כן לא נוהגין לכתוב הפסיעה לבר בה"א אחרונה, היות שהוא סוד נעלם ושייך רק לעתיד לבוא. אבל הר"ש שלימול כתב ג"כ ענין זה, וכתב דהפסיעה לבר רומז על עיבור המלאכים סנדלפון ומטטרון, ואין זה סתירה לדברי הבעל התניא, כיון שגם זה הוא בחי' נשמת משיח ואכמ"ל. על כל פנים לפי כל הנ"ל יש לומר דגילוי אות ה"א (שהוא בחי' בינה) רומז על גילוי אור הסובב, וגילוי הפסיעה לבר של ה"א אחרונה שהוא נשמת משיח, רומז על החיבור והיחוד בין הסובב לממלא, היינו שסובב כל עלמין שמאיר לממלא כל עלמין בתוך עולמות ביי"ע, וכשהוא

ד. וזה לשונו, כי ביום הזה יכפר עליכם (ויקרא ט"ז ל') אפשר לרמוז במה שאמרו פרק ב' דקדושין הרי את מקודשת על מנת שאני צדיק גמור, מקודשת, שמא הרהר תשובה. וכתב רבינו ירוחם דאיכא מאן דאמר דאפילו גנב וגזל, כיון שקבל עליו להחזיר סגי והרי נחשב צדיק גמור, וכפי סברא זו זה ירמוז יכפר עליכם מכל חטאתיכם דייקא, אפילו מה שחטאתם לחברכם, ודי במה שתקבלו לפני ה' שתטהרו ותשיבו הגזילה וכיוצא, תיכף נחשבים צדיקים ויום הכפורים מכפר, עכ"ל. ועיין עוד בספרו **נחל קדומים** (ויקרא ט"ז ל') שכתב בסגנון אחר (וקצת להיפך מהנ"ל), וזה לשונו, כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתכם לפני ה' תטהרו. אפשר דבעבירות שבין אדם לחבירו אפילו ששאל ממנו מחילה ונתפייס ומחלו, עדיין צריך הוא לכפרה, כי בעבירות שבין אדם לחבירו, חטא לה' גם כן, שצויה לאהוב את חבירו ושלא לגנובו

ויסוד זה שכבר בשעת הרצון נחשב כאילו עשה כן בפועל ממש, מצינו בעוד כמה מקומות ונציין כמה מהם ולדוגמא מה דאיתא בסדר היום (סדר יום הכפורים), דהנה ידוע מה שאנו נוהגין לפני יו"כ לרצות ולפייס את כל מי שפגענו במשך השנה, כדי לזכות לכפרה מהשי"ת ביו"כ, שהרי אין יו"כ מכפר עבירות שבין אדם לחבירו עד שירצה את חבירו. אבל מצינו חידוש בסדר היום שכתב להיפך, וזה לשונו, **אחר מוצאי יום הכפורים** נהגו לפייס איש את חבירו ולשאל מהם מחילה מכל שגיאות עוון שעבר ביניהם, עכ"ל.

הרי לנו גם כן כעין דברי החיד"א הנ"ל בשם רבינו ירוחם, שאפילו שביום הכיפורים גופא עדיין לא ביקש מחבירו מחילה, עם כל זאת מזה שכבר הרהור בתשובה והחליט ברצונו שילך

לפייס את חבירו, הרי זה כבר נחשב כאילו כבר ביקש ממנו מחילה, ומעכשיו ביום הכיפורים כבר נחשב לצדיק וזוכה למחילות עונות.

וכמו כן מצינו מה שכתב הרה"ק ר' אהרן ראטה זי"ע בספרו **שומר אמונים** (מאמר הגאולה פרק י"א) שמקשה שמצד אחד מצינו בכמה מקומות בחז"ל שהתגלות המשיח תלוי בתשובה, וכדאיתא ברמב"ם (הלכות תשובה פ"ז ה"ה) ומקורו במסכת פנהרין (דף צ"ג ע"ב) שאין ישראל נגאלים אלא בתשובה. וכן איתא בזוהר חדש (מדרש הנעלם פר' בראשית בד"ה ויאמר אלקים יהי אור תמן תנינא) ובעוד הרבה מקומות. אבל מצד שני מצינו בכמה מאמרי חז"ל שאפילו אם בני ישראל לא ישוּבו בתשובה, גם כן תבא הגאולה!.

ושלא לעשות לו הונאה וכיוצא. וזה שכתב יכפר עליכם מכל חטאתכם. וכל חטאתכם בכלל חטאות שבין אדם לחבירו, וכי תימא דצריך לפייס לחבירו ואין מתכפר ביו"כ. לזה אומר לפני ה' תטהרו, כלומר מה שאמרתי מכל חטאתכם הוא בחלק גבוה, וזה שאמר לפני ה' תטהרו. ואין הכי נמי דצריך לפייס לחבירו אלא דאכתי פש גביה מה שחטא לה' בחטא שחטא לחבירו וזהו דמכפר יום הכיפורים.

ה. וזה המשך לשונו, טעם למנהג, משום שאין יום הכפורים מכפר אלא עבירות שבין אדם למקום ברוך הוא שכן כתוב לפני ה' תטהרו, מה שהוא מכס לפני ה' תטהרו, אבל מה שבין אדם לחבירו אינו מתכפר לו עד שירצה את חבירו. ואחר שפייסו למקום ברוך הוא על עבירות שעברו לפניו בינו לביןם, מפייסין כל אחד לחבירו להיותם נקיים מה' ומישראל, עכ"ל.

ו. וזה לשונו, אם אתם מבקשים לדעת קץ גאולתכם אימתי תהיה ואימתי תבואו לארצכם, שובו אתיו, (שובו בתשובה ומיד אתיו), כי הא דאמר ר' יהודה אין קץ הגלות נתלה אלא בתשובה, שנאמר (תהלים צה) היום אם בקולו תשמעו עכ"ל.

ז. כדאיתא במדרש **רבה** (פרשת משפטים פרשה ל' סימן כ"ד) וז"ל ד"א (ישעיה נו) כי קרובה ישועתי לבוא, כי קרובה ישועתכם אינו אומר אלא ישועתי, יהי שמו מבורך, אלולי שהדבר כתוב אי אפשר לאמרו, אמר להם הקב"ה לישראל אם אין לכם זכות, בשבילי אני עושה, כביכול כל ימים שאתם שם בצרה אני עמכם... ואני גואל לעצמי... הוי אפילו אין בידיכם מעשים, עושה הקב"ה בשבילי, שנאמר כי קרובה ישועתי לבוא עכ"ל. וכן מובא בזוה"ק (פרשת אחרי דף ס"ו ע"ב) ובתקוני זהר (דף נ' ע"ב).

וכתב בספר **אור ישראל** (לרבינו הרה"ק המגיד מקאזניץ על התקונים דף כ"ב ע"ב ד"ה ומלתא דא תליא בתיובתא) וז"ל, ועוד נאמר דיש קיצין תלויין אפשר יהיה או לא יהיה והוא (תלוי) בתשובה אם ישוּבו, אבל הקץ האמתי בעתה בוודאי יהיה זה ואינו תלוי בתשובה, ואפשר שזה שאמר רבי הלל אין משיח לישראל היינו שישראל יעשו תשובה, אבל מודה על קץ האמתי שתלוי בעצמו, כמו שכתוב למעני למעני אעשה, ועיין באור החיים בפסוק ושבתם, דוודאי תשובו עכ"ל. וכן מובא באור **החיים הקדוש** (פרשת בהר) וז"ל ואומרו ואם לא מצאה ידו די השיב, פירוש ואם יראה האדון כי אין כח בעם לסבול חבלים עוד, ורבו חובותיהם למעלה ראש, ואפס בהם כח הסבל, והיה ממכרו עד שנת היובל, שהוא זמן

בא לעירו של רבי אלעזר בן רבי שמעון, לאחר מותו (של ר' אלעזר), ושאל לאנשי העיר האם רבי אלעזר בן רבי שמעון השאיר אחריו בן, אמרו לו יש לו בן אבל הוא בעל עבירה.

הלך רבינו הקדוש ונתן לו 'סמיכה', שהסמיק אותו שיקראו לו 'רבי', כדי לעודדו ללימוד התורה, ומסר אותו לדודו רבי שמעון בן איסי בן לקוניא שילמד אותו בתורה.

והיה ר' יוסי בן של רבי אלעזר בן רבי שמעון אומר לדודו רבי שמעון בן איסי שהוא רוצה לחזור לעירו, אמר ליה רבי שמעון בן איסי, אם תשאר ללמוד, יעשו ממך חכם ויפרסו עליך חופת זהב ויקראו לך רבי, ואתה רוצה לחזור לעירך? וכאשר שמע ר' יוסי את הדברים האלו, קפץ ונשבע שלא יחזור לעירו, וקיבל עליו עול תורה.

וכשגדל בתורה הגיע לשיבתו של רבינו הקדוש וישב בה, ושמע רבינו הקדוש את קולו, נענה ואמר שהקול הזה דומה לקולו של רבי אלעזר בן רבי שמעון, אמרו לו שאכן זהו בנו של רבי אלעזר בן רבי שמעון קרא עליו את הפסוק (משלי י"א ל') פרי צדיק עץ חיים ולוקח נפשות חכם.

ובחמשך דברי הגמרא מבואר שנעשה גדול בתורה, עד כדי כך שכאשר נסתלק ר' יוסי, רצו לקבור אותו במערת אביו ר' אלעזר, אבל הגיע נחש והקיף את המערה, ולא רצה הנחש לזוז ממקומו, ומחמת כן חשבו הקהל שזה מחמת שר' יוסי אינו גדול בתורה כמו אביו, ויצא בת קול ואמרה לא מפני שזה גדול מזה, אלא שרבי אלעזר בן רבי שמעון היה לו צער מערה כשהתחבא עם אביו במערה שלש עשרה שנה, ור' יוסי לא היה בצער מערה, עכתו"ד הגמרא.

והרה"ק ר' אהרן ראטה זי"ע מבאר שהקב"ה רוצה שכל ישראל יהיו מתוקנים לגאולה כדכתיב (שמואל ב' י"ד) ולא ידה ממנו נדה, ויהיו כולם ראויים לגאולה שלימה, הן על ידי יסורים ועניות ושאר נסיונות הזמן בעוה"ר, והן על ידי צדקות ומעשים טובים ועל ידי זה ישובו לה', אפילו אם לא ישובו בתשובה שלימה, כי לא ימתין הקב"ה על תשובה גדולה, רק בבחינות זעקה ושאגה והשתוקקות, כמו שהיה בזמן מרדכי ואסתר.

ובכמו שאמר רבינו חק' רבי ר' בער זי"ע שקודם ביאת המשיח יתעורר בלכבות ישראל חשק גדול לה' פתאום ואז יהיה הגאולה, וסימנך (תהלים צ"א) כי בי חשק ואפלטתה, כי הקב"ה כל יכול ומי ימחה בידו, באם יחפוץ לגאלנו יתן ויצמיח בלב כל ישראל בזה הזמן השתוקקות גדול וצמאון ותשוקה לה'... ופתאום יבוא אל היכלו האדון, ויתקע בשופר גדול, ואחר כך יבא אליהו והוא ישיב לישראל בתשובה שלימה כמו שכתוב (מלאכי ג) הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בא יום ה' הגדול והנורא, שהוא התגלות המשיח, והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, וכל זה דברים אמתים וברורים בלי ספק בעזרת השם, עכ"ל.

חרי לנו גם כן כיסוד הנ"ל שכוונת חז"ל שמשיח יבוא אפילו אם לא יעשו תשובה, היינו שלא יעשו תשובה שלימה בפועל, אבל יתעורר בהם רצון ותשוקה לשוב לה' ולעשות תשובה, והתעוררות זו נחשב כאילו כבר עשו תשובה ועל ידי זה יזכו בקרוב ממש להגאולה שלימה ואז יעשו תשובה שלימה.

ועל דרך זה אפשר לבאר מה דאיתא **במסכת בבא מציעא** (דף פ"ה ע"א) שרבינו הקדוש

המוגבל לגאולה בעתה, ואז יצא ביובל ושב לאחוזתו, כי קץ הגלות ישנו אפילו יהיו ישראל רשעים גמורים ח"ו, עכ"ל. ועיין עוד בספד"ק חסד לאברהם (מעין חמישי נהר ל"ה) עיי"ש.

ואיתא בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א סימן קל"ה) שהקשה על הגמרא, איך סמך רבינו הקדוש לרבי יוסי כשעדיין לא היה ראוי לכך, הלא אין סומכין אלא להכם מופלא שראוי להורות בכל התורה כולה כדאיתא ברמב"ם (הלכות סנהדרין פרק ד' הלכה ח') וגם ר' יוסי לא היה אז ירא חטא, שגם זה אין סומכין, דאף בבית דין של שלשה צריך שיהיה ירא שמים כדאיתא ברמב"ם (הלכות סנהדרין פרק ב' הלכה ז') וכל שכן לסמיכה כדמשמע שם.

ומבאר שם שסמכו אותו 'אלאחר זמן', ומחדש דכמו שיכולין ליתן סמיכה רק עד זמן, וכמו כן יכולים ליתן סמיכה על תנאי וכדאיתא ברמב"ם (הלכות סנהדרין פרק ד' הלכה ט') על דרך יכולים גם להתנות על חלות התחלת זמן הסמיכה, שיתחיל מזמן פלוני והלאה, ואז יכולין לסמוך אפילו מי שאינו ראוי ולהתנות מתחילה שהסמיכה יחול רק לכשיהיה ראוי.

ולפי זה אפשר לומר שרבינו הקדוש היה בטוח שר' יוסי יהיה ראוי, והיה צורך גדול בזה כדי שיתקנא וישים לבו לתלמוד תורה, ולכן אסמיכה ממש שיקראו אותו 'רבי', ויהיה לו רשות לדון דיני קנסות לכשיתגדל ויהיה ראוי להוראה בכל התורה כולה, היינו דכשיהיה אח"כ ראוי יהיה יחול הסמיכה דהשתא של רבינו הקדוש ולא יהיה יצטרך לקבל לסמיכה אחרת אחר כך, עכתו"ד עיי"ש.

הרי לנו מכאן עוד סמך ליסוד הנ"ל שכבר בשעת הרצון נחשב כאילו עשה כן בפועל, שהרי חזינן אצל ר' יוסי שעל ידי שהסמך רבינו הקדוש את ר' יוסי על ידי זה גופא נפח בו רוח התשוקה ורצון לעשות תשובה ולחיות ראוי לקבל סמוכה, ולכן כבר מעכשיו הסמך אותו על שם העתיד.

ובן מצינו עוד חידוש יותר מזה שאפילו שר' יוסי לא היה לו רצון 'בגילוי', אלא רבינו הקדוש

הבין ברוח קדשו שיש לר' יוסי רצון נעלמת, ועל ידי שיתן לו סמיכה מעכשיו ויקראו אותו 'רבי', על ידי זה יתגלה הרצון לחיות, ויתעורר בו באמת תשוקה ורצון לחיות גדול בתורה, ומחמת כן נתן סמיכה כבר מעכשיו.

ומענין גדול מעלת הרצון ותשוקה וכיסופין נזכרתי שפעם היה כמה בחורים בישיבת גור שלא הרגישו טוב והיה ממש בגדר חולה ולא היו יכולים לרדת מהמטה, ואפילו כשהגיע יום כיפור היה צריכים להתפלל ביחודות במיטתם, והרגישו במרירות ובשברון לב, בהשכם איך שכל הקהל מתפללים ברוב עם ובהתעוררות גדול בבית המדרש והם שוכבים במיטתם ומתפללים ביחודות וכדו'.

והרגיש כ"ק אדמו"ר הבית ישראל זי"ע שיש לו מרירות ושברון הלב, ולכן קם והלך לבקר אותם, ואמר להם שאפילו שאתם שוכבים במיטה בחלישות הכוחות ואינכם יכולים להתפלל כראוי, עם כל זאת היום כיפור שלכם כאן עולה על כולנו יותר מכל אלו שבאו לבית המדרש.

ובפשטות נראה שכוונת דבריו היה דכיון שהיה להם לב נשבר ותשוקה ורצון גדול להתפלל כראוי, ותשוקה זו נחשב ממש כאילו נעשה כן בפועל ולכן היה מעלת יו"כ שלהם יותר גבוה משאר האנשים שאכן הגיעו לבית המדרש ולא נתעורר כל כך בתשוקת וברצון ובלב נשבר.

וכמו כן אפשר לבאר כוונתו על פי מה שכתוב בשם **משמואל** (נדפס בסוף הכרך של חלק המועדים) שהכנים שם המדפים אגרת מה שכתב השם משמואל לחתנו שהיה חולה ביו"כ וכתב לו דברי חיזוק על מה שצריך לאכול ואינו יכול להתפלל ביו"כ, וזה לשונו.

דבר מצבך, האמנם שמעתי מבתי מרגלית תחי' בשם הד"ר שעל הריאה מצב

להתפלל יותר מש"ץ דעירך והוא הוא המוציא, עכ"ל.

ונחזור להנ"ל בענין המקדש על מנת שאני צדיק, דהנה איתא בבית שמואל לבאר מה דאיתא בשו"ע (אבן העזר סימן ל"ח סעיף ל"א-ל"ב) המקדש את האשה על מנת שאני צדיק, אפילו רשע גמור, הרי זו מקודשת מספק, שמא הרהר תשובה בלבד. וכן המקדש את האשה על מנת שאני רשע, אפילו צדיק גמור, הרי זו מקודשת מספק, שמא הרהר עבודה זרה בלבד, עכ"ל.

ואיתא בבית שמואל (ס"ק נ"ה) וזה לשונו, עיין ברבינו ירוחם שהביא פלוגתא אם מהני הרהור בגזלן קודם שהחזיר הגזילה, ונראה אם הוא אומר שהרהר בתשובה נאמן, כמו אם אמר קיימתי התנאי והיא אינו יכולה להכחישו. מיהו בתנאי על מנת שאני רשע אפשר דאינו נאמן לעשות לנפשו רשע, עכ"ל.

הרי לנו מדבריו שתי חידושים, א' שאפילו שנפסק בשו"ע שהרשע שאמר על מנת שאני צדיק מקודשת 'מספק', אבל אמר בפירוש שהרהר בתשובה, הרי הוא נאמן והקידושין חל בודאי כיון שהיא אינו יכולה להכחישו. ועוד חידוש מציינו מה שמקשה על פסק השו"ע שאם קידש את האשה על מנת שאני רשע, הרי לכאורה אינן אדם נאמן לעשות עצמו רשע, ואם כן לכאורה אין הקידושין חל כלל, ואפילו ספק אין כאן.

ונראה ליישב קושיית הבית שמואל על פי מה דאיתא **מהרש"א** (מסכת קידושין דף נ' ע"א וכן במסכת מכות דף ב' ע"א) שמבאר על פי התוספות בפ"ק דמציעא שכאשר האדם רוצה לעשות תשובה לא אמרינן הכלל של אין אדם משים עצמו רשע, עיי"ש. הרי לנו שכאשר יש לאדם איזה סיבה צדדית, אכן מאמינים לו אפילו

בריאיתך הולך וטוב, יתן ה' ויאמנו דבריהם שתשוב לאיתנך במהרה. אבל כאשר יום הכפורים ממשמש ובא, הנני להזהירך מאוד לבל תצדק הרבה בדבר הצום, וכפי אשר יאמר לך הד"ר כן תשמור לעשות. אם יאמרו שדי פחות מכשיעור, היינו פחות מחצי ביצה בתוך שמונה מינוט (דקות).

אך באם יאמרו שגם זה לא יספיק, חלילה לך להחמיר. כי מי שציוה לצום ביום הכפורים, הוא ציוה לשמוע לרופא ושלא לצום. ואל תחשוב שאין להתיר אלא לחולה שיש בו סכנה לשעתו, חלילה, אלא אפילו לספק ספיקא, כי אין הולכים בפיקוח נפש אחר הרוב. ואפילו לזמן מרובה, שאין האדם יכול להחמיר. וכן אמרו ז"ל (מסכת יומא דף פ"ג ע"א) אפילו החולה אומר אין צריך, והרופא אומר צריך, שומעין לרופא, ואפילו החולה הוא חכם בטבעיות ויודע לשער בשל אחרים, ואפילו הוא עצמו מומחה, אין שומעין לו.

ובמה זכור תזכור מה שכבר שמעת ממני הרבה פעמים, שעיקר היהדות להיות האדם בטל לדעת התורה וחכמיה ואפילו שיאמרו לך על שמאל שהוא ימין, וזה שאדם מבטל דעתו לדעת התורה וכופף אונן לשמוע לדברי חכמים, הוא שוה יותר מהכל. ועל כן אין לך להצטער אם לא תצום ביוהכ"פ, כי במה שתשמע לדעת חכמי התורה שציוו שלא לצום, אם הרופא ציוה שלא לצום, הוא שוה יותר מעיקר הצום.

וכן בענין התפילה. ידוע שהש"ץ מוציא הנך דאניסי ואפילו עם שבשדות, וחשוב כמו שמתפללים בעצמם. ואם כן, אם יצוה עליך הד"ר שלא תתפלל ואתה אנוס בדבר הש"ץ מוציאך. ולאו דוקא הש"ץ דעירך אלא אפילו הש"ץ דסוף העולם. **וא"כ בזה יפה כח היוצא ע"י הש"ץ, כי אי אפשר דליכא חד בסוף העולם היודע**

כשמישים עצמו רשע, ואם כן גם כאן אפשר לומר גם כן כעין סברא זו, כיון שהוא רוצה לישא אשה פלונית ושיהיה חלות בקידושין, לכן באופן זה לא אמרינן דאין אדם משים עצמו רשע, עיי"ש.

סמיכה על הקרבן הוא כדי להסיר זוהמת החטא

וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי והתודה עליו את כל עונת בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם ונתן אתם על ראש השעיר ושלח ביד איש עתי המדברה.
(ויקרא ט"ז כ"א).

במעם הסמיכה לקרבנות מצינו בעקידת יצחק (שער נ"ז) שהוא כדי להעביר את חטאו מן האדם ולהכניסו על ראש קרבנו, עיי"ש. שהרי ידוע שבסוף האצבעות הידיים שם יש אחיזת החיצונים ביותר (עי' שעה"כ דרוש ברכת השחר), ולכן אפילו כאשר האדם עושה תשובה שלימה על חטאיו, עדיין נשאר טומאה ואחיזת החיצונים בסוף הידיים, וכדי לטהר את האצבעות מאחיזת החיצונים, היו סומכים ידיהם על הקרבן ועל ידי זה נכנס כל הזוהמא לתוך הבחמה, והאדם יצא משם מזוכך כולו טהור.

וכהיום שאין לו קרבנות, עיקר טהרת הידיים הוא בנטילת ידיים בבוקר סמוך למיטה, שעל ידי זה מעביר ממנו כל הטומאה.

ח. וזה לשונו, מצינו הסמיכה לשלשה עניינים, האחד, להאציל הסומך ותתו שלמות וגדולה אל הנסמך, ובנין אב לכל אשר מזה המין, ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו וישמעו אליו וגו' (דברים לד, ט), זכר שני העניינים. השני, בהפך זה, **והוא להעביר דופי וחסרון שיש בסומך ולתתו על הנסמך**, כענין שנאמר (להלן טז, כא) וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי והתודה עליו את כל עונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם וגו', ונאמר (שם, כב) ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזירה וגו'. ומהידוע, כי זה אינו מכלל הקרבנות, אבל הוא משולח לעזאזל בעודו חי. השלישי, הוא לענין ממוצע בין שנים אלו, והוא להתנצלות הסומך לאמר שאין לו עון אשר חטא במעשה ההוא, כענין וסמכו כל השומעים את ידיהם על ראשו ורגמו אותו וגו' (שם כד, יד) הנאמר במקלל, כי לפי שהוא גורם לעדים לנקבם שם כמוהו, בעדותם לפני הדיינים (סנהדרין נו, א) הוצרכו לסמוך ידיהם עליו לאמר דמינו בראשך ואנחנו נקיים.

והנה יראה דכלהו איתנהו בסמיכת הקרבנות, אם הענין הראשון להורות על שלמות הקרבן ותמותו, כי יבא שמה לרצונו ונדבת לבו, אשר זה מה שיוציאו מתלונת הנביא (מלאכי א, ח) וכי תגישון עור לזבוח אין רע וכי תגישו פסח וחולה אין רע הקריבהו נא לפחתך הירצך או הישא פניך אמר ה' צבאות. ירצה, אף על פי שהן פחותים, הנה אין רע להקריבם מצד עצמן, כי המקבל מתנה לא יבחר. אבל בבחינה שלא תקריב כזה לפחתך, ואתה מבזה לאלהיך, לבלתי היותו בעיניך כערך פחתך, הוא רע ומגונה באמת, וכמ"ש (שם, יד) וארור נוכל ויש בעדרו זכר ונודר וזובח משחת לה' כי מלך גדול אני אמר ה' צבאות. והנה להורות על שלמות זה הקרבן משני אלו הפנים, תבא הסמיכה להורות כי הוא בר סמכא וראוי לבא על מזבח ה'. והנה תורה גם כן על הענין השלישי, לפי שכל הקרבנות אינן באין רק על שגגת דבר או העלמו, ואם כן כבר יסמוך ידו על ראש הבהמה, לומר שהוא לא חטא בדעתו, כי אם בנפש בהמיותו, ועל כן הנפש החוטאת היא תמות ונסלה לו.

אמנם לפי שהבלי ידיעה לא תמנע החטא לגמרי, וכמו שאמר בלעם (במדבר כב, לד) חטאתי כי לא ידעתי וגו'. ואמרו (אבות פרק ד משנה יג) ששגגת תלמוד עולה זדון, כמו שיבא במקומו בעזרת האל, לזה תועיל בכאן גם כן הכוונה השנית, לומר כי איך שיהיה שחטא בנפשו, בשוגג או במזיד, **הוא מעביר את חטאו ממנו, ונותנו על ראש קרבנו וכפר עליו.** עכ"ל.

קליפת נוגה שמעורב בו טוב ורע, והסמ"א חושבת שמקבלת את חלק הטוב שבנוגה וממנה יש לה יניקה, אבל אחר כך כשהזורים בני ישראל בתשובה, מוציאים את חלק הטוב שבנוגה, והסמ"א נשארת בלא כלום בלי שום חיות, עכתו"ד עיי"ש מה שכתב באריכות^ט.

הרי לנו שלב יותר מדברי הזוהר הנ"ל, שמשמע שנותנין לו איזה חלק קטן שבקדושה, אבל האריז"ל מגלה לנו שבסופו של דבר לא נותנים לסמ"א כלום.

ועוד נעלה עוד שלב על פי מה דאיתא בספח"ק **עבודת יום הכיפורים** (שהוא פירוש על ספח"ק ברית מנוחה) בביאורו על עניני השעיר לעזאזל, שמוסיף עוד על דברי האריז"ל הנ"ל שלא רק שלא נשאר כלום להסמ"א, אלא עוד יותר מזה, שעצם השלכת השעיר לא רק שאין השטן מרויח ממנו כלום, אלא עוד מפסיד מזה, כיון שהשעיר המשתלח הוא בסוד הנקרא 'בשר אפעה' (עין בספר הליקוטם על ישעיה ל"ח עה"פ מכתב לחזקיהו)

ביאור עומק הכוונה במצות השלחת שעיר לעזאזל

והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני ידוד לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל המדברה (ויקרא ט"ז י).

הנה במצות שעיר לעזאזל מצינו בזוהר הקודש (פרשת נח דף ס"ד ע"א. ובפרשת אחרי מות דף ס"ג ע"א) טעם השלחת השעיר לעזאזל הוא, שעל ידי שזורקים את השעיר אל השטן חלק בקדושתנו, על ידי זה מתפיים ומסתלק ואינו מקטרג עלינו, אבל כשרואה שאין חוששין לו, עולה ומקטרג, עיי"ש. כלומר, שנותנים לו קצת שפע שהוא בעין שוחד, ועל ידי זה מתפתה השטן ומתפיים.

אבל רבינו האריז"ל גילה לנו שהשטן רק 'חושב' ומדמה בדעתו שנותנין לו שפע, אבל באמת בסופו של דבר אין לו כלום, שחוזרים ולוקחים מה שנתנו לו. וכדאיתא **בעין חיים** (שער מ"ט פרק ח') שענין השעיר המשתלח הוא בחינת

ט. וזה לשונו, ענין שעירי דיוה"כ והוא כי הנה קלי' נגה כבר נודע שהוא חציו טוב וחציו רע והיא מפסקת בין קדושה לחול וכשאדם עובר על מצות ל"ת אז הוא משליט הג' קלי' רעות על יצה"ר שלו שהוא סוד הגבורה שלו שלא נתקנו ונעשית רע גמור וזהו סבת העונש העובר על מל"ת. והנה ביה"כ צוה הש"י וברשותו אנו עושין לשלוח לס"מ שער א' שהוא טו"ר כנ"ל ואז הוא שמח על ג' קליפות רעות כי כבר קבל השפע והחיות באותו הטוב שבאותו השעיר כנודע כי הסבה אשר הם רודפין אחר הקדושה הוא להחיות עצמן כי בלתי הם מתים וזהו שמחה גדולה שמקבל ס"מ ע"י שעיר לעזאזל ובפרט כשנתיקן לו מדעתנו מתנה גמורה שלא ביגיעה ואז היו ישראל מתוודים על עונותיהן וכה"ג היה מתודה וסמך ידיו על ראש השעיר ובכה התשובה הזו שהוא מ"ע אז מתברר חלק היצה"ר ונפרד הטוב שבו מהרע שבו. כי אי אפשר שיהיה כבתחלה קודם שחטא שהיו מעורבים ביחד כי ע"י עבירה נתגשם וגבר היצה"ר ונתחזק והיה הטוב כפוף תחתיו ועתה ע"י התשובה אותו חלק טוב שהיה כפוף תחתיו תשוב למקומו וזהו פי' תשובה ואז נמצאו נפרדין ע"כ ואינו עתה מחוברים בקליפת נוגה אמנם הרע שבו שכבר נגמר היה נדבק באותו השעיר ויצא לגמרי אל הקליפה הגמורה והטוב חוזר אל הקדושה העליונה ולא אל קלי' נוגה.

וזהו שמחת סמא"ל שראה שהתתקף עתה ובכל דעתו רוצה להדבק עמו והוא שוטה כי אדרבא גחלים אתה חותה על ראשו פירוש כי בתחלה שהיה בקליפת נוגה הרע מעורבת עם הטוב היה לו אחיזה גדולה כי בהכרח הקדושה עליונה היא משפעת לאותו הטוב שהוא מחלקה להחיותו... אמנם עתה שנפרד הטוב מהרע אבד סמא"ל אותו החלק השפע הנשפע שהיה נשפע מבחי' אותו הטוב ונמצא כי זהו סבת רעתו של ס"מ והפסדו גדול ואדרבא מה שהיה הוא תחלה נשלם ועתה הוא להיפך כי זה' ישלימונו לך פי' כי הטוב נשלם ומתחבר עם הנפש דקדושה של האדם ואז נשלם האדם וס"א חסר ואבד הטוב ההוא, עכ"ל.

שהמן לא היה יכול לסבול אור הקדושה, הרי זה עצמו היה לו כעיר בשר אפעה, שקדושה השמחה גרם שיהיה לו מפלה.

וכעת נעלה עוד נדבך להבין עוד סוד עמוק מה שאנו עושים בהשלחת השעיר לעזאזל,

ונבאר זאת בקצרה ממש כיון שהוא סוד נעלם (ועיין עוד בדעה חכמה לנפשך פרשת אחרי מות תשפ"ד) דאיתא בפירוש הסולם על הזוהר הקדוש שפנימיות עבודת יום כיפור הוא שצריכים לשים את המפתח (אריך אנפין) על המנעולא,

שזה הוא בשר שיש בו סם, והורג את אוכלו, היינו שנותנים לסמ"א את הבשר של השעיר לעזאזל, והסמ"א לוקחו ואוכל את השעיר (כביכול) והשפע הזה שאנו משפיעים לו, זה עצמו הורג אותו ומכלה את הרע שבו, עכת"ד עיי"ש'.

וזה עומק הביאור מה דאיתא בקדושת לוי (ברמזים לפורים ד"ה ויצא המן) שמבאר איך יתכן שהמן יהיה בשמחה כדכתיב 'ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לבי', והביאור הוא כנ"ל שאסתר השפיעה שמחה מצד הקדושה, וכיון

י. וזה לשונו, כי השעיר שנשתלח לעזאזל לא לשוחד בלבד רצון הבורא ב"ה היתה שלא לקטרג על עמו, כי מה למלך גדול גיבור ונורא אשר הכל לרצונו הולך, ומי יאמר לו מה תעשה, האם הוא מוכרח לשחד את השפל שבעבדיו איש רע מעללים אדם הבלעיל.

אולם הלא כתיב ונשא השעיר עליו את כל עונותם, שהיו שולחים את השעיר שהוא חלקו של ס"מ כענין ושעירים ירקדו שם כנודע מהזוהר, וא"כ כאשר הגיע מתנה זו, היה הדבר כמו מרקחת ובתוכו בשר אפעה, שמצא מין את מינו וניער אותו, כנודע מהזוהר מסוד היודי לבתר צלותא דעמידה.

ולהבין מעט מזער בדברים הללו ברמזים גדולים והם מן העמוקים, והוא שבכל דבר שבעולם מן ראש היציאה מן המציאות עד סוף כל המדריגות ובכללם כל הנבראים הנמצאים בעולם השפל, הכל מעורב בבחי' טוב ורע חלק חלק טוב מושך רע, רע מושך טוב, ואפילו בעליונים יש דין ורחמים, הדין הוא בחי' רע, ורחמים הוא בחי' טוב, כנודע בסוד ארבעה בנים שדברה תורה.

והעיקר העבודה הוא להפריד הרע מהטוב, ולבטל הרע ולהעלות הטוב אל שורש הטוב, ולהוריד הרע אל מקור הרע שהוא הס"מ, וזה סוד המשנה שני שעירים היו שוים בקומה ובמראה ובדמיו, והכל הוא על בחי' הטוב ורע שבהם, שהיה טוב ורע בשניהם בשוה.

וכאשר העמידו אותו לפני ה' והגריל עליהם הגורל אשר עלה עליו לה', שהוא השם הגדול באותיותיו ובניקוד הרביעי הזה, בכח גבורתו שהיה בניקוד הזה שהוא כח מכניס התאווה ומעמיד היצה"ר במקומו, זה השם בעצמו בכחו הגדול הבדיל הרע מהשעיר לה' ונעשה כלו טוב, והרע ממנו הניח על השעיר השני שהוא לעזאזל שיהיה כלו רע, והטוב ממנו (מן השעיר לעזאזל) הניח על השעיר לה', וא"כ השם בכחו הבדיל שיהיה זה כלו טוב, וזה השני יהיה כלו רע... והשם הזה היה התאווה בלב הס"מ שיקבל ולהמתיקו בפיו כדבש לחיך כמרקחת ובתוכו בשר אפעה והבן, עכ"ל.

יא. וזה לשונו, ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב וכו' (שם ה, ט). הנה יש לדקדק איך שייך לומר בהמן וטוב לב, הלא מה דכתיב בכמה מקומות וישת וייטב לבו, אמרינן בגמרא כו' עיין שם. ואם כן איך שייך לומר בהמן וטוב לב. ונראה, דהנה ישראל עם קדושו החיות שלהם מהבורא ברוך הוא יתברך מסטרא דקדושה והרשעים והאומות החיות שלהם מסטרא אחרא וכשהצדיקים רוצים לשבר הרשעים אזי מפרידים מסטרא שלהם להביאם לסטרא דקדושה. והנה על ידי זה משברים אותם, כי מסטרא שלהם נפרדים ולסטרא דקדושה בוודאי לא יגיעו ועל ידי זה משברים אותם. והנה אסתר כשעשתה הסעודה ובקשה את המן על הסעודה בוודאי אסתר עשתה בקדושה, כי בוודאי עשתה אסתר הסעודה שלה מסטרא דקדושה והרצון שלה היתה להפריד את המן מסטרא אחרא שלו ממקור החיות שלו ובקשה אותו על הסעודה שלה שעשתה בקדושה ועל ידי זה לא יהא לו חיות כלל וכלל, כי מסטרא שלו יפרד ולסטרא דקדושה לא יבא בכדי שיושפע לו חיות מסטרא דקדושה, עכ"ל.

רשות לבני ישראל לעלות לרדל"א (ג"ר דג"ר דחכמה דימין).

שהרי כל השמירה והאיסור לעלות למקום גבוה כזו, הוא רק מחמת חשש שירגיש הסט"א ויקטרג, ואז יבוא על האדם יסורים גדולים ודינים קשים, אבל באותו עת שזורקים לו את השעיר המשתלח, הרי הוא מרוד להנאות מג"ר דג"ר דחכמה דשמאל וחושב שזה על מעלת יו"כ שהוא רק עליית מלכות לביתה, (ועוד סיבה למה אינו השטן אינו הולך לקטרג הוא כיון שאינו רוצה לאבד את תענוגו שיש לו כעת מהשעיר המתשלח). ואז הקב"ה מגלה לכלל ישראל שגם בתוך המפתחא גופא גנוז שם האור דעתיק שהוא הרדל"א שהוא המנעולא (שהוא הסוד של צמצום א'), ואינו ניכר דבר זה כלפי חוץ, כיון שעיקר יום הכיפורים נראה מצד בחינת הבינה, אך על ידי שכלל ישראל לובשים בגדי יום טוב ובגדי לבן, והלבוש של אבא מגלה שבאמת בפנימי פנימיות יש הדקות הזאת שכאשר עולים למוחא סתימאה ממשיכים האור של דעת דעתיק והרדל"א, עכתו"ד בקצרה.

ונעתיק קצת מלשונו של הבעל הסולם (פרשת אחרי מות מאות קל"ז והלאה) שמבאר מה דאיתא בזהר **ז'בגיני כך אית לן ביומא דא למרמי ליה גרמא לכלבא'**, דהיינו השעיר לעזאזל, שע"י עבודת ישראל מתגלים עליו הג"ר דחכמה דשמאל עם הדינים הקשים שבהן, שהסטרא אחרא נהנה מהן מאד, וע"כ נבחן זה כמו שמשליכים עצם לכלב. ונעשה כל זה, כדי שהס"א לא יקטרג על ישראל, ולא יעורר למעלה גילוי המנעולא מחמת עונותיהם של ישראל, כי עתה, **עוד דאיהו גריר'**, בעוד שגורר העצם שזרקו לו **ייעול מאן דייעול לגבי היכלא דמלכא'**, דהיינו הכהן הגדול ימשיך אורות וכל טוב מוחיל המלך, **זלית מאן דימחי בידוי'**, כי הסט"א לא יקטרג עליו, לגלות המנעולא המסלקת האורות, כי אז יאבד גם הוא עצמו את המתנה דשעיר לעזאזל, שהשיג ע"י

והמנעולא הוא עתיק הכי גבוה שהוא בצמצום א' (הנקרא ג"ר דג"ר דחכמה), שמאז תחילת הבריאה נאסרה לעלות עד אור אין סוף (רדל"א) והקב"ה עשה שמירה על זה שמי שעולה למקום ההוא אפילו מקצת דמקצת מזה שהוא ג"ר דג"ר דחכמה דשמאל' (היינו בינה שהוא ישסו"ת), באים אליו דינים קשים מאוד ויסורים גדולים וצרות משונים (פעם ברוחניות ופעם בגשמיות) עד שנופל מזה למטה ואינו יכול להמשיך לעמוד במקום גבוה כזו, וזה הוא השמירה שעשה הקב"ה שעל ידי זה לא יעלו למקום גבוה ההוא (רק מי שהוא באמת ראוי לזה כמו צדיק נשגב שכוונתו כולו לשמים בלי שום פניה דקה מן הדקה וכו').

והנה עבודת יו"כ הוא עליית מלכות לביתה כמבואר בשער **הכוונות** (דרוש ד' דיו"כ) ועל פי תורת בעל הסולם מבואר שאי אפשר לקחת אור המלכות בלי בינה, כיון שאסור לקבל אור המלכות בלי כוונה להשפיע שהוא בינה, (וזה עצמו הוא חלק מן השמירה שעשה הקב"ה, שאי אפשר לקחת אור המלכות בלי בינה).

וזה ענין ששעיר לעזאזל שמניחים עליו כל העבירות שהוא אורות דג"ר דחכמה, מפני שכל העבירות הם הארה מן אור דג"ר דחכמה, ולכן יש לאדם תאוה ורצון לעשות עבירה, כיון שיש לו תשוקה ורצון להרגיש את האור והתענוג דג"ר דחכמה, ומשום זה משליחים את השעיר לעזאזל ונשבר לשברי שברים, שהרי כל מי שאוחז בג"ר דחכמה מתעורר עליו דנים וגזירות קשות, וכנ"ל.

וכאשר זורקים את השעיר לעזאזל להסט"א הרי הוא מקבלת מקצת דמקצת מן האור של ג"ר דג"ר דחכמה דשמאל והסט"א שמח מאוד שזוכה להתענג מאור גדול זו. אבל הסט"א אינו יודע שבאותו זמן שהוא מתענג על מקצת דמקצת מג"ר דג"ר דחכמה דשמאל, הרי אז הקב"ה נותן

עבודת ישראל. ולא עוד, אלא, **לבתר יבשכש ליה בזנביה**, כי עוד ישבחה לישראל בשביל זה.

ואיך נושא עליו השעיר את כל עונות בית ישראל. ואומר, כי אין חשקו אלא בבשר, שהוא החכמה דשמאל הנגלית על ראש השעיר, **ולא ידע מאינן חובין דקא נטיל שעיר**. כי כל אלו האורות דחכמה דשמאל, לא נגלו במלכות אלא מחמת שנגנזה בה נקודה דמנעולא, ורק נקודה דמפתחא משמשת בה בגלוי. ונמצא שבתוך השעיר הזה נכלל בו בגניזו הנקודה דמנעולא, המסלקת את אורות האלו, אלא שהם"א לא ידע מזה, משום שנגנזה, ומשום שטרוד בשעיר שלו ואינו רוצה לאבד אורותיו, **ותב לגבייהו דישראל חמי לון בלא חובין ושבח לון קמי קוב"ה**. כי רוצה שישראל יהיו זכאים ולא תתגלה המנעולא, כדי שיוכל להחזיק גם הוא בהשעיר שלו. כי אע"פ שהקב"ה יודע שהמנעולא גנוזה, מכל מקום אין האורות מסתלקים מחמת ידיעתו, כי הקב"ה הוא ברחמים על ישראל שעל כן גנז המנעולא, וגילה מדת הרחמים וכל עוד שהם"א אינו מקטרג על זה, לא יתעורר שום דין מחמת ידיעתו ית'. **בגין דלא יתער רזא דינא מלעילא**, שהדין אינו מתעורר

מלמעלה, **ואי יתער**, ואם הדין מתעורר ונגלית המנעולא, **האי בחובי בני אנשא אתער**, הוא שמחמת החטא יש לו כח לסט"א לעורר דין המנעולא כנ"ל. כי אין התעוררות לסטרא אחרא לעלות למעלה לעורר הדין הקשה, שהוא סוד המנעולא, רק בשביל החטאים של בני האדם, אבל אם הסט"א אינו מגלה, אע"פ שהקב"ה יודע, אין זה מזיק כלום. כי בכוונה, גנז הקב"ה את מדת הדין דמנעולא, וגילה בה המפתחא, שהוא סוד שיתף רחמים בדין כדי לקיים העולם במדת הרחמים, עכ"ל.

והנה סוד זה שגילה לנו בעל הסולם שביום כיפור אפשר לעלות עד עתיק בהעלמה, מצינו שעוד שני נביאים נתנבאו בסיגנון אחד שמצינו סוד זו גם בליקוטי **תורה והש"ס** (פרשת אחרי מות) להרה"ק מהרי"א מזידיטשוב זי"ע (עיין בהערה י"ב), וגם **הצמח צדק** כתב כן בספרו **אור התורה** (ויקרא חלק א' דף פ"ו) שביו"כ אפשר לעלות עד פנימיות עתיק, וכתב שזה גם משמע מהדרושים של הבעל התניא, (עיין בהערה י"ג).

יב. וזה לשונו, מבואר ברמ"ק הקדוש בסדר עודת יוה"כ סוד הקטורת בכל יום של כל השנה, ענינו בהיכל, דהיינו חכמה, ועתה ביום הכפורים בסוד **הכתר תלת ראשין עלאין**, עיין דברי קדשו באד"ז (דף רפ"ח) רישא חדא חכמתא סתימאה וכו'... והמובן מכח עיצומו של יום מכפר מסוד בינה דאריך וכתר דא"א, וכמבואר בזוהר (פרשת נח דף ע"ד) ואתפשט מאתר דאיהי מחשבה סתימא דלא אתיידע, עד דאתפשט ושריית לבי גרון אתר דאיהו נביע תדיר ברזא דאיהו רוח חיים וכו', ושריית באתר דא אקרי ההוא מחשבה אלקים חיים דכתיב הוא אלהים חיים, ועיין ברבינו בריש פרשת לך לך הפירוש, ואתפשט מאתר דאיהו מחשבה היינו שעולה ומושכת חכמה דז"א מן חכמה דא"א מוחא סתימאה **והוא מושך מלמעלה מן יסוד עתיק דלא אתיידע** עד דאתפשט ושריית לבי גרון, עכ"ל.

יג. וזה לשונו, במשנת חסידים (ריש מסכת יומא) ואחר יום זה הוא יום כיפור שהוא כנגד הקנה שאין בו לא אכילה ולא שתיה וכו', מפני שאין הנק' מקבלת החמשה דברים ביום זה כמו בכל השנה מסוד החיצוניות דאמא ע"י המעשה, אלא ניוזנית היום הזה שהוא יום צום מפנימיות המוחין שבה בקול החמשה תפילות וכו' עכ"ל. והנה מבואר בפרי עץ חיים דפנימיות אבא ואימא הוא כמו פנימיות עתיק, אם כן כשאומר שניזונית מפנימיות המוחין דאימא היינו כענין **שמקבלת מפנימיות עתיק, וכן משמע בדרוש אדמו"ר** (הבעל התניא) **נ"ע**, עכ"ל.

גודל מעלת הצדיקים שבטלים לרצון ה' אפילו כאשר אינם יכולים לקיים מצות ה'

כתב הרה"ק ר' מרדכי יוסף מאיזביצא זי"ע
בספרו **מי השלוח** (פרשת אמור) לבאר מה דאיתא **במסכת עבודה זרה** (דף ג.) דלעתיד לבא, יטענו הגוים ויאמרו רבונו של עולם תן לנו מצות ונקבל שכר, והקב"ה יתן להם מצות סוכה, ומיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקדוש ברוך הוא מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא, ופריך בגמרא שהרי הדין הוא שמצטער פטור מן הסוכה וגם בני ישראל פטורין מסוכה, ומשני הגמרא שישאל יוצא מסוכה בהכנעה ובעומא לא מבעטי, עיי"ש.

ומבאר הרה"ק מאיזביצא, שאפילו שגם הגוים רוצים לקיים מצות של הקב"ה, אבל אם

הם לא מצליחים לקיים את המצוה, הרי הם בועטים בכעס, מה שאין בני ישראל נמשכים אחר רצון השי"ת ואינם מתרעמים אם הקב"ה ימנע מהם לעשות מצותיו, שהרי כיון שהקב"ה סיבב את הנהגתו שכעת יהיה לו אונס וכדו' ולא יוכל לקיים מצות ה', ומצטער ופטור מן הסוכה, הרי כעת יודעים שזה עצמו שיוצאים מן הסוכה הוא גם כן רצון השי"ת, ולכן גם כאשר יוצא מן הסוכה מקיים גם עתה מצות ה', כלומר שהוא סביב תמיד במצות, וכאשר הוא בתוך הסוכה מקיים רצון ה', וגם כאשר יוצא מן הסוכה מקיים רצון ה', ואם כן אין לו שום נפקא מינה איך שהקב"ה מסבב את הנהגת הבריאה, שהרי תמיד הוא בטל לרצון ה'. אבל מי שמבעט וכועס ומקפיד וכדו' כאשר אינו מצליח לעשות מצוה, הרי זה מוכח שגם קודם לכן כאשר רצה לקיים מצות ה', גם אז לא היתה כוונתו בביטול גמור לשם ה' פו', עכתו"ד עיי"ש.

יד. וזה לשון הגמרא, רבונו של עולם תנה לנו מראש ונעשנה אמר להן הקדוש ברוך הוא שוטים שבעולם מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת אלא אף על פי כן מצוה קלה יש לי וסוכה שמה לכו ועשו אותה ומי מצית אמרת הכי והא אמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב אשר אנכי מצוך היום היום לעשותם ולא למחר לעשותם היום לעשותם ולא היום ליטול שכר אלא שאין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו ואמאי קרי ליה מצוה קלה משום דלית ביה חסרון כיס מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו והקדוש ברוך הוא מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא, עיי"ש.

פו. ובהזדמנות אחרת אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א, שאפילו שכל אחד צריך להשתוקק לעשות רצון השם ולקיים מצותיו בשלימות, עם כל זאת צריך גם לבטל עצמו בביטול גמור להשי"ת, היינו שהשתוקקות והכיספון צריך להיות משולב יחד עם ביטול, ואפילו שזה נראה קצת כסתירה, שהרי מי שמשתוקק לעשות רק רצון ה' ואח"כ אירע לו אונס ואין יכול לעשות רצון ה', קשה עליו מאד להתבטל לרצון ה', אבל זה הוא כוחו של בני ישראל שיש לו היכולת לשלב ב' עבודות יחדיו, ולהשתוקק בביטול לה'.

פז. וזה לשונו, נכתב פרשת המקלל להראות עד היכן צריך האדם להרחיק עצמו מכל מיני תרעומות, שהמקלל לפי שנתרחק ממחנה ישראל ויצא מבית דין של משה מחויב ועמד וגידף, אף שתחילת כוונתו היתה לשם שמים שרצה שיהיה נטוע במחנה ישראל, לפי שהיה איש ישראלי מצד אמו על ידי זה היה לו כוונה טובה, רק התרעומות שהיה לו אחר שנתרחק, היה מצד שהיה איש מצרי, כי איש ישראל אחר שלבו דבוק בהשי"ת וכוונתו לשם שמים, אף אם השי"ת ידחה אותו מאיזה טובה, בזה עצמו יקרא עובד ה' במה שמרחיק עצמו על פי רצון השי"ת ויזכה לטובה גדולה, כגון בעל מום מזרע אהרן, בזה עצמו היה זוכה לטובה גדולה במה שהרחיק עצמו מהעבודה.

אך מי שאין שורשו וגזעו מישראל באם ירוחק מטובה אז לא יוכל עצור רוחו ויבעט כמו דאיתא בגמרא (מסכת עבודה זרה דף ג' ע"א) כי לעתיד יתן להן מצות סוכה והקב"ה יוציא חמה מנרתיקה וכל אחד בועט בסוכתו ויוצא, ופריך ישראל

ובך ראו אצל הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע בעת שהיה צריך לאכול ביום כיפור לצורך בריאותו על פי הוראת הרופאים, ומבואר במכתב שכתב בנו הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע למחותנו הרה"ק הצמח צדיק מוויניץ זי"ע (הובא בספר אדמו"רי בעלזא ח"ב עמוד ע"ז) שכמעט לא ראה אצל אביו השר שלום שמחה גדולה בקיום המצוות כפי שראו אצלו בעת שהיה אוכל ביום כיפור"י. והוא על דרך הנ"ל שאם הקב"ה סיבב לו שצריך לאכול ביום כיפור הרי זה עצמו הוא מצוה, ויש לעשותו בשמחה ובדביקות וכדו' בדיוק כמו שאר כל המצוות.

ובך מצינו בשם משמואל (בסוף הכרך של חלק המועדים) שהכנים שם המדפים אגרת מה שכתב השם משמואל לחתנו שהיה חולה ביו"כ וכתב לו דברי חיוזק על מה שצריך לאכול ואינו יכול להתפלל ביו"כ, ובתוך דבריו כתב לו בזה הלשון, ובטח זכור תזכור מה שכבר שמעת ממני

הרבה פעמים, שעיקר היהדות להיות האדם בטל לדעת התורה וחכמיה ואפילו שיאמרו לך על שמואל שהוא ימין, וזה שאדם מבטל דעתו לדעת התורה וכופ אזניך לשמוע לדברי חכמים, הוא שזה יותר מהכל. ועל כן אין לך להצטער אם לא תצום ביוהכ"פ, כי במה שתשמע לדעת חכמי התורה שציוו שלא לצום, אם הרופא ציוו שלא לצום, הוא שזה יותר מעיקר הצום, עיי"ש.

הרי לנו מכל האמור שהעיקר הוא הביטול לרצון ה', וגם כאשר על פי אונס אי אפשר לקיים מצות ה' וכגון שהוא מצטער ופטור מן הסוכה, או שהוא חולה וחייב לאכול ביום כיפור, אין 'לבעוט' בזה, וגם אין לו לבעוט 'במחשבה', אלא יש לשמוח לקיים רצון ה' בכל מצב, וכעת רוצה הקב"ה שיקיים רצון ה' באופן זה.

והנה ידוע גודל המחלוקת בין הפוסקים אם מה שהתירו לחולה לאכול ביום כיפור הוא

נמי פטורין ומשני בעוטא לא מבעטי, אף כי כוונתם יהיה לקיים מצות הש"י אך באם ימניעם יבעטו, ולכן יהיה הבחינה במצות סוכה, כי מצות סוכה הוא צא מדירת קבע ושב בדירת עראי היינו שימשך האדם אחר רצון הש"י כפי רצונו יתברך ולא יתרעם באם הקב"ה ימניעו אף מלעשות מצותיו, שמאחר שזה רצון הש"י יקיים גם עתה מצותיו במה שפירש עצמו, ומי שמבעט כאשר ימנע מן המצוה, מוכח שגם קודם כשרצה לקיים מצות ה' גם אז לא היתה כוונתו לשם שמים, וזה צוה הש"י כאן הוצא את המקלל היינו הגם שרצונו לקבוע אהלו במחנה ישראל גם אז לא היתה כוונתו לשם שמים, עכ"ל.

י. וזה לשונו, ב"ה יום ג' לסדר תאריכו ימים תרמ"ה לפ"ק בעלזא, בין כסה לעשור באור החיים לאור כבוד אהובי מחותני ה"ה הרה"צ הקדוש המפורסם בוצינא קדישא חו"פ תפארת ישראל כשת"ק מו"ה מנחם מענדיל שליט"א. אחדש"ה באתי במכתבי הלזה, כי לפלא בעיני ששמעתי כי עלה מורא בלב אנ"ש ה' עליהם יחיו, פן ירצה כ"ק להתענות ביום הקדוש הבעל"ט, ומי יוכל להאמין כזאת על איש קדוש כמותו ירבו בישראל, הלא מרועה אחד מצווים אנחנו ועומדים לבלתי לאכול ביום הכפורים, ובמקום המצטרך נאמר ונשמרתם לנפשותיכם.

זכרתי בעת שאאמור"ר זצ"ל היה חולה, והלכנו במבוכה פן לא ירצה לאכול ביום הכיפורים, אמנם הוא ז"ל בגודל צדקתו היה זריז בדבר, ותיכף אחר כל נדרי מיהר וציווה ליתן לו לאכול כפי שהיה צריך, ואמר בזה הלשון, הריני מוכן ומזומן לקיים מצות בוראי כפי שאמרו חז"ל, ואכל בשמחה יתרה, וכמעט לא ראינו שמחה כזאת, רק בעת אכילת מצה ונסטילת לולב. ובוודאי גם כ"ק יהיה זריז במצוה זו ויתנהג כפי פקודת הרופאים עליו, ובפרט אדם גדול אשר עיני ישראל עליו, צריך להזהר ביותר פן כי יחמיר בזה ילמדו ממנו ויבוא ח"ו לידי סכנה, יאמין לי כי מכתבי זה נגד רצוני הוא לכתוב לכ"ק דעתי בענין התנהגותו, אמנם למען תיקר נפשו הטוב בעיני, הכרחתי לכתוב מה שנגד רצוני, השי"ת יברך לחמו ומימו, ויסיר מחלה במהרה מקרבנו, וישלח לו במהרה רפואה שלמה ויברכו בגמר חתימה טובה. דברי מחותנו אוהבו באמת, ומצפה ובוטח לשמוע בקרוב בשורות טובות מבריאיו הטוב. הק' יהושע מבעלזא.

בטל לה, ואין לו שום נפק"מ אם מקיים מצוה, או שהוא נאנח ואינו יכול לקיים מצוה.

הקטנות של תפלת מנחה ביום כיפור הוא מדריגה גבוה מאוד

יש קבלה מהבעל שם טוב שביום כיפור יתפללו תפלת מנחה בקטנות ובמהירות כדי שעל ידי זה יוכל אחר כך להתפלל תפלת נעילה בכוונה גדול. שהרי אין ביד האדם להחזיק את המוחין יותר משלש שעות וכדאיתא **בשער הכוונות** (דרושי הלילה דרוש ד') וזה לשונו, החסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת אחר תפלתם כדי לגרום למעלה קיום העמדת המוחין בזמן שעה אחת אחר התפלה ולא יסתלקו תיכף. וזה סוד מה שאמרו רז"ל על משה רבינו ע"ה שלא היו ידיו פרושות יותר משלש שעות, והטעם הוא לפי שאין כח ביד האדם להמשיך מוחין הנזכרים יותר מג' שעות כענין הנזכר בחסידים הראשונים, עכ"ל.

הנה פשטות הכוונה הוא שתפלת מנחה יתפלל במהירות במדריגה נמוכה לפי ערך שאר התפלות, שהרי עד התפלל תפלת מוסף במוחין גדולים, וכן רוצה להתפלל תפלת נעילה במוחין גדולים, הרי אם לא יפסיק באמצע, הרי יהיה זאת יותר משלש שעות שזה אי אפשר להיות במדריגה גבוהה כל כך למשך זמן של שלש שעות. אבל מדברי הרה"ק ר' יצחק אייזיק מקאמרנא זי"ע יוצא שאדרבה דייקא אז הוא המדריגה הכי גדולה.

דהנה כתב בחומש היכל הברכה על הפסוק (דברים כ"ד י') כי תשה ברעך משאת מאומה לא תבא אל ביתו לעבט עבטו. הביא שם

בגדר 'הותרה' או 'דחיה' ואכמ"ל. ויש לומר שזה תלוי 'בגברא', שאם האדם הוא צדיק כמו השר שלום מבעלזא שכל כוונתו באכילתו לא היתה בשביל הנאת 'הגוף' ששמח שאינו צריך לצום ויכול לאכול, אלא הוא היה כל כולו בטל לקיים רצון ה', וכדברי הרה"ק מאיזבוצא הנ"ל, שאין לו נפק"מ בין לשבת בתוך הסוכה או לצאת מן הסוכה, שהעיקר הוא להתבטל לרצון ה', הרי מי שהוא במדריגה זו, הרי האכילה ביום כיפור הוא 'הותרה', שהרי זה הוא התכלית האמיתי להתבטל לגמרי לרצון ה'.

מה שאין כן איש פשוט שהוא חולה, וכאשר מתירים לו לאכול ביו"כ יש לו שמחה גשמית שאינו צריך לענות עצמו, ושמח מעצם הדבר שיכול לאכול וכדו', הרי אצלו אין הדבר הותרה לגמרי אלא הוא בגדר דחיה.

הרי לנו מכל האמור, שאנו רואים גודל מעלת הגוף של יהודי שהוא מושרש במקום גבוה מאוד, והוא הרבה יותר גבוה ממדריגת מעלת הנשמה, וכמו שיתגלה לעין כל לעתיד לבוא, והוא בסוד מלכות עטרת בעלה, וכאשר הגוף הוא בסכנה (או מצטער), הרי זה דוחה את הנשמה, ודוחה את קיום המצות, וכאשר האדם הוא בסכנה, הרי אז רצון ה' הוא לגלות הסוד דלעתיד שיש מעלת הגוף על גבי מעלת הנשמה.

אבל כמובן שדבר זה שייך רק לצדיקים קדושים שזיכבו את חומר הגוף לגמרי והם כל כולם בטלים לרצון ה', וכמו כן לעתיד לבוא יהיו דברים אלו שייכים לכל בני ישראל, ודברי הרה"ק מאיזבוצא נאמרו רק לעתיד לבוא, לאחר שכל אחד יתקן כל הפגמים שלו בתשובה שלימה, הרי אז יתגלה למפרע שכל אחד מבני ישראל הוא כולו

יה. ועיין שם מה שכתב אחר כך, שלפי זה אין ראוי לאדם שישן תיכף בלילה אחר תפלת ערבית, אלא ימתין שלש שעות כדי להעמיד המוחין העליונים דו"ן, שהרי השינה היא סוד הסתלקות המוחין שבו, עיי"ש.

באוצר החיים (מצוה תקפ"ו – תקפ"ז) שסיבת הדבר למה אין להתפלל ושלא היו ידיו פרושות יותר משלש שעות, הוא מחמת שכאשר האדם מתפלל הרי הוא ממושיך מוחין למטה, ואז המלכות משפיע שפע למטה ואינה יכולה אז להתייחד עם דודה, ולכן אין להתפלל יותר משלש שעות כדי שיוכל המלכות להתייחד למעלה ביחוד העליון. ומבואר שם בדבריו שאכן יכול להמשיך להתפלל יותר משלש שעות באופן שמפשיט עצמו בעת ההוא מכל וכל, ואינו מבקש שום דבר לצורך עצמו, אלא הוא מבטל לגמרי את רצונו לרצון ה', ומפשיט עצמו בהתפשטות הגשמיות.

וז"ל, ועוד יש טעם בזה, שהשכינה למעלה ביחוד, אז אסור להמשיך על עצמו השראת השכינה, עי' בעשרה מאמרות (מאמר חקור דין חלק א' פרק כ"ב) שאסור לעמוד בנשיאת כפים יותר משלש שעות (ע"ע בספר הבהיר אות קל"ח) כי בעת שידו פרושות לשמים לקבל שפע ולהכניע הקליפות, אזי המלכות משפעת עליו שבע רצון להנושא את כפיו, ובעודה משפעת אינה ביחוד עם דודה לקבל שפע, ולכן בעת זמן היחוד אסור לעמוד בנשיאת כפים לקבל על עצמו שפע ואור השכינה, אלא צריך להפשיט עצמו בעת ההוא מכל וכל שלא יבקש שום דבר, אלא בטל רצונך ותפשוט עצמך בהתפשטות הגשמיות, ובהפשט מכל רצון (היינו בטל רצונך) מפני רצונו שהוא השכינה שיהיה ביחוד עם דודה, עכ"ל עיי"ש.

ולפי זה יוצא שתפלת מנחה של יו"כ שצריכים להתפלל ב'קטנות' הכוונה הוא שדייקא תפלה זו יתפלל בהתפשטות הגשמיות בביטול גמור ודביקות עצומה בלתי לה' לבדו ולא יבקש אז שום דבר, אלא יבטל כל רצונו לרצון ה'. וקטנות זו הוא מדריגה גבוה מאד, וזה הוא הכנה הנכונה לפני תפלת נעילה.

איתא בכתבי אריז"ל (פרי עין חיים שער תפילות ראש השנה פרק ז') דבשעה שאומרים קדושה כתר בימים נוראים (האשכנזים נוהגים לאומרו בכל התפילות של יו"כ ולא רק במוסף, משא"כ הספרדים אומרים כתר רק בתפלת מוסף ותפלת נעילה) כשהשליח ציבור אומר תיבת "איה" מקום כבודו, יבקש כל אחד מהציבור אחד משלשה דברים, או עושר מופלג לעבודת השם, או בנים צדיקים וחכמים, או השגת רוח הקודש, ויאמר יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתמלא בקשתי בשם "יה" נ' בניקוד בשורוק, ה' בניקוד קמין, וזה לשונו: מצאתי כתוב בסידור של מורי ז"ל, שישאל אדם בראש השנה ויום הכיפורים במוסף, באי"ה מקום כבודו, כשיאמר הש"ץ, לבקש אחד משלשה דברים, או עושר מופלג לעבודתך, או בנים צדיקים וחכמים, או השגת רוח הקודש. ויאמר יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו, שתמלא בקשתי בשם י"ה, בנקוד י' בשורוק, ה' בקמין, ניקודו גימטריא מ"ו, ואלו ב' אותיות י"ה, הם מאי"ה מקום וכו', י' בקיבוץ ה' בקמין, עכ"ל.

ויש אומרים שיבקש כל השלשה דברים, ובודאי שבקשה אחת מן השלשה יתקבל, דכן משמע מלשון רח"ו בשער הכוונות (בהקדמה לדרושי יום הכיפורים) וז"ל, גם זה מצאתי בספר המחזור של מורי ז"ל ממנהג אשכנזי בתפילת יום הכיפורים וז"ל, ביוה"כ בשעה שהש"ץ אומר "איה" מקום כבודו, ישאל אחד משלשה שאלות שירצה לשאול, ויאמר בשם "יה" והם קיבוץ קמין והם בגימטריא מ"ו, ונלע"ד פירושו שישאל שיתנו לו אחד משלשה שאלות שירצה לשאול ולא יותר, ובהכרח יענו ויתנו לו אחד מהם, עכ"ל.

ונראה דמי שלא התפלל זאת בימים נוראים, הרי הוא יכול להשלים תיקן זה ולהתפלל תפילה זו גם בתפילת מוסף של שבת במשך כל ימות השנה, שהרי בכל פעם שאומרים 'איה' מקום

ואמו וקרוביו ואוהביו, וכן ביארציית. וראשי תיבות של שלשה משניות הראשונות אי"ה, י"ש, א"לו, ה'דיה, וראשי תיבות של ארבעה משניות האחרונות נשמ"ה, נ'פל שלשה מ'קוה ה'טביל. ויכוין במשניות אלו להעלות הנשמה למזל עליון הנקרא אי"ה, ובמשנה הרביעית 'נפל' וכו' שהוא ראשי תיבות פ'זר נ'תן ל'אביונים, יפריש צדקה להעלות נשמת הנפטר מנפילתו על ידי הצדקה, ועל אביו ועל אמו ילמד זה הפרק בכל מוצאי שבת אחר הבדלה בכל י"ב חודש, וביארציית, ובערב שבת קודם מנחה לעת הצורך להחיות נפש כל חי אמן, עכ"ל.

כשהצדיק מתפלל על המשכת שפע בני חיי ומזוני הוא עולה לרדל"א ששם הוא בחינת 'אני ואין' כחדא

איתא בספר החושן שבתוך ספר סודי רזיא, שיש שם גדול ונורא שהוא 'הבחינה' שהוא אחד משמותיו של המלאך מטטרו"ן, עיי"ש.

כבודו, הרי זה מסוגל לקבלת תפילה הנ"ל, דאות א' של איה הוא בחי' כתר, ואות י' הוא בחי' חכמה, ואות ה' הוא בחי' בינה, ששם הוא שורש כל השפעות טובות, ומי שצריך 'שידוך' יכול גם כן לכווין זאת בשעה שהחזן אומר אי"ה מקום כבודו, דהלא זה נכלל בתפילת על 'בנים', שהרי אי אפשר שיהיה לו בנים בלי שיקדים לזה זיווג הגון"ט.

וכתב הרה"ק ר' יצחק אייזיק מקאמארנא זיע"א בספרו מעשה אורג (מקואות פ"ז) ונהביאו בסידור תורה אור (אות ה') שמבאר מנהגן של ישראל ביום היארציית לומדים פרק ז' ממסכת מקואות, שהראשי תיבות של כל המשנות הם "אי"ה נשמה", דעל ידי לימוד משנות אלו זוכים לגרום עליה לנשמה, ע"י בחי' הכתר שהוא בחי' מזל העליון בסוד אי"ה שהוא בחי' כתר חכמה ובינה.

וזוה לשונה, קבלנו מרבתינו שקבלו מרבן ורבן מאליהו ז"ל שבפרק זה (היינו פרק ז' ממסכת מקואות) מעלין את הנשמה של הנפטר למקומה, לכן האבל כל י"ב חודש ילמד בו לתקן נשמת אביו

יט. ועיין עוד בפרי עץ חיים (שער יום הכפורים פרק ב) דיש לכווין ג"כ להתפלל על הזכירה בעת אמירת 'איה' וזל"ק, בענין הזכירה, בין מי שבא מכתף ימין של אדה"ר, ובין מי שבא מכתף שמאל, יכוין לשם זה, והוא טוב לזכירה, כזה: י י ו ד ד, ה י י ו ד ד ה, וזמן כוונה זו, ביוה"כ במוסף ובנעילה, כשאומרים איה מקום כבודו, ותכוין זה במלת אי"ה, כי אלו השמות הם די"ה. גם בכל בוקר בעלות השחר תכוין בזה, עיי"ש עכ"ל. ועיין בזה ביתר הרחבה שער רוח הקודש (דף כט עמוד ב) וזל"ק, יחוד אחד מועיל אל ענין הזכירה לכל אדם. אמנם למי שהוא שורש נפשו מאבר כתף של אדה"ר של הימין. או של שמאל. טוב מאד שיכוין בזה יותר משאר בני אדם, והם סוד שני שמות של י"ה במילוי יודי"ן, ושל מילוי ההי"ן. ואותיותיהם משולבות זה בזה ואלו הם. ייודדההיה ייודדההי וזמן כונה זו הוא בכל בוקר. בעת עלות השחר. גם ביום הכפורים בקדושת מוסף ובנעילה. בעת שאומרים איה מקום כבודו. ותכוין זה במלת איה כי אלו השמות הם סוד י"ה. וזהו מה שתכוין: כי שם הראשון הוא י"ה במלוי יודי"ן. והוא בכתף הימני ולכן הוא הגובר על שם י"ה במלוי ההי"ן ואותיותיו קודמים כמצוייר לעיל. והשם השני הוא כתף השמאלי. אשר בו גובר מלוי ההי"ן. ותכוין כי נקודות שם האחד הם בגי' ע'. (אמר שמואל בזה האופן ט' נקודות פת"ח והם ט' ווי"ן בגי' נ"ד. וקמ"ץ אחד בגי' י"ו הרי ע') ונקודות שם הב' בגי' ק"ל. כי כתף השמאלי יש בו חמשה גבורות. והם ה' הוי"ו"ת שהם בגי' ק"ל, (דע"ה כי שרש שניהם דיודי"ן ודההי"ן גבו' דע"ו המלוּבשת במו"ס דא"א שכן היא אלהים דהה"ן שרבעו אלף במספר הב' י"ה הנז' שבהכאה עולי' אלף לכך נרמזו הה"ג בשמאל ולא בימין). עכ"ל, ועיי"ש שמאריך בביאור הענין בהרחבה.

דהנה איתא בתיקוני זוהר (דף כ"ב ע"א) שמגנה מאוד אלו האנשים דצווחין ככלבין הב הב, ואינם חוזרים בתשובה ואינם מתפללים על גלות השכינה, עיי"ש.

אבל כ"ק מזהר מלויבאוויטש זי"ע אמר שבדורות האחרונים נשתנה הענין, וכאשר יהודי מבקש מהשי"ת 'הב לי מזוני' הרי זה כמו שעושה תשובה תתא, וכאשר מבקש מהשי"ת 'הב לי סליחה וכפרה' הרי זה כבר נחשב כמדרגה של תשובה עילאה, עכת"ד.

ויש בזה סוד עמוק, וכמו שמבואר הרבה בספרים של תלמידי הרמ"ק החווה מלובלין וכגון בספר **אור לשמים** (ע"י פרשת כי תשא, ויקהל, ועוד) וכדו', שענין מה שהצדיק מתפלל הב הב ומבקש מהשי"ת על המשכת שפע בני חיי ומזוני וכדו', אינו מחמת פחיתות המדרגה שמבקש לצורך עצמו, אלא אדרבה מחמת שעולה עד מדרגת הרדל"א ששם הוא בבחינת 'אני ואין' כחדא, וכאשר מתפלל על בני חיי ומזוני הרי זה

עצמו הוא לצורך השכינה, כיון שהצדיק נעשה מרכבה לשכינה הקדושה, וכל פעולותיו הן אך ורק לצורך השכינה.

והוא על דרך מה שכתב הרמ"ע מפאנו (מאמר שבתות ה' חלק ד'), לבאר את דברי הגמרא **במסכת ברכות** (דף י' ע"ב) "הרוצה ליהנות, יהנה כאלישע". והכוונה על פי מה דאיתא ב**זוהר הקדוש** (פרשת בשלח דף מ"ד ע"א) שאלישע היה מרכבה לשכינה הקדושה ועלה למדרגת מלכות הגנוזה ברדל"א, ולכן עשו לו עליית קיר ותיקנו לו שם 'מטה ושלחן וכסא ומנורה' (עיינ מלכים ב' ד' י') שהם מתיקוני השכינה, עיי"ש **בא**. ולכן כל ההנאות שלו לא היו לצורך עצמו ולגוף הגשמי, אלא כל כוונתו היתה אך ורק לצורך השכינה הקדושה, ולא היה מכוון כלל להנאה גשמית. וזה ביאור הגמרא דכל מי שרוצה ליהנות, יהנה כאלישע, שהרי הוא עצמו היה מרכבה אל המלכות והשכינה, ואז אינו נחשב כאילו האדם לוקח לעצמו, אלא השכינה לוקחת, עכת"ד **בב**.

ב. וזה לשונו, כלהו צווחין בצלותין ביומא דכיפורי ככלבים, הב, הב לנא מזונא, וסליחה וכפרה וחי, כתבנו לחיים, ואינון עזי נפש ככלבים, דאינון אומין דעלמא דצווחי לגביה ולית לון בשת אנפין, דלא אית מאן דקרא ליה בתיובתא, דיחזור שכינתיה לקודשא בריך הוא, דאיהי מרחקא מיניה, למהדר לגביה, ואדמיין לכלבים, דאתמר בהון ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם, ואינון ערב רב, דכל חסד דעבדין לגרמייהו עבדין, עכ"ל.

בא. וזה לשונו, אמרת (מלכים ב' ד' י') נעשה נא עליית קיר קטנה, ונשים לו שם מטה ושלחן וכסא ומנורה, ארבע אליו למה, אלא בגין דאינון תקונא דכנסת ישראל, דאתקריאת עליית קיר, והכי אתקריא, כמה דכתיב (ישעיה ל"ח ב') ויסב חזקיהו פניו אל הקיר. מטה ושלחן וכסא ומנורה, לאו אינון כתיקונא דשמושא, דהא כסא קא בעי בקדמיתא, ולבתר שלחן, לבתר מנורה, לבתר מטה, אמאי אקדימת מטה, בגין דהיא חביבה עליה יתיר מכלא, ואקדים בר נש מה דחביב עליה, עכ"ל.

בב. וזה לשונו, אתאן להכנת שבת שתחילתה תיקון הדירה במטה ושלחן וכסא ומנורה הם האמורים ג"כ בעליה של שונם שאם אתה אומר נר במקום מנורה יהיו הר"ת משכן מיהו קרא דוקא שכן סופי תיבות שלו 'הנאה', לפיכך **הרוצה ליהנות יהנה כאלישע שהיה מכוון לתיקוני שכינה סוד משכן** כדאמרן על צדקו נפשו, וגם להוסיף זכות לבעלי האכסניא שהיוותם מכתפי ועיילי מכתפי ונפקי קמיה יחשב כאילו הוא לפני השכינה. וגם השונמית אשה גדולה היתה וכוונה לכך שכן עליית קיר קטנה סודה הו"ה של שם עליה במאמרה שהיא ה' ראשונה קיר יש במשמע קירות הבית וקירויהן בסוד ו' קצוות קטנה ה' אחרונה עוד עליית קיר קטנה בגי' ראשית חכמה עלית במלוי אותיות י' פעמים ס"ג קיר יש עולמות והם י' פעמים אל, עוד קיר קטנה בגי' דעת, עכ"ל.

ביחידות, וכן הבציעה על הפת ואכילת הדגים היו ביחידות, ורק אחר כך היה יוצא אל הקהל והתחיל את עריכת השלחן בהתלהבות אש קודש. אבל פעם כאשר הלך לשבות בעיר טבריה, וזו היתה שבת 'סגורה' בלי נוכחות הקהל, וזכיתי להצטרף ולהיות עמו בצוותא חדא בשבת זו, ואז הייתי נוכח בעבודת הקידוש ואכילת הדגים, וראיתי שאכל אחר הדגים פלפל, ופתח ואמר בדרך צחות שיש מנהג בכמה קהילות שבלייל שבת קודש לאחר אכילת הדגים אומרים דברי תורה בדרך 'פלפול', ולכן הוא נוהג 'לאכול פלפלין', כדי שיהא הדבר במקום אמירת הפלפול.

נמצא ד'פלפול' ו'פלפלין' הם בחינה אחת. ולפי זה יש לבאר פנימיות דברי הגמרא כאן גם כן על דרך זה. שהרי ידוע מה דאיתא בכתבי אריז"ל (שער הכוונות יום הכיפורים דרוש ד'). עין חיים שער ד' פרק ה') והרש"ש (נהר שלום דף ל"ג ע"ב ודף ל"ח ע"ב) שעיקר עבודת יום כיפור הוא בספירת ה'בינה' ב'. ופנימיות הענין של 'כס פלפלי וזנגבילא' הוא שאינו עוסק בעיקר עבודת יום הכיפורים, היינו שאינו עוסק בעבודה השייך לספירת בינה, אלא עוסק בשאר עבודות, ולכן הוא בבחינת 'אין זה דרך אכילתו', כלומר, 'אין זו דרך עבודתו' ביום זה. היינו, שאין עיקר העבודה ביום כיפור לעסוק בעיון התורה בדרך פלפול.

בג. ומקורו הוא בזוהר הקדוש (חלק ג' דף ק' ע"ב) וזה לשונו, תא חזי, בהאי יומא אתכסייא סיהרא, ולא נהיר עד בעשור לחדש, דישאל תיבין כלהו בתויבתא שלימתא, ואימא עלאה תאבת ונהרת לה. והאי יומא נהירו דאימא נטלא, ואשתכח חידו בכלא. (תרגום: בוא וראה, בראש השנה מתכסה הלבנה, ולא מאירה עד בעשור לחדש ביום הכיפורים, כשכל ישראל שבים בתשובה, והאם העליונה שהיא אימא עילאה - בינה, שבה ומאירה לה. והיום הזה את אור האם - בינה, נוטל, ונמצאת שמחה בכל).

ועיין עוד בתיקוני זוהר חדש (חלק ב' דף נ"ח ע"ב) וזה לשונו, והאי משכן עילאה דעליהו אתקרי 'מי'. הדא הוא דכתיב מי ברא אלה. והאי מי איהי בינה. ודרגא דילה יום הכפורים איהו ודאי, והאי דרגא דאתקרי בינה אתקרי העולם הבא. ובעולם הבא, לית בה אכילה ושתיה. כגונא דא יום הכפורים דילה לית תמן אכילה ושתיה. (תרגום: וזה המשכן העליון שעליהם נקרא מי. זהו שכתוב מי ברא אלה. היא הבינה, וזה שמה, והדרגה שלה הוא ודאי יום הכפורים, והדרגה הזו שנקראת בינה נקראת העולם הבא. ובעולם הבא אין בו אכילה ושתיה. כמו כן יום הכפורים שלו אין שם אכילה ושתיה).

ונראה שזה ביאור השם הקדוש והנורא 'הבחי"ה', שהאדם מתפלל **הב** לי מזוני, **הב** לי סליחה וכפרה, אבל כל זה הוא לצורך י"ה - שהוא השכינה ולא לצורך עצמו. כלומר ששם זה הוא ברדל"א ושם הוא מדרגת 'אני ואין כחדא' והצדיק יכול לכוון בכל עניני גשמיות לצורך השכינה הקדושה, מחמת שהוא בטל כל כולו לשכינה עד שהוא עצמו אינו עולה בשם כלל, וכל צרכיו ועניניו הכל הוא לצורך השכינה הקדושה.

האוכל ביוח"כ שלא בדרך אכילתן פטור

א] איתא במסכת ברכות (ל"ו:) אמר רבא אם האדם כוסס פלפל או זנגביל, שהם מאכלים הדומים לחתיכות עצים ובעיקר עשויים לתבלין, והאוכלם ביום כיפור פטור, כיון שאין זה דרך אכילתו. וכמו כן הוא בדין ברכת הנהנין, שהכוסס את הפלפל והזנגביל אינו מברך עליו, כיון שאין זה דרך אכילתו (וזהו דעתו של רבא, אך רב ששת חולק עליו וסובר שיש לברך ברכת 'שהכל').

מאכל פלפלי יש לו קשר לדרך בלימוד בדרך פלפול

ב] הנה מנהגו של כ"ק אדמו"ר מקרעטשניף זי"ע בליל שבת קודש היה לקדש על היין

עיקר העסק ביום כיפור הוא עבודת התפלה

ג] וכידוע הסיפור שפעם נכנס מרן בעל ה'קהלת יעקב' זי"ע לבית המדרש ביום כיפור וראה שם ילד שמחזיק בידו 'מחזור' גדול מאוד, וראשו היה שקוע כל כולו בתוך המחזור, והיה נדמה בעיני ה'קהלת יעקב' שהילד מחזיק בידו 'גמרא' גדולה ומעיין בה בעיון גדול. על כן נגיש ה'קהלת יעקב' אל הילד ואמר לו שאין הזמן ביום הכיפורים להשקיע כל כך בלימוד עיון התורה, אלא כעת, ביום כיפור, צריכים בעיקר להשקיע בעבודת התפלה, שיש זמן מיוחד לתורה ויש זמנים שהם מיוחדים בעיקר לעבודת התפלה.

ובאשר הראה הילד למרן בעל הקהלת יעקב שאכן מחזיק הוא בידו מחזור ולא גמרא, נתחרט הקהלת יעקב על דבריו, וביקש סליחה מן הילד. ואף על פי שהילד נענה תיכף שהוא מוחל לו בלב שלם, עם כל זאת לא נרגע הקהלת יעקב מזה היות ש'קטן לאו בר מחילה הוא'. ולכן, כאשר נתגדל הילד ונכנס לעול תורה ומצוות, טרח הקהלת יעקב לבוא בכבודו ובעצמו אל שמחת הבר מצוה שלו (אף על פי שהיה זה כבר לעת זקנותו והיתה לו זאת למירחא יתירה למלטל עצמו ולבוא למקום שמחת הבר מצוה), ועשה זאת כדי לפייס את הילד על מה שציערו בדברי מוסר שלא כהוגן. ובאותה שעה נתכוון, שכעת, שהילד הוא כבר 'בר חיובא', הרי הוא יכול למחול לו, ולכן ביקש מחילה עוד פעם מהבחור בר המצוה, ורק כעת כאשר שמע מהבחור שהוא מוחל לו בלב שלם, נרגע.

על כל פנים, חזינו מעובדא זו שביום הכיפורים אין הזמן לפלפולים ולעיון התורה, (חזין מאנשים גדולים שאצלם יש ענין אחר). אבל דרך החינוך הוא שעיקר העבודה ביום הכיפורים הוא עבודת התפלה, שהוא ב'בינה', לעומת לימוד התורה בעיון ובדרך הפלפול שהוא בחכמה.

יש כח בפלפול התורה להחזיר החיות לאדם

ד] אבל עם כל זאת, מבואר בגמרא שהכוסם פלפלי, דהיינו שעוסק בפלפול התורה ביו"כ, 'פטור'. והוא כדוגמת הסיפור על הגאון הגדול המהרי"ל דיסקין זי"ע, שהיה חלש מאוד, וכשהגיע יום כיפור הרגיש שכבר עוד מעט ייפרד מן העולם הזה מרוב חלישות. ונכנסו התלמידים כדי להיפרד ממנו, וכדי שתצא נשמתו בנוכחות עשרה אנשים. וכך שכב המהרי"ל באפיסת כוחות. לאחר זמן מה, הבחינו התלמידים שהמהרי"ל דיסקין רוצה לומר להם משהו, והטו אזניהם כדי לשמוע את בקשתו האחרונה.

וישמעו איך שהוא מבקש מהם שיאמרו לו איזה פלפול ודבר חידוש. ואכן, תיכף ומיד התחילו התלמידים לומר לפניו איזה פלפול עמוק, גג על גג, ולאט לאט ראו איך שחזרת אליו החיות. וכך המשיכו בדברי הפלפול ושאלו לו איזה קושיא, והוא ענה להם תשובה, ושוב שאלו קושיא על תשובתו, וכך התחיל ריתחא דאורייתא, עד שהתחיל להזיע, עד שחזרה החיות אל המהרי"ל דיסקין והתחיל לפלפל עמהם כמו בשנות נעוריו.

וכך היה גם אצל הפוסק הגדול הגאון ר' אפרים פישל הערשקאוויטש זצ"ל, שבשנתו האחרונה היה חלש מאוד ביום כיפור וחשב בדעתו שכבר הגיע למצב של פיקוח נפש ומותר לו לאכול. אבל עדיין היה מפקפק בזה והיה חושש שאולי עדיין לא הגיע למצב חמור כזה של פיקוח נפש. ולכן רצה לבדוק את עצמו מה הוא אמיתת מצבו ולכן ביקש שיביאו לפניו את אחד מספריו של הגאון מרונאטשוב זי"ע ועיין בהם, ואז נענה ואמר שעדיין לא הגיע למצב של פיקוח נפש, וביאר את דבריו שקו המבחן שלו היה למדוד את עצמו שכל זמן שהוא עדיין מביין את הפלפולים העמוקים של הגאון מרונאטשוב, הרי זה סימן שאינו במצב של סכנה. ואכן כך היה שהמשיך לצום במשך כל היום של יו"כ ולא בא לידי סכנה.

זנגבילא' נוטריקון זין' ג' בי' לא'

ה' וכמו כן יש לבאר בענין מי שכוסם זנגבילא' ביום כיפור, שהכוונה היא שאינו עוסק בעיקר עבודת היום. שהרי סודו של זנגבילא' מרומז בנוטריקון שלו, המורכב מתיבות זין, ג', בי', לא'. וכל אלו הם רמזים על שאר עניני עבודה שאינם שייכים ליו"כ. היינו, דאותיות זין בגימטריא א-ל הוי"ה, שהוא בעולם היצירה. והאות ג' רומזת על ספירת יסוד, בסוד ג'ומל דלים, שהמלכות היא כנגד אות ד' שהיא ד'לה ועניה, ואות ג' שהוא היסוד המשפיע למלכות. וכמו כן אותיות בי' רומז על י"ב גבולי אלכסון דז"א. ואותיות לא' רומזות על 'עולם המלבוש', ששם בעולם המלבוש נחקקים אותיות בסדר 'אל' 'בם' 'גן' וכו', שהוא בחינת אור אין סוף המלוכש בתוך הקו.

הרי לנו מכל הרמזים האלו, שהכוסם זנגבילא' ביום כיפור מחסר את עיקר העבודה של יום כיפור ועוסק בשאר ענינים. אבל עם כל זאת, הכוסם פלפלי זנגבילא ביום כיפור 'פטור', שבדיעבד גם העיסוק בדברים אלו הם דברים טובים. שהרי בסופו של דבר יכולים לקשר הכל לעבודת יום הכיפורים, וכגון ספירת יסוד' ששייכת ליום כיפור, ולכן הולכים בבגדי לבן' שהוא ביסוד. שהרי היסוד יש לו שני דרכים, שמצד אחד עולה לבינה, וכמו כן עולה גם לחכמה, ובעין מה דאיתא במסכת גיטין (דף ס"ז ע"א) תניא איסי בן יהודה היה מונה שבחן של חכמים, רבי מאיר חכם וסופר, עיין שם. וענין חכם וסופר הוא שר' מאיר שהוא ביסוד ויש לו שני שורשים, הן מצד החכמה ('חכם') והן מצד הבינה ('סופר'). ולכן, מצד מה שהיסוד נוטה לבינה, יש לו שייכות לעבודת יום הכיפורים, וכן הוא בשאר כל העבודות.

עיקר העבודה הפנימית של תשובה הוא לברוח אל השי"ת ולהתקרב אליו, ובגודל מעלת לימוד חזו"ק

ראיתי בהקדמה לספר דברות הרמח"ל (סוד התשובה) שמבאר ענין התשובה הוא לברוח אל השי"ת ולהתקרב אליו, וכל ההלכות של הרמח"ל על העבר וידוי בפה וקבלה על העתיד הם רק פרטים וענפים של שורש מצות תשובה שהוא התקרבות לשי"ת, וכמו שכתב המבי"ט (שער התשובה פרק א') וזה לשונו, חקרנו על גדר התשובה ומצאנוהו נכון ושלם והוא 'קירבה להשם מריחוק החטא'... וכוונת השב בתשובה הוא להתקרב אל בוראו שנתרחק ממנו בעבור על דבריו, עכ"ל.

וכן חזינן בדברי הרמב"ם שרק בפרקים הראשונים (פרק א' עד ד') של הלכות תשובה מבאר לנו כל הפרטים כל הלכות תשובה, אבל אחר כך בשאר הפרקים (מפרק ה' עד י') מבואר מתוך דבריו שעיקר מטרת ויסוד התשובה הוא לחזור אל ה' שיהיה לו קשר אמין וחזק עם הקב"ה, שעוסק שם לבאר לענינים שהם עיקר מטרת החיים כגון ענין הבחירה, והאחריות של האדם על מעשיו, ענין שכר ועונש, אהבת השם, וכולל כל זאת בהלכות תשובה, אפילו שלכאורה אין זאת שייך 'להלכות' תשובה, אלא כנראה שבא הרמב"ם לבאר עומק נוסף של פנימיות התשובה, שעיקר הוא תהליך איך האדם יכול להתקרב אל ה'.

עם זאת, אין כל האמור ח"ו בכדי לבא להקל ולזלזל בכל פרטי דיני התשובה, אלא בא לבאר שורש היסוד של תשובה, וכאשר האדם יתפוס את נקודת השורש של תשובה שהוא להתקרב אל ה', הרי כבר באופן ממילא יקיים אחר כך את כל דיני התשובה עד לפרט האחרון.

ובענין ורעיון זה מבואר ברמח"ל בספרו **אדיר במרום** (חלק א' תניא אמר רבי שמעון) שמבאר שם שעיקר עבודת התשובה הוא לברוח אל עולם הבינה ולימוד הזוהר, ואז באופן ממילא כבר יתקן כל הפגמים עם כל הפרטים והדינים לזה.

וזה לשוננו, ואודיעך בזה סוד גדול מה שאמר הכתוב (דברים ד' ל') בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה וכו' ושבת עד ה' אלהיך וכו'. דע כי התגברות הסטרא אחרא לגזור ח"ו גזירות על ישראל, נמשך לפי עלייתה להתאחו ולניק במדרגות, כי כפי עלותה כך מתגברת. והנה היא עולה ומתגברת בספירות זו"ן, ואז נדחקים ישראל דוחק אחר דוחק. עד שהיא מגעת לאימא, והיא חושבת להתדבק שם גם כן, בסוד, אימא דינין מתערין מינה (זח"ג סה א). אך באמת אינה יכולה, כי אימא היא חירות. ואז אדרבה, ישראל מתדבקין בה **וברוחין בסוד התשובה**. ולכן היה צריך המלך שגזירותיו קשות, שהולך ומתגבר מספירה לספירה עד שמגיע לאימא ושם נשבר כוחו, **כי אדרבה מתעוררת התשובה לישראל**. והוא סוד, לפני שבר גאון (משלי טז, יח), ועל כן גם בריחת משה ורשב"י היו על ידי הגזירה. וכיון שבכריחה זאת נעשה ספר הזוהר, הנה כבר ענין התיבה קיים ועומד לכל מי שיוזמן אליה, דהיינו הנדבק בספר הזוהר כבר מגיע לאימא ויצא מן הס"א, ואין צריך לו חבלי משיח.

והנה עם כל זאת לא נתגלה הזוהר אלא בזמן הרבה אחרי העשותו, כי הלא הפעולה הזאת אינה צריכה להמצא אלא בזמנה, פירוש, כשיברחו ישראל בסוד הזוהר הזה, כי פעולתו אינו אלא בסוף יומיא בדרא דמלכא משיחא... והרי הבנת היטב ענין הזוהר ועל מה הוא נעשה, כי הוא בסוד תיבה, שאימא מתפשטת בתוך נוקבא אפילו

בהיותה בגלות, ונעשית בסוד עיר מקלט כדי לברוח בה מן הגלות, שכל הכורה בו לא יצטרך לחבלי משיח לברוח בריחה האחרת של התשובה, המתגלית בזמן הצרה הגדולה עכ"ל.

ובחאמור נתיישב לי מה שהקשו האחרונים למה לא מצינו בנוסח התפילה של יוהכ"פ שסידרו לומר על חטא וכו', אבל לא מופיע שם 'קבלה על העתיד'. הרי מבואר ברמב"ם (הלכות תשובה פ"ב ה"ב) וברבינו יונה בשערי תשובה (ש"א סי' י"ט) שמצות תשובה מסתעף משלשה חלקים, א' חרטה על העבר. ב' ויודוי. ג' קבלה על לעתיד שלא ישוב לזה החטא. ובנוסח התפילה של יו"כ, לא מצינו אלא את ב' החלקים הראשונים דהיינו חרטה וויודוי, אבל לא מצינו להדיא נוסח של קבלה לעתיד (אלא רק תפלה יה"ר שלא אחטא עוד וגו' שא"י בלשון קבלה).

ולפי הנ"ל מיושב שפיר שביוה"כ אנו עוסקים בשורש העבודה פנימית של התשובה שהוא לברוח אל ה' ולעלות לעולם הבינה, ואז כבר ממילא יתקן אחר כך וישלים כל תיקוני התשובה.

וכמו כן לפעמים כאשר מתעורר האדם לעשות תשובה, ומרוב חטאיו אינו יודע מאיפה להתחיל ומה לעשות, הרי כעת התשובה לזה הוא לברוח אל עולם הבינה, ואחר מן הדרכים לזה הוא לעסוק הרבה בלימוד הזוהר הקדוש שהוא מעולם הבינה (כנ"ל בדברי הרמח"ל), וכאשר יתאמן ויתמיד בלימוד הזוהר הרי כבר ממילא יעשה תשובה ויתקן את הכל.

וכמו שכתב הר"ק ר' יצחק אייזיק מקאמרנא זי"ע בנתיב מצוותיך (שביל התורה א' סימן ל"א) בענין מעלת לימוד הזוהר וזה לשונו, וראוי לקבוע עצמו ללמוד חמש דפים זוהר בכל

העצה איך יכולים לדעת מה היא דרך התשובה לכל חטא

איתא בגמרא (בבא בתרא דף ג' ע"ב – ד' ע"א) כי לאחר שמלך הורדוס, וידע בנפשו כי פסול הוא למלכות מחמת היותו עבד, ואמר הורדוס בלבו: "מאן האי דדריש 'מקרב אחיך תשים עליך מלך' (דברים יז, טו) – ולא מקרב נכרים" שיש למנות מלך רק מהמובחר שבאחיך ולא עבד, הלא המה חכמים ורבנן שדרשו כן. על כן קם והרג לכל חכמי ישראל, ה"י.

ויהי מקץ הימים, ביקש הורדוס לשוב בתשובה, ובא לפני בבא בן בוטא וישאלהו מה יוכל לעשות כדי לתקן ולכפר על חטאיו.

ענהו בבא בן בוטא ואמר כי הריגת החכמים דומה לכיבוי אורו של עולם, שנאמר 'כי נר מצוה ותורה אור' (משלי ו, כג). הנה כי כן, התורה נקראת 'אור', ולפיכך, דרך התשובה היא לשוב ולהדליק את אורו של עולם, וזאת על ידי בניין בית המקדש, ככתוב 'ונהרו אליו כל גוים' (ישעיה ב, ב) – ולשון 'ונהרו' מלשון 'אור' הוא, שגם הגויים יקבלו אור מבית המקדש.

ועל פי דברי הגמרא הנ"ל, כתב הג"ר שלמה אפרים מלונגשיץ זצ"ל בספרו "כלי יקר" (בראשית ד, טז) על הפסוק 'וישב בארץ נוד קדמת עדן', כי מכאן יכולים לדעת איך ליתן דרך תשובה לכל אחד. וביאר שם כי מצינו שכל ההורג נפש גולה 'למזרח', כדחזינו גבי אדם הראשון, דעל ידי חטאו באכילת עץ הדעת גרם להביא מיתה לכל תולדותיו, וכתוב ביה 'וישכן מקדם לגן עדן' (בראשית ג, כד). וכן מצינו בכל ערי המקלט דכתיב "בעבר הירדן מזרחה שמש" (דברים ד, מא).

ומבאר מעמא דמילתא, דהוא לפי שכל הורג נפש מקרב הערב שמשו של הנהרג, כמו שנאמר "עד אשר לא תחשך השמש" (קהלת

יום, והוא תועלת גדול ותיקון גדול לנפש להאירה ולזככה, ולכלות קוצים מידות רעות ותאוות רעות, לזכות בנועם ה', וכן נתן מרן האר"י תיקון לבעל תשובה שיאמר חמש דפין זוהר או תיקונים בכל יום, וכן נהג מורי ורבי דודי הקדוש מוהר"ר צבי, עכ"ל.

והיה עובדא אצל הרה"ק העטרת צבי מזידיטשוב זי"ע שבאו אליו שני רשעים גמורים לבקש תיקון לנפשם וראה עליהם שמאוד קשה לתקנם, ולא היה יכול להסתכל על פניהם מחמת גודל הטומאה שהיה עליהם, ואמר להם שקודם כל יעסקו שנה רצופה בהתמדה באמירת **זוהר ותיקוני זוהר**, ואח"כ יחזרו אליו ואז יוכל ליתן להם תיקון, וכמובן שנשבר לבם בקרבם מתשובה כזאת, וחזרו לביתם וקיימו עצתו ועסקו בזוהר ותיקוני זוהר בכל יום.

ובאמצע השנה היה להרה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע ברית מילה בעיר זו שהתגוררו שם שני רשעים הנ"ל, וכשהגיע לשם ראה בביהמ"ד שני אנשים שפניהם מזוככים ומאירים ביותר, ושאל אותם מי אתם, וענו לו שאנו אותם הרשעים שהרבי ציוה עלינו לומר זוהר ותיקוני זוהר במשך שנה ואח"כ יתן לנו תיקון, ואמר להם הרה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב שאתם כבר צדיקים ואינכם צריכים עוד תיקון.

הרי אנו רואים מזה גודל כח לימוד זוהר הקדוש וכנ"ל שכאשר האדם עולה לעולם הבינה הרי כבר בדרך ממילא זוכה לעשות תשובה שלימה עם כל הפרטים והלכות.

ובך הוא גם בענין התבודדות שהוא גם כן על דרך הנ"ל, שע"י שהאדם עוסק בהתבודדות ובורח אל השי"ת, הרי על ידי זה כבר באופן ממילא יזכה לתקן הכל.

יב, ב). ושקיעת השמש היא במערב, לפיכך יגלה לקצה אחרון שכנגדו, שהוא לצד מזרח. והוא על דרך שמוצינו הכא גבי הורדום, כשביקש דרך תשובה לכפר על חטאיו, דאמר ליה בבא בן בוטא: "הוא כיבה נרו של עולם, ילך ויעסוק באורו של עולם."

ומסיק התם ה"כלי יקר", דזה הוא הדרך לכל בעלי תשובה – להטות לקצה אחרון בדבר שחטא בו. שאם נכשלו באיזה חטא, וכשרוצים לתקן החטא ולהתכפר, יעשו איזו מצוה הפכית הדומה אל העבירה שעשו. וזה דרך נכון לכל בעל תשובה. ומסיים שם בלשונו הזהב: "והמשכילים יבינו מגלות זה לתקן כל עבירה באיזו מצוה הפכית לעבירה, כי בזה יתוקן עונותיו". עיין שם.

בעניין גנות מידת הגאווה והקושי לעשות תשובה על חטא זה

חבור הוא הגיאות שהמגיד הגדול ממעזריטש זי"ע מביא בשם מרן הבעל שם טוב זי"ע, שאפילו תשובה אסור לעשות על פגם הגיאות, שהרי זה רק יחמיר את המצב עוד יותר, מפני שכאשר הבעל גאווה עושה תשובה על גאווה ופניות וכדו', הרי הוא נעשה בעל גאווה עוד יותר גדול (שהרי יש לו כבר עוד מעלה נוספת שהוא גם תיקן חטא הגאווה), ואז נופל עוד יותר למטה. [כלומר ברגע שנכנס בו מחשבת גאווה, כמעט שאין לו מנוח וכל מה שיעשה לא יועיל]. וכמבואר בספר 'אור האמת' (אות נ"ו) [וכן הוא ברמזי תורה על שיר השירים (אות קפ"ט)] וזה לשון המגיד, יש ב' מיני עבירות, א' שאירע לאדם שעבר על דברי הקב"ה. והב' שיש לו גאווה במה שעובד להקב"ה. והנה נודע כי העבירה

הראשון כשבא לו התעוררות תשובה, עושה תשובה. אבל כשיש לו גאווה מעבודתו, אף שבא לו התעוררות תשובה על הגאווה, מתגאה יותר, וזה הדבר מונע את האדם מכל עבודת השי"ת, עכ"ל.

אין הכוונה שאין על הגאווה תשובה כלל, אלא שתשובתו קשה

וי"ש לבאר את דברי המגיד שבדאי אין הכוונה שאי אפשר לעשות תשובה כלל, אלא הכוונה היא שכאשר אינו עושה תשובה שלימה באמת ובלב נשבר, אלא רק בחיצוניות, הרי כל מה שיעשה רק יגדיל את מידת הגאווה שלו.

ועוד איתא ב'אור האמת' (אות תקי"ג) שבעל עבירה יכול לבוא להתעוררות תשובה כאשר יתפוס ויכיר את גודל פחיתת ערכו והרחקתו מה', מה שאין כן בעל גאווה, שהוא לא יוכל להתעורר בתשובה מחמת שאינו עולה על דעתו כלל שהוא רחוק מה', שהרי יש לו כל כך מעלות טובות, ומילא כריסו בש"ס ופוסקים ומלא מצות כרימון, ואדם כזה הוא באמת רחוק מאוד מה' רח"ל.

וזה לשונו, יש כמה בני אדם שיושבים ושונים כל היום מעוטפים בטלית ותפילין, אך הוא רק מצות אנשים מלומדה ואינם יודעים עיקר העבודה, וזה כמעט גרוע מבעל העבירה, כי בעל עבירה פתאום יכול לבוא לו התעוררות גדולה, ויעשה תשובה גמורה, ויתחרט על העבירות שעבר, ויעבוד השי"ת בעבודה גמורה והתלהבות גדולה, אבל זה האדם ישר הוא צדיק בעיניו ודומה לו כאילו עשה כל העבודה המוטלת עליו, ואדם זה לא יכול לבוא לעולם לידי מדריגה גדולה, כי הוא חושב שעבודתו שלימה, ובאמת הוא רחוק מאתו יתברך ומעבודתו כרחוק מזרח ממערב, עכ"ל.

מאוד בכל דבריו וחושבים שהותרה הרצועה וכבר אפשר לעשות כל מה שעולה על רוחו, ויש לו 'היתר' של הרה"ק מאיזבוצא זי"ע שמגלה שבאמת הכל הוא מידיעת השי"ת, ואין האדם יכול לעשות שום חטא וכדו'.

הנה חס מלהזכיר שכך היתה כוונת הרה"ק מאיזבוצא זי"ע, דהנה בודאי אנו מאמינים בני מאמינים ואחד מעיקרי יסודות האמונה הוא שיש לכל אחד ואחד בחירה חופשית בכל רגע ויכול לעשות מצוה או עבירה, וכמו שכתב הרמב"ם (הל' תשובה פ"ה ה"א) שרשות נתונה לכל אדם, ואם רוצה יכול להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק, וכמו כן הרשות נתונה בידו ואם רוצה יכול להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע רח"ל. וכמו שכתוב בתורה (בראשית ג כב) 'הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע', כלומר הן מין זה של אדם היה יחיד בעולם ואין מין שני דומה לו בזה הענין, שיהא הוא מעצמו בדעתו ובמחשבתו יודע הטוב והרע ועושה כל מה שהוא חפץ, ואין מי שיעכב בידו מלעשות הטוב או הרע וכיון שכן הוא פן ישלח ידו.

וחלילה מלחשוב כמו שאומרים הטיפשים שהקב"ה גוזר על האדם מתחילת ברייתו להיות צדיק או רשע. הנה יש לדעת שאין הדבר כן, אלא כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם, או חכם או סכל, או רחמן או אכזרי, או כילי או שוע, וכן הוא בשאר כל המידות, ואין מי שיכריחו ואין מי שגוזר עליו או מושכו לצד אחד משני הדרכים אלא הוא מעצמו ומדעתו נוטה לאיזו דרך שירצה, וזה מה שאמר ירמיהו הנביא (איכה ג לח) 'מפי עליון לא תצא הרעות והטוב', כלומר אין חבורא גוזר על האדם להיות טוב ולא להיות רע, עכתו"ד עיי"ש כל לשונו הזהב.

וכל דבריו של הרה"ק מאיזבוצא נאמרו רק לצדיקים או לבעלי תשובה שכבר שבו בכל

בעניין הגאולה אין לומר 'אפשי והקב"ה צוה עלי', דעיקר הענוה הוא בלב

ויש להוסיף על זה מה שכתב הרה"ק ר' יעקב יוסף מאוסטרהא זי"ע [המכונה 'רב ייבי'] בפירושו על תהלים (י' ב') וזה לשונו, אמרו רז"ל (ספרא, פרשת קדושים פרק י"א) אל יאמר אדם אי אפשי בבשר חזיר, אלא אפשי, והקב"ה צוה עלי שלא לאכול, לכך איני אוכל, וכן הוא לענין שאר המצוות. אמנם לענין גאולה אין שייך דבר זה, כי איך יאמר האדם, ראויה לי להתגאות בשביל שיש לי מעלות ומדות, אך השי"ת צוה שלא להתגאות, לכך איני מתגאה, כי זה בעצמו גאולה גדולה שסובר שהוא אדם גדול וכו', והגם שיעשה כל מדות ענוה שבעולם, ויכניע עצמו בפני כל אדם, מכל מקום יש לו גאולה גדולה מאד, כיון שיודע שהוא במעלה עליונה ואדם גדול רק שהוא עניו וכו'.

אלא עיקר ענוה הוא בלב, שיהיה סובר על עצמו 'באמת' שהוא שפל שבשפלים וגרוע מכולם, כמו שאמר משה ונחננו מה (שמות טז ז) שהיה סובר בדעתו כך, והא ראייה, דוד המלך ע"ה לא השיג לענוה גדולה של משה, אלא אמר ואנכי תולעת, ולמה לא אמר דוד ג"כ 'ואנכי מה' כמו שאמר משה, אלא בודאי שהם אנשים אמיתיים, ולא אמרו אלא האמת, אותה המדריגה שהשיגו אמרו ולא יותר, ולכך דוד שלא השיג לענוה של משה אלא ענוה קטנה מזו, שהיה חשוב בעיני עצמו כתולעת אמר האמת, עכ"ל.

כל דבריו הקדושים של הרה"ק ר' מרדכי יוסף מאיזבוצא זי"ע נאמרו רק לאחר שעשה האדם תשובה שלימה ותיקן כל מעשיו רק אז אפשר לומר שנתגלה הדבר למפרע שלא היה בו חטא ידוע ומפורסם תורת האיזבוצא בענין הידיעה' המבטלת כח הבחירה, ויש כאלו הטועים

ציבור היא... אבל בנוגע לענין המצוה, חלוקה היא משאר קרבן ציבור ביסוד חיובה וקיום מצוה, דכל קרבנות ציבור כגון תמידין ומוספין, עיקר דינם הוא דין 'חיוב קרבן' שהציבור חייבין בקרבן זה, ומצותן מתקיימת על ידי זה שהציבור מתכפרין בו, והקרבן עולה להן ככל הקרבנות הקרבים ועולים לבעליהן. אבל לא כן הוא מצות הקטורת, דעיקר מצותה היא שיהא ממנה 'מעשה הקטרה' ואין לך בה במצותה אלא חיוב מעשה הקטרה בלבד, עכתו"ד ואכמ"ל בעומק ובאריכות דבריהם.

והגרי"ז הביא בשם הגר"ח שחידש לפי זה דבקטורת אין דין של 'לא לשמה' ואם הקטיר שלא לשמה, אין צריך לחזור ולהקטיר, וביאר הגרי"ז דבכל הקרבנות שהוקרבו שלא לשמה "לא עלו לבעלים לשם חובה", אבל בקטורת אין כלל ענין של כפרת הבעלים ויציאת ידי חובתן, אלא מעשה הקטורת בלבד, ולפיכך אין בהם דין שלא לשמה עכתו"ד עיי"ש.

ואיתא בספר פניני רבינו הגרי"ז בעמוד שהביא את תשובת בית הלוי שנדפסה בספר רחש לבב, ובו כותב הבית הלוי 'דיש בקטורת פסול מחשבה בפיגול' משום קל והומר משלמים, דאיתא במסכת זבחים (דף י"ד ע"א) אמר ר' שמעון, כל שאינו על מזבח החיצון כשלמים אין חייבין עליו משום פיגול, ובא למעט החטאות הפנימיות עיי"ש. ומ"מ מבואר שם דפסול מק"ו משלמים "מה שלא לשמה שהוכשרו בשלמים פסול בחטאות, אם כן שלא בזמנו שפסול בשלמים, אינו דין שיפסול בחטאות", ודן בבית הלוי לגבי קטורת שתפסל מק"ו זה, הרי דפשיטא ליה דיש פסול שלא לשמה בקטורת, ולכאורה נחלקו בזה הבית הלוי עם בנו הגר"ח ובן בנו הגרי"ז, ואכמ"ל.

ולכאורה יש להבין איך שייך בכלל שהכהן גדול יקטיר קטורת שלא לשמה, הרי הוא נכנס לפני ולפנים לקדשי קדשים, ובודאי שהוא כל

ליבם, שאז לאחר שעשו תשובה שלימה ותיקנו לגמרי כל מה שחטאו ופשעו, רק אז אפשר לומר שהוברר הדבר למפרע (לאחר כל הבירורים והתיקונים) שלא עשה שום חטא.

בגודל מעלת יו"ב שבו מתגלה פנימיות כלל ישראל

איתא ברמב"ם (ספר המצות מצות עשה מ"ט) וזה לשונו, היא **שצונו** לעשות עבודת היום, כלומר כלל הקרבנות והוידוין המתוקנן ביום צום כפור כדי שיוכר בהם כל העונות, כמו שבא בכתוב והיא החוקה בכללה הכתובה באחרי מות וראיה היות הכלל כולו מצוה אחת, אמרם בסוף פרק ה' מכפורים (מסכת יומא דף ס') כל מעשה יום הכפורים האמור על הסדר, הקדים מעשה להבירו לא עשה כלום, וכבר התבאר משפטי מצוה זו כלם במסכת המחוברת לה והיא מסכת יומא, עכ"ל.

הנה יש לעיין במה שכתב הרמב"ם הלשון "שצונו" לעשות עבודת היום, ולא כתב שהמצוה הוא על הכהן גדול, דהלא בפשטות המצוה הוא רק על הכהן גדול, וכמו שמבואר להדיא בספר החינוך (מצוה קפ"ה) וזה לשונו, "שיעשה כהן גדול כל מעשה יום הכפורים" עכ"ל, ויש להבין למה הרמב"ם הטיל מצוה זו על כל בני ישראל ולא רק על הכהן הגדול מאחיו.

ונראה ליישב דברי הרמב"ם על פי מה שנקדים מה שחידשו הגר"ח והגרי"ז עמודי עולם לבית בריסק במצות הקטורת, דאף שהיא באה משל ציבור, עם כל זאת אין לו דין של קרבן ציבור אלא מצותה על 'הכהנים', דאין בזה כפרה לכלל ישראל אלא מצותה בעצם ההקטרה, וכמ"ש הגרי"ז דאע"ג דקטורת בעצמותה ודאי קרבן

ושלא לשמה זה הוא רק בחלק החיצוני של כלל ישראל, אבל בפנימיות נשמת כלל ישראל שהוא מושרש באצילות, אינו שייך כלל הענין של לשמה ושלא לשמה כנ"ל מדברי המהרצ"א מזידימשוב זי"ע.

ולכן הכהן גדול הנכנס לפני ולפנים הרי הוא מרכבה לפנימיות הלב של כלל ישראל וכמו המלך שהוא בחי' לבו של כלל ישראל, ולכן אכן שייך לומר "שצונו לעשות עבודת היום", מכיון שלא רק הכהן גדול נכנס לפני ולפנים אלא כל יהודי נכנס, שהרי הכהן גדול הוא הפנימיות הלב של כלל ישראל, וכשהוא נכנס לפני ולפנים הרי באמת נכנס פנימיות נשמת כל כלל ישראל.

ובזה יש לבאר דהכהן גדול נכנס בקדשי קדשים רק בבגדי לבן ולא בבגדי זהב כדי שלא לעורר החטא העגל שנעשה בזהב ואין קטיגור נעשה סניגור, ולכאורה יש להבין דאם היה חוששים שלא לעורר החטא העגל אם כן איך היה אהרן הכהן בעצמו נכנס לשם, הלא על ידי שהוא נכנס לשם הרי גם בזה יש לחשוש שיתעורר החטא העגל, ואין קטיגור נעשה סניגור.

ויש לתרץ על פי שאומרים בשם האמרי אמת על מה דכתיב בפרשת וזאת הברכה (לג ח) וללוי אמר תומיך ואוריך לאיש חסידך. הנה תומיך ואוריך הוא האורים ותומים, והכוונה שהתורה קורא לאהרן הכהן שנשא האורים ותומים 'איש חסידך', והוא האדם היחידי שהתורה קורא אותו בשם 'חסיד'. וביאור הטעם לזה שהוא מחמת דכתיב אצל המי מריבה דהקב"ה אמר למשה ואהרן (במדבר כ ח) קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו והוצאת להם מים מן הסלע והשקית את העדה ואת בעירם.

והנה למרות שהקב"ה אמר למשה ואהרן 'ודברתם אל הסלע', כתיב אחר כך (שם

כולו דבוק בהשי"ת, ואם כן איך שייך כלל להקטיר קטורת שלא לשמה.

אלא הענין יבואר על פי מה שכתב הרה"ק מהרצ"ה מזידימשוב זי"ע דכל ענין של 'כוונה' שייך רק בעולם הבריאה, אבל למי שכבר עלה לעולם אצילות אינו צריך שום כוונה, דשם לא שייך כלל 'כוונה', דהרי האדם עצמו הוא הכוונה וכל מה שעושה הרי זה נכלל בתוך הכוונה. דכוונה שייך רק למי שהוא בחוץ, ורוצה להיות נכלל במדרגה יותר עליונה, הרי הוא מכווין בכוונתו, אבל למי שהוא כבר באצילות הרי הוא אינו צריך כלל 'לכוון', אלא הוא נכלל בעצם עם כל הכוונות עתה. וכעין זה אמר גם כן הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע שאף על פי שסתם אדם אסור להתפלל אל השי"ת שיהיה לו עניני גשמיות שהוא לא לצורך עבודת ה', אבל הצדיק אמת שהוא בבחי' 'ידיד השי"ת' הרי הוא יכול להתפלל גם על גשמיות, ודבר זה הוא ענין עמוק ואכמ"ל, והוא כנ"ל דאצלו לא שייך כלל גשמיות, אלא כל הגשמיות שלו הוא כולו רוחניות.

ועל פי זה ניתן ליישב הנ"ל דהכהן גדול הנכנס לפני ולפנים הרי הוא עולה לעולם אצילות ושם לא שייך כלל ענין לשמה ושלא לשמה, היות שזה שייך רק מי שנמצא בעולם הבריאה, אבל שם למעלה הרי הוא כולו נכלל בהשי"ת וגם השלא לשמה הרי הוא לשמה, ולאמיתו של דבר אינו שייך כלל עבודה של שלא לשמה במקום אצילות.

ועל פי זה יש לתרץ גם את דברי הרמב"ם הנ"ל שכתב הלשון "שצונו לעשות עבודת היום" ולא כתב שהמצוה הוא על הכהן גדול, דהרי נתבאר דהכהן גדול הנכנס לפני ולפנים הרי הוא בבחי' אצילות ששם הוא שורש נשמת ישראל, ושם מתגלה הפנימיות של כל אחד ואחד מכלל ישראל, ואל הנקודה פנימית של כלל ישראל לא מגיע שום חטא ועוון כלל, וכל הענין של לשמה

קדשים אלא לצורך עבודה, ולהוציא חקף ומחתה אינו עבודה, ואם כן הרי זה ביאה ריקנית.

ונראה לתרץ כנ"ל דביאה ריקנית הוא בגדר שלא לשמה, ולכן ביום כיפור שהחזק גדול הוא עולה למדרגת אצילות שאין בו כלל בחינת לשמה ושלא לשמה, וכנ"ל שמתגלה הפנימיות הלב ששם אינו שייך כלל שלא לשמה, ולכן מותר להיכנס בקדשי קדשים גם כדי להוציא חקף ומחתה, דבפנימיות אפילו על הוצאת חקף שייך בו עבודה. ומשה רבינו שהוא במדרגה יותר גבוהה הרי הוא יכול לכנס לקדשי קדשים מתי שרוצה גם בכל ימות השנה, שהרי הוא נמצא בכל ימות השנה במדרגה גבוהה כזה.

ואפשר לקשר זאת להא דאיתא בליקוטי מוהר"ן (תורה עה) בענין דיש מדת נצחון ומחלוקת ומלחמה, ולכאורה יש להתבונן מהיכן בא מדה זו, וכתב שם רבינו ז"ל שזה הוא מהדמים שעדיין לא עבד בהם השי"ת, כמו שכתוב 'ויו נצחם' ופרש"י דמים. ולא מצא חקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום וכו' (עוקצין פרק ג). ובמחלקת יש בחינת העושה שלום, והוא בחינת העלאת מיין נוקבין, למשל, כשנופל לאדם איזה קשיא, הוא בחינות מחלוקת. והתירוץ, הוא בחינת העושה שלום, והוא העלאת מיין נוקבין. ולפעמים, שלום עושה שלום במקום אחר, והוא העלאת מיין נוקבין למקום אחר. ותורה ותפלה, הוא גם כן בחינת העלאת מיין נוקבין, שהוא שלום. כמו שכתוב בורא ניב שפתים שלום. ועושה שלום ובורא את הכל, כי בשעת הבריאה נפלו עולמות למטה, והעולמות הם אותיות, ונתפזרו לכמה ניצוצות. ועל ידי העלאת מיין נוקבין של תורה ותפלה, נעשה צירוף מהניצוצות, ונעשה עולם, עכ"ל.

היינו דבחי' ו"ק הוא בחי' שלא לשמה, וג"ר הוא בחי' לשמה, ומחלוקת הוא בחי' שלא

וירם משה את ידו ויד את הסלע במטהו פעמים ויצאו מים רבים ותשת העדה ובעירם. היינו שמשה רבינו הכה אל הסלע במקום שהיה צריך לדבר אל הסלע, ולכאורה למה לא מיחה אהרן כשראה מה שמשה רבינו עומד לעשות, שהרי הוא ידע שצריכים לדבר אל הסלע ולא להכותו. אלא אהרן היה חסיד גדול מרבו משה רבינו, וידע דעל 'רבי' אין מקשים שום קשיית, דאין אנו מבינים כלל במעשי צדיקים, ולכן למרות ששמע מהשי"ת שצריכים לדבר אל הסלע, וראה שמשה רבינו אינו עושה כפי צווי ה', אעפ"כ לא מיחה כלל, היות שאהרן ידע דאף על פי שבחיצונות נראה כאילו משה רבינו עושה נגד רצון ה', אבל בפנימיות הרי הוא אכן עושה רצון ה', וזה הוא חסיד אמיתי, ולכן דייקא אליו קורא אותו התורה בשם 'איש חסיד'.

היינו דאהרן הכהן הוא למעלה מן השכל ואי אפשר להבין כלל את דרכיו, שהרי הוא לא מיחה כלל על משה רבינו, דהבין דבפנימי פנימיות משה רבינו אכן עובד את ה' ואינו עושה נגד רצונו כלל, למרות שבחיצונות נראה שאכן עשה משה נגד רצון השי"ת. וכמו כן גם בחיצונות היה נראה שאהרן הכהן עשה את העגל, למרות שבאמת בפנימיות לא פגם כלל אהרן הכהן, וזה הוא סודו של אהרן הכהן שהוא איש פנימי ואי אפשר להבין את דרכיו.

אבל עכ"פ ביום הכיפורים שמתגלה הפנימיות של כלל ישראל, הרי באותו יום יכול אהרן הכהן להיכנס לקדשי קדשים, שהרי בפנימיות באמת לא חטא אהרן הכהן כלל, ולכן הרי אהרן הכהן אינו קטיגור כלל.

ולפי זה אפשר להבין מה דאיתא במסכת יומא (לב). תנו רבנן ובא אהרן אל אהל מועד, למה הוא בא. ומתריך הגמרא שהכה גדול בא (אל קדשי קדשים) כדי להוציא את חקף ואת המחיתה, עיי"ש. ולכאורה יש להקשות איך מותר להכהן הגדול להיכנס לפני ולפנים, הרי אסור לכנס לקדשי

היום (כמבואר במסכת כריתות ובמסכת שביעיות) ומכמה מקומות משמע ד'כל היום' הוא מכפר עוונות. וכמו כן מסיימים בברכת שמו"ע מלך 'מוחל וסולח' לכל עוונותינו וכו' בלשון 'הוח', ואומרים זאת גם 'בליל' יום כיפור. ועל פי הנ"ל מובן דיו"כ הוא בחי' פנימיות שהוא בחי' 'מציאות אחת' ולכן תחילת יו"כ ואמצע יו"כ וסוף יו"כ, הרי הוא 'כולם מציאות אחת' וכן"ל שאין שייך לשמה ושלל לשמה, דבפנימיות הכל אחד.

**לפי שיטת ר' שמעון החולה ביו"כ עדיף לאכול
בשר נבילה מבשר בשר**

אך בעשור יום לחודש השביעי יום הכפורים
הוא וגו' ועיניתם את נפשותיכם (כג כז)
איתא במסכת פסחים (לו ע"א) דשיטת ר' שמעון הוא דהאכל נבילה ביום כיפור פטור, משום דסבירא ליה דאין איסור חל על איסור, היינו דאין איסור של יום כיפור חל על איסור נבילה, וגם אם בו ביום נתנבלה, אפילו הכי היתה אסורה קודם יום הכפורים משום אבר מן החי.

הנה איתא במסכת יומא (פג ע"א) מי שאוחזו בולמוס, מאכילין אותו אפילו דברים טמאים עד שיאירו עיניו, משמע מזה דלא מיבעיא טהורים מותר, אלא אפילו טמאים נמי מותר, ואיתא בשו"ת נודע ביהודה (מהדורא קמא אורח חיים סימן לו) דהקשה על המשנה הנ"ל וזה לשונו, לשון 'אפילו' היינו לרבותא, לא מבעיא דברים טהורים שמאכילין אותם, אלא אפילו דברים טמאים גם כן מאכילין אותם.

ולדידי נהפוך הוא דיותר יש להאכילו דברים טמאים ממה שנאכילנו דברים טהורים, ואם יש לפנינו דברים טמאים ודברים טהורים, לפי הכלל דמאכילין אותו קל תחלה, ראוי להאכילו

לשמה, ושלום הוא בח' לשמה. ולפי זה אפשר להסביר מה דאיתא בסוף ספר תורת משה להחתם סופר (בחלק שיר מעון בהפטורה על פרשת אמור שכתב נכדו של החתם סופר הר"ק מערלוי זיע"א בנו של הכתב סופר) וזה לשונו, ובזה יש ליתן טעם. הלא אנו רואים בדורות התנאים ואמוראים שמענו מהם רק איזה חידוש תורה ועכשיו גאונים זי"ע מחברים ספרים הרבה עד אין מספר, כי לכל ישראל יש חלק בתורה שקבלו מהר סיני, והוא מה שמחדש, אך כיון שאין לומדים רק מיעוטא דמיעוטא, אותם חידושים מחדש מי שלומד, ולוקח הוא כל מה שהיו חכמי צריכים לחדש, ומחדש הרבה מאוד, וזה שאמר רבי שמעון בן יוחאי אתה נומל שכר כולם, היינו חידושי תורה שלהם שהיה להם לחדש עכ"ל.

ודברי השיר מעון מובן מה דאיתא בספח"ק על מה שאיתא כמה פעמים שהאריז"ל עשה יחוד פלוני וקיבל מאיזה תנא או אמורא איזה השגה בתורה וכדו', דמכיון שלכל אחד יש לו חלק התורה השייך דייקא אליו, ולכן היה אי אפשר לו להשיג חלק תורה פלונית מצד עצמו, ולכן היה צריך לקבל חלק זו דייקא מאותו תנא או אמורא וכו' שהיה שייך לו חלק זו בתורה.

והביאור של דברי השיר מעון הוא דכשנתגלה הפנימיות של כלל ישראל הרי זה בבחי' שלום, כדברי הליקוטי המהר"ן, דהלא שלום הוא בחי' ג"ר שהוא בחי' פנימיות, ופנימיות הרי יש בו התכללות מנשמת כלל ישראל, ויכול הכהן גדול לעשות העבודה המוטלת על כלל ישראל, ויכול גם אחד לגלות החידושי תורה המיוחד לשני, דאז נתאחד כל בני ישראל ונעשה 'מציאות אחת' בלי שום פירוד כלל.

ולפי זה אפשר גם להבין הסתירה מדברי חז"ל שמכמה מקומות משמע דעיקר מחילת העוונות ביום כיפור הוא בסוף יו"כ היינו בצאת

פחות מכשיעור, מ"מ הרי זה מצורכי החולה. וכתב שם דעך כאן לא נאמר דין אכילה פחות מכשיעור רק במעוברת שהיא חולה שאין בה סכנה, דחיישינן שמא יסתכן, אבל בחולה שכבר יש בו סכנה, נותנין לו אף יותר מכשיעור, והביא מקור לזה מדברי החינוך עיי"ש.

יותר עדיף לשתות מים כל יום כיפור מלאכול כדי צורכו

עוד מצינו חידוש גדול בענין שתיית מים ביום כיפור, דהיות ששתיית מים אינו מוזין, לכן אין בהם שום איסור לשתותו ביום כיפור, שהרי עיקר מה שהקפיד רחמנא הוא מידי דון, ולכן יכול לשתות אפילו יותר משיעור, כיון דלא מיקרי שותה כלל, וכדאיתא בספר נפש חיה (סי' תרי"ז) על פי דברי שו"ת הלכות קטנות (ה"ב סי' רפ"ב) שכתב וזה לשונו, שאלה: השותה מים ביוה"כ אם חייב כרת. תשובה: אפשר דמן התורה אינו חייב אלא אבל מידי 'דמיון' אבל מים אינם זנים כלל, כמו שכתב הרמב"ם בפירוש המשניות (פ"ג דעירובין) שאין מערבים במים, שהמים הם להוליד המזונות למקומות הצריכים, ואין בהם אלא הרחקת הנזק הוא הצמא, אבל תועלת הזון אין בהם כלל, עיי"ש. ובר"פ יוה"כ (מסכת יומא דף ע"ד ע"א) מיייתי ברייתא דילפינן מוהאבדתי את הנפש החיא, עיניו שיש בו אבידת נפש, ואיזה זה אכילה ושתיה עיי"ש, ור"ל עיניו מדברים שבהעדרם תאבד הנפש מן הגוף, ובקחת מהם תתקיים הנפש בגוף, וזו היא האכילה הבאה מדברים הזנים לאפוקי ציר ומוריים ודברים המרים, והשתיה מיין ודבש והלב שמקיימים הנפש בגוף ולא יאבד, אבל המים אם לא ישתה אלא מהם יבלה ויאבד כי אינם זנים כלל, עכ"ל.

והנה אף על פי שאין אנו פוסקין כן להלכה, אבל לאלו שאינם יכולים להתענות ביו"כ, מוטב שישתו מים כל היום ולא לאכול כלום, שעל ידי זה

דברים טמאים תחלה, דהרי כלל זה מסור בידינו דאין איסור חל על איסור, ואם נימא דאפילו בכלל אין איסור חל על איסור, אם כן אין איסור יום כיפור חל על איסור נבילה והוא הדין על שאר דברים טמאים, וכדסבירא לה לרבי שמעון (פסחים לו ע"א) האוכל נבילה ביוה"כ פטור מחטאת שאין איסור יום הכיפורים חל על איסור נבילה, ואם כן בדברים טהורים יש איסור יום הכיפורים שהוא עון כרת, ובדברים טמאים אין כאן אלא איסור לאו של מאכלים טמאים, אבל כרת של יוה"כ אינו חל, ואם כן מאי 'אפילו' דברים טמאים ששנינו, ואיפכא הוי ליה למימר לרבנותא שמאכילין אותו אפילו דברים 'טהורים', עכ"ל.

ומתריץ הנודע ביהודה, שאין הלכה כרבי שמעון, וקיימא לן דבאיסור כולל אכן חל איסור על איסור, ומשנה שלימה שנינו, יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה כמה חטאות, ואם כן אליבא דהלכתא יום הכפורים חל על איסור טמאים ושפיר יש רבותא אפילו דברים שיש בהן איסור כפול יום הכיפור כרת וגם לאו של מאכלים טמאים, עכתו"ד. עכ"פ יוצא לנו חידוש גדול, דלפי שיטת ר' שמעון, חולה שצריך לאכול ביום כיפור, מוטב לו לאכול נבילה מלאכול בשר כשר וכנ"ל.

החולה ביום כיפור יכול לאכול 'כל צורכו' כפי שרגיל לאכול בימות החול

ועוד חידוש מצינו בחידושי מרן הגר"ז הלוי (פרק ב' מהלכות שביתת עשור) דאביו מרן הגר"ח מבריסק זיע"א היה מורה לחולה שיש בו סכנה לאכול 'כל צרכו' ביוה"כ פ, ואף ביותר מכשיעור, וביאר דבריו על פי דברי המ"מ פ"ב משבת, דחולה שיש בו סכנה עושין לו 'כל צרכיו' בשבת, ואף בדברים שאין בהם משום סכנה, ואף כאן כיון שבשאר ימים דרכו של החולה לאכול יותר מכשיעור, לכן גם ביום כיפור מאכילין אותו כדרכו ביותר מכשיעור, ואף על פי שאין סכנה אם יאכל

אליו בכל לבבם, וכראות הכהנים והעם שהכהן מנענע הקו היו צועקים בנפש מרה ושואלים רחמים מלפני הקב"ה, ומיד האדום חוזר ללבן, והיה מנענע את בגדיו והיה קולו של פעמונים נשמעין החוצה, (ויש גורסים 'והכהן גדול מנענע הפעמונים מרוב השמחה')

ועיין בהגהת היעב"ץ (שנדפס כעת בספר עבודת יוהכ"פ להר"ש תאומים) שמקשה עליו דהלא הכהן גדול היה נכנס בקדשי הקדשים רק בבגדי לבן ולא היה עליו כלל הבגדי הזהב ואם כן איך היה יכול לנענע הפעמונים בזמן שלא היה עליו כלל הבגד של הפעמונים.

ואיתא בספר נר ישראל להמגיד מקאזניץ זי"ע (אות לג) שמבאר שענין הפעמונים אינן

כפשוטו, אלא הכוונה שהכהן גדול היה מכווין בשם 'גיל' שם שם מ"ב שהוא אותיות 'גיל' והיה מעורר שמחה אצל בני ישראל, וזה הכוונה שהיה מנענע הפעמונים וזה לשונו, כבר כתבנו בשם א' שזה פירושו של ברית מנחה שהיה מנענע בפעמונים לבשר לישראל הוא בשם 'גיל' כמ"ש במדרש גיל של מרגליות, וכבר כתבנו בזה השם שבא ממחשבה עליונה לצדיק ולבשרו על קבלת התפלה, ונקרא רוח הקודש, והיה בכח הכהן גדול להאציל בכח זה השם משמחתו על ישראל, וכבר ראינו זה בעינינו מצדיקי הדור, מכל שכן הכהן גדול היה לו כח זה, עכ"ל בית.

ולפי דבריו יש להבין למה היו צריכים גם את הלשון של זהורית שהיתה על פתח היכל בית המקדש ביום הכפורים ועל פי צבעו לבן או אדום היו ישראל יודעים אם תפילתם נתקבלה

עדיין נקרא תענית לפי שיטת ההלכות קטנות הנ"ל, דעל פי רוב לאלו האנשים שאמורים להתענות ביו"כ אם יתירו להם רק לשתות ולא לאכול, יכולים הם להישאר במצב הבריאות ולא לבא לידי פיקוח נפש, ולכן מוטב להם שישתו כל היום ולא יאכלו כלום. ועיין בשו"ת מהרש"ם (ח"א סה קכ"ג) ושו"ת נטע שורק סימן נ"ט, ועיין עוד בשו"ת הרב"ז [שפארן] (סימן י"א) שכתבו סמוכין לדבריו של בעל הלכות קטנות עיי"ש, לכן דעת מורי הוראות שאם סגי להחולה לשתות מים, כיון דלדעת ההלכות קטנות לא מקרי שותה כלל לא נחשב כשותה לענין איסור יו"כ.

למה היו צריכים הסימן של לשון של זהורית הרי כבר ידעו זאת על ידי שמיעת נענע הפעמונים

איתא ספר ברית מנחה אשר האריז"ל סמך עליו (במהדורת ירושלים תשי"ט כב א) בקדש הקדשים היה חקוק השם באותיותיו ובניקודיו בשער הארון, וכאשר היה רואה הכהן ששער הארון היה מלא זוהר לבן, היה שמח מאד, ואם היה רואה אדום לא היה סימן טוב לישראל ולא לכהן, ובראות הכהן האדום הוזה היה מתאמץ ואמר רבון העולמים שובה מחרון אפיך והנחם על הרעה לעמך, והיה אומר ומרבה בבקשות ותחנונים לפני הקב"ה, והיתה קו אחד נקשרת (במעיל הכהן של משי לבן והיתה אותו הקו נקשרת החוצה) כמו"כ בעזרה, והיה כהן גדול מנענע הקו והיה רומז שיצטקו בני ישראל אל השי"ת, וישבו

בה. וכן כתב עוד הפעם במקום אחר בספרו וזה לשונו, והרוח בשם הוא הרוח הקודש דבוק באותיות כפעמון ברימון, ובזה היה מנענע הכהן גדול ביום הכיפורים בקודש הקדשים בשם יג"ל להביא גילה בכל עם שהיו מצפין לו כמו שכתוב בברית מנחה שהיה מנענע בפעמונים ואין לו פירוש רק כמו שכתבתי, שהרי לא היה שם רק בד' בגדים ורמזו כאן הראב"ד, עכ"ל.

במרומים, הרי כבר ידעו זאת על ידי שמיעת הפעמונים [שהוא שם גיל]. אלא יש לבאר שיש מדריגה של שמיעה שהוא שמיעת הפעמונים בשם גיל, אבל יש מדריגה יותר גבוהה שהוא בחי' ראייה שהוא בחי' חכמה, ולכן היה צריכים גם ללשון של זהורית, שיהיה גם המדריגה הגבוהה של בחי' ראייה.

סומך ידיו על השעיר לעזאזל היה עומד במדריגה גבוהה מאוד, ולכן היה צריך לעשות השבועה בשם הכי גבוה.

הטעם למה יש מצוה לאכול הרבה בערב יום הכיפורים כדי להרחיב הגוף על ידי ריבוי האכילה

אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ובעל קומה

א **איתא** במסכת שבת (צב.) שאין השכינה שורה אלא על חכם, גיבור, עשיר ובעל קומה, עיי"ש. ורבינו הרמב"ם (הל' יסודי התורה פ"ז ה"א) לא פסק כדברי הגמרא והשמיט דברים אלו (עשירות ובעל קומה), וזה לשונו, ואין הנבואה חלה אלא על חכם גדול בחכמה, גיבור במידותיו ולא יהא יצרו מתגבר עליו בדבר בעולם אלא הוא מתגבר בדעתו על יצרו תמיד, והוא בעל דעה רחבה נכונה עד מאד אדם שהוא ממולא בכל המדות האלו שלם בגופו כשיכנס לפרדם וימשך באותן הענינים הגדולים הרחוקים ותהיה לו דעה נכונה לחבין ולהשיג, והוא מתקדש והולך ופורש מדרכי כלל העם ההולכים במחשכי הזמן, והולך ומורז עצמו ומלמד נפשו שלא תהיה לו מחשבה כלל באחד מדברים בטלים ולא מחבלי הזמן ותחבולותיו, אלא דעתו פנויה תמיד למעלה קשורה תחת הכסא לחבין באותן הצורות הקדושות המהורות ומסתכל בחכמתו של הקב"ה כולה מצורה ראשונה עד טבור הארץ ויודע מהן גדלו, מיד רוח הקודש שורה עליו. ובעת שתנוח עליו הרוח תתערב נפשו במעלת המלאכים הנקראים אישים ויהפך לאיש אחר ויבין בדעתו

כתיב בפרשת אחרי מות (טז כא) וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי והתודה עליו את כל עונת בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם ונתן אתם על ראש השעיר ושלח ביד איש עתי המדברה. ועיין בתרגום יונתן דכתב בהאי לישנא, ויסמוך אהרן ית תרתין ידוי בסידרא חדא ית ימיניה על שמאליה על ריש צפירא חייא ויודי עליו ית כל עויית בני ישראל וית כל מרודיהון לכל חטאיהון ויתן יתהון 'בשבועה' אמירא ומפרשא 'בשמא רבא ויקירא' על ריש צפירא וכו'.

וביאור כוונתו על מה שכתב 'בשמא רבא ויקירא' הוא מה דאיתא בסידור הרש"ש שהיו מכוונים בשעת זריקות השעיר לעזאזל, בשם 'אאללהייהם', [ומבואר שם גם הניקוד על כל אות] (ושם זה בגמטריא יעקב) וכתב הרמב"ל בספרו אדיר במרום (עמוד של"ד ד"ה שמא דעתיקא) שהוא השם הראשון שנתגלה בשעת בריאת העולם, וזה עוד יותר מוקדם ממה שכתב הגה"ק רבי ישראל סרוק זיע"א [נדהוא כתב דהשם הראשון הוא השם של כ"ד עינים, והשם הנ"ל הוא עוד יותר מוקדם].

שהרי תמיד בעת שנשבעים, צריכים לעשות השבועה בשם שהוא יותר גדול ממדריגה שהוא עומד, ולכן בשעת שהכהן היה

עושר' הוא מי ששמה בחלקו, איך נפרש בדרך זה הכוונה של 'בעל קומה'.

ומצינו כבר בדרשות הר"ן (דרוש החמישי) שהקשה, למה צריך הנביא להיות בעל קומה ועשיר, וזה לשונו, אבל צריך ביאור, מדוע יצטרך הנביא להיותו עשיר ובעל קומה, כי בגבור נוכל לפרש שצריך להיות אמיץ לבו בגבורים מי שהוא שלוח להוכיח עם רב ולא ישוב מפני כל, אבל בעשיר ובעל קומה צריך טעם, עכ"ל. (ועיין שם מה שתיירץ ואכמ"ל).

ארוך בקומה רומז על ספירת החכמה

ב] ויש לומר שבעל קומה רומז לספירת החכמה שהיא ארוכה (מה שאין כן ספירת הבינה שהיא בחינת רוחב), כלומר שכדי להשיג נבואה צריכים להיות מרכבה לספירת החכמה. וכמו שכתוב אצל שאול המלך שהיה בעל קומה, שהכתוב מתארו (שמואל א ט, ב) 'משכמו ומעלה גבוה מכל העם'. וכמו כן מצינו שאברהם אבינו נזכר בספר יהושע (יד, טו) בכינוי 'האדם הגדול בענקים'. ואיתא במסכת נדרים (לה). שמושה רבינו היה גבוה עשר אמות. ועיין במסכת חגיגה (יב.) שגבהו של אדם הראשון היה מאה אמה, עי"ש. וכן איתא במסכת סנהדרין (יז.) שאין מושיבין בסנהדרין אלא בעלי קומה, עי"ש. וכן מצינו אצל כמה

שאינו כמות שהיה אלא שנתעלה על מעלת שאר בני אדם החכמים, כמו שנאמר בשאול (שמואל א י, ו) 'זהתנבית עמם ונהפכת לאיש אחר', עכ"ל.

וכבר הקשה בלחם משנה (אות א') למה השמיט הרמב"ם את כל התנאים המבוארים בגמרא, ונשאר בצריך עיון, עיי"ש¹. הרי לנו שהלם משנה סובר שאי אפשר לזכות לנבואה רק אם הוא גיבור בכח והוא עשיר בממון ועניו כפשוטו ממש.

אבל בכסף משנה (אות א') כתב לבאר שהרמב"ם סובר שכל אלו הדברים אין הכוונה בפשיטות אלא בדרך העבודה, שהכוונה של 'גיבור' הוא גיבור במידות, ועשירות הוא עשיר השמה בחלקו. ואחר כך מבאר שאפילו אם נאמר שכוונת הגמרא הוא כפשוטו, הנה כל אלו התנאים צריכים רק כדי לקבל נבואה 'בקביעות', אבל להשיג מראות נבואה שלא בקביעות, אפשר שיתנבא אפילו אם לא יהיה בו כל המידות הללו, עיי"ש².

הנה לפי הסברא הראשונה שהרמב"ם סובר שכוונת 'גיבור' הוא גיבור במידות וכוונת

כז. וזה לשונו, יש תימא על רבינו (הרמב"ם) למה לא הזכיר גבור בכח ועשיר ועניו דאיתא פ"ד דנדרים (דף ל"ה) ועוד אמרו בפרק המצניע (דף צ"ב) אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר, ובעל קומה ולא הזכיר מכל זה רבינו. והרב בית יוסף כתב דסבירא ליה כהרא"ש ז"ל דלא הצריך כך בגמרא אלא כדי שתשרה השכינה בקביעות. אבל לא משמע כן מדברי רבינו בספר מורה הנבוכים (חלק שני פרק ל"ב) דשם כתב הוא אמרם אין הנבואה שורה אלא על חכם גבור ועשיר. גם בסוגיא דפרק המצניע ובסוגיא דנדרים קשה קצת למה לא הזכיר בסוגיא התנאים שהוזכרו בסוגיא האחרת, עכ"ל.

בח. וזה לשונו, בפ"ד דנדרים (דף ל"ה). אמר ר' יוחנן אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על חכם גבור ועשיר. ומפרש רבינו **גיבור במדותיו** כהיה דתנן (אבות פ"ד) איזהו גבור הכובש את יצרו. וכן **אפשר לפרש עשיר השמה בחלקו**. אלא ששם משמע בגמרא דגיבור כפשוטו שיהא בעל כח וכן עשיר כפשוטו שיהיה לו ממון הרבה. לכך נראה דרבינו סברא דנפשיה קאמר ולא מהא דר' יוחנן. ומ"מ צ"ע למה לא כתב שיהא גבור בכח ועשיר ועניו וכהא דר' יוחנן. וי"ל שהרא"ש פירש

אמוראים שהיו בעלי קומה גבוה (עיין נדה דף כ"ד ע"ב כט).

והביאור בזה הוא כמבואר במאור ושמש (הפטורה לשבת תשובה) שמבאר הטעם למה יש מצוה לאכול הרבה בערב יום הכיפורים. ומבאר שכל כמה שהכלי יותר גדול, אפשר להכניס בתוכו הרבה יותר. ומפני זה היה מן הצורך שיהיה הנביא בעל קומה, בכדי שיהיה הכלי יותר גדול שיכנס בו יותר פנימיות וקדושה. ולכן כדי שנוכל לקבל רוב הקדושה של יום הכיפורים, לכן מצוה לאכול ערב יום הכיפורים בכדי שנרחיב הגוף על ידי ריבוי האכילה, ועל ידי זה נוכל לקבל האורות שיוורדים ביום הכיפורים, עכתו"ל.

ולפי דבריו מובן מה דאיתא בחז"ל על כמה אמוראים שהיו בעלי בשר, וכדאיתא במסכת פסחים (פט): שרב פפא בעל בשר הוה. ועיין עוד במסכת בבא מציעא (פו). שרבי שמעון בן חלפתא היה בעל בשר. וכן איתא במסכת ברכות (כ). שרבי יוחנן היה בעל בשר, עיי"ש. ועיין במסכת בבא קמא (י): שרב פפא בר אבא היה בעל בשר (כמבואר שם בפרש"י). הנה כל זה בא להראות את מדרגתם שהיו להם כלים גדולים כדי שיכנס בהם יותר פנימיות וקדושה.

עיקר השראת השכינה של בעלי קומה הוא על ידי איחוד חכמה ובינה ביחד
[ג] והן אמת דאיתא בליקוטי מוהר"ן (מהדורא קמא סי' נה) שבעל קומה הוא כסיל

אהא דר' יונתן אין הקב"ה משרה שכינתו בקביעות ומשמע מדבריו דשלא בקביעות אפשר שיתנבא אע"פ שלא יהיה בו כל המדות הללו. ורבינו לא נחת הכא לפרש אלא תנאי הנביא להתנבאות ואפילו שלא יהא בקביעות, עכ"ל.

כט. וזה לשון הגמרא, אבא שאול ארוך בדורו הוה ורבי טרפון מגיע לכתפו ור' יוחנן חייא מגיע לכתפו ור' חייא ארוך בדורו הוה ורב מגיע לכתפו רב ארוך בדורו הוה ורב יהודה מגיע לכתפו ורב יהודה ארוך בדורו הוה ואדא דיילא מגיע לכתפו, עיי"ש.

ל. וזה לשונו, כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי (ברכות ח ע"ב). ופירש רש"י שם כל דמפיש באכילה ושתיה טפי עדיף. ודברי רש"י ז"ל צריכים ביאור שזה אינו מבואר לכאורה מלשון הגמרא מאיזה טעם יהיה עדיף דוקא לאכול הרבה. גם היה לו לומר דמפיש למיכל ולמשתה. אמנם יראה לומר על פי מה שאמרו חכמינו ז"ל (שבת צב). אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ובעל קומה, והדבר צריך ביאור מה יוסיף תת כח להשראת השכינה כשהוא בעל קומה. והנראה כי הנה ידוע אשר העולמות הם עלמא דאתגליא ועלמא דאתכסיא, והחיצוניות העולמות הם עלמא דאתגליא ופנימיות העולמות הם עלמא דאתכסיא. וכן בכל הדברים התחתונים יש בהם פנימיות וחיצוניות, והחיצוניות הם כלים לקבל הפנימיות, וכל מה שהכלי יותר גדול יותר יכנס בתוכו. ומפני זה היה מן הצורך שיהיה הנביא בעל קומה בכדי שיהיה הכלי יותר גדול שיכנס בו יותר פנימיות וקדושה.

והנה בערב יום כיפור הזמן להמשיך החיצוניות והכלים לעשות להם בית קיבול, וביום הכפורים אנו ממשיכין הפנימיות וליחד קודשא בריך הוא ושכינתיה כידוע מכתבי האר"י ז"ל ושאר ספרי הקודש שיום הכפורים הוא דין להמשיך הפנימיות העולמות אל התגלות העולמות וליחד קודשא בריך הוא ושכינתיה. ועל כן מצוה לאכול ערב יום כפורים בכדי שנעשה הכנה לקבל הפנימיות ביום הכפורים. וזה ביאור רש"י ז"ל כל דמפיש באכילה טפי עדיף, פירוש שעל ידי האכילה הוא מוסיף לקבל הפנימיות. גם יש לפרש שממשיך על ידי אכילתו שפע וברכה על כל השנה, וזהו דמפיש באכילה שמוסיף באכילתו תוספת ברכה לעולם, עכ"ל.

שוטה, היינו אריך קטין ואריכא שמיטא סניא, שאין ארכו מתייחס לאיבריו, עכ"ל. ומקור דבריו מבוסס על הא דאיתא במסכת בכורות (מה): שזה ששנו חכמים במושגם שבעלי קומה נחשבים כבעלי מום באדם ובבהמה, אינו אלא ב'אריכא שמיטה סניא'. ועיין שם ברש"י, ארוך הוא ודק שאינו עבה לפי אורכו, ולפי שדק הוא, אינו יכול לסבול קומתו ונכפף, ונראה כמו ששליותיו שמוטו, עכ"ל.

ולכן מובן שפיר דברי המאור ושמש שכתב דבריו לגבי אכילת ערב יום הכיפורים שאז מתרחב הגוף ברוחב על ריבוי אכילה ל. ולכאורה העיקר מה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה על השראת השכינה הוא רק בעל 'קומה' (באורך) ולא בעל בשר ברוחב, אלא הענין הוא שצריכים להיות שניהם בהשוואה אחת כדרך הרגיל אצל רוב בני אדם, ואם אחד הוא יותר מהשני באופן מוזר, הרי זה מקלקל ומפריע ליהוד בין חכמה וביןנה.

ושומה, עיי"ש לא. וכבר כתב בן בספר תורת העולה להרמ"א (ח"ג פס"ב) וזה לשונו, כל ארוך שומה יותר מאילו לא היה ארוך כל כך, עכ"ל ב.

הנה בוודאי שאין בדבריהם סתירה למה שהובא לעיל שהקב"ה משרה שכינתו דייקא ב'בעל קומה', ומה נאמר על משה רבינו שהוא היה אב לגביאים וחכם מכל האדם.

אלא הביאור הוא כנ"ל, שכל אדם גבוה קומה רומז על השגת אור החכמה שהוא ארוך, אבל עיקר שלימות החכמה הוא רק כאשר הוא מאוחד עם ספירת הבינה, כלומר שהאורך והרוחב של הגוף הם בהשוואה. אבל כאשר האדם הוא גבוה קומה ודק מאוד באופן שאורך ורוחב אינם בהשוואה, הרי זה מראה על פירוד בין חכמה ובינה שאינם מאוחדים יחד, ורק אז נאמר הכלל שבעל קומה הוא כסיל ומיפיש.

וכמבואר כמור וקציעה (או"ח סי' רכה) וזה לשונו, הא דאמרי אינשי 'כל ארוך

לא. וזה לשונו, הגבוה קומה, על פי הרב הן כסילים. כי מחמת גבה קומתו, העשנים העולים מהלב אל המוח להתבשל במה, ולהתהוות מהם מחשבות. העשנים האלו נחלשים ברב הדרך שיש מהלב אל המוח, מחמת גבה קומתם, ואינם ביכולתם להתהוות מהם מחשבות שכליות. ומחמת זה, הגבוה קומה הם שוטים, עכ"ל. וכן הובא בספר אדרת אליהו לרבינו הגר"א (פרשת בראשית - על דרך רמז בפסוק יהי אור) שהלב מתייעץ בכל מעשיו במח כידוע, ולכן אמרו כל ארוך שומה. עיי"ש

לב. ועיין עוד בספר מעשה טוביה (חלק עולם הקטן פרק שני) לר' טוביה הרופא וזה לשונו, א'. מדוע קצרי הקומה רובן חנפים וטובי ההבנה. תשובה: בהיותם קצרי הקומה יש מעט ריוח בין הלב שהוא משכן הרוח החיוני לבין המוח שבו מורשי המחשבה, ובנקל יתנשאו האדים למעלה אל המוח אשר בו נולדה המחשבה, ועי"ז ימהר להבין, וכן להיפך "כל ארוך שומה" מטעם הנזכר. ב'. מדוע קטני הקומה וכחושי הבשר הם מבולבלים. תשובה: לפי שבהיות הגוף קצר, ומרוב חמימות, הקיטורים עולים במהירות ונדחים מכח המדמה ויתערבו אל אשר עדיין לא הגיעו היטב לשלימותם וידיעה ברורה, ולכן יותר קרובים לבלבול הדעת לשטות ולחבל. ג'. מדוע גדולי הקומה קשים הבנה. תשובה: לפי שהעשנים מתאחרים הרבה בעלותם מלב למוח שהוא מקור המחשבה. ד'. מדוע אנשים קצרים רובן פקחים וגיבורים ואבירי לב. תשובה: לפי שהעשנים והכח שבגוף קצר מוכנים יותר, משא"כ בגדולי קומה שמתפזרים ומשתבשים, והיינו דאמרי אינשי כל ארוך שומה עכ"ל.

לג. הוספת ראל"ב: ונראה שדווקא ערב יו"כ יש מצוה להרחבות באכילה כדי להיות קצת יותר בעל בשר 'ברוחב' שהוא ענין הרחבת כלי 'הבינה', היות דאיתא בנהר שלום (דף ל"ח ע"ד) לרבינו הרש"ש דיום כיפור הוא 'בבינה' דא"ק, עיי"ש. ושורש דבריו הוא עפ"י מה דאיתא בעץ חיים (שער אח"פ פרק ה) דיום כיפור הוא באוון דא"ק, עיי"ש.

משה ואהרן שקולים הם

ד' ויש להוסיף מה דאיתא בספר עשר צחצחות (מערכת ח' אות כג) שהרה"ק בעל בני יששכר זי"ע הגיע פעם לבקר אצל מחותנו הרה"ק בעל העטרת צבי זי"ע. ובתוך השיחה שאל העטרת צבי על מה שהמדפיסים ציירו בתחילת החומשים ציורים של משה רבינו ע"ה ואהרן הכהן, וציירו שם את משה רבינו כשהוא גבוה וארוך, ואת אהרן הכהן ציירו כשהוא נמוך ועבה. ומאי טעמא ציירו כן. וענה על זה הבני יששכר שאמנם משה רבינו ע"ה היה גבוה כדאיתא במסכת ברכות (דף נ"ד ע"ב) שהיה גבוה עשר אמות. והנה איתא בספרי (במדבר פסקא ס) שלפני המנורה עשו שם שלשה מעלות (מדריגות) כדי להדליק את המנורה שהיתה גבוהה י"ח טפחים כמבואר במנחות (כה:). ולכן סברו המדפיסים שמוזה יש להסיק מסקנה שאהרן הכהן היה נמוך. והיות שאיתא בתוספתא (כריתות פ"ד ה"ו – והובא גם ברש"י שמות ו, כו) שמשה ואהרן 'שקולים' הם כאחד, עיי"ש. והמדפיסים טעו וחשבו שהכוונה הוא שהיה משקל גופם של משה

ואהרן שווים זה לזה, ולכן ציירו את משה רבינו ע"ה דק וארוך ואת אהרן הכהן קטן ועבה, עיי"ש.

הנה האמת הוא שאף שמשה נוטה יותר לצד החכמה ואהרן נוטה יותר לצד הבינה, אבל הם היו 'שקולים' כלומר שכל אחד היה שקול ובהשוואה בין חכמה לבינה. אלא שמשה רבינו היה מרכבה לחכמה ובינה דבכמה ואהרן היה מרכבה לחכמה ובינה דבינה, ולכן היתה זאת באופן שהיה השוואה ויחס נכון בין האורך לרוחב. שהרי איתא להדיא בילקוט שמעוני (פר' אמור רמז תרל"א) והכהן הגדול מאחיו, שיהא גדול מאחיו בנוי, בכח, בעושר ובמידה (היינו שיהיה בעל קומה). ואיתא בילקוט תהלים (רמז תשנ) על הפסוק (תהלים מה, ח) שמן ששון מחבריק, וכאשר השמן המשחה היה יורד על הכהן גדול, אם היה קצר היה מאריך, עיי"ש. הרי לנו להדיא שאהרן הכהן לא היה 'נמוך' אלא היה בעל קומה, אלא הוא היה יותר נוטה לספירת בינה וכנ"ל, אבל בוודאי שזה היה בהשוואה לספירת חכמה וביחס הראוי לשאר איבריו לך.

לד. הוספת ראל"ב: ובדרך אגב מענין לענין יש לציין מה שכתב הרה"ק ר' אברהם אזולאי בספר חסד לאברהם (מעין ד' נהר יא) דכל מי שהיה ארוך בעולם הזה, יהיה קצר לאחר תחיית המתים, וכן מי שהיה קצר בעולם הזה יהיה ארוך (בבחי' עולם הפוך) וזה לשונו, ומצוה למלאך הממונה על אוצר הצלמים להוליך שם אותה הנפש, שיבחר לו הצלם כרצונה, ארוך או קצר, שלם או בעל מום, חלש או גבור, יפה או מכוער, וכיוצא בו, ואומר לה דע שהעולם שאת הולכת בה נקרא חיי שעה, ואחר התחייה נקרא חיי עולם, וכל מי שהוא ארוך מבני דורו, יהיה היותר קצר מבני דורו אחר התחייה, וכן בענין עני ועשיר, חלש או גבור, יפה ומכוער, וכל כיוצא בזה, והבחירה נתונה בידו, ויש מי שבוחר במקדם ולא במאוחר, ויש מי שבוחר במאוחר שהוא זמן ארוך, ויש מי שאין דעתו לבחור אלא להיות בינוני במקדם ובמאוחר, וכפי זה אין שום אדם יכול להתרעם מבוראו למה חבירו יפה והוא מכוער וכיוצא כי הכל תלוי בבחירתו, עכ"ל. ואולי לפי זה אפשר לבאר מה שהתפללה חנה שהקב"ה יתן לה בן שהוא לא ארוך ולא קטן (עין מסכת ברכות דף לא ע"ב) כדי שגם לעתיד לבוא לאחר התחייה יהיה גם כן באותו מידה לא ארוך ולא קצר ושלא יהיה לו בושות משינוי המראה. אבל קצת קשה לי על דבריו, שהרי הובא לעיל (אות ב') שאדם הראשון ואברהם אבינו ומשה רבינו ושאל המלך והסנהדרין וכמה אמוראים היו בעלי קומה גבוהה. האם נאמר שלעתיד לבוא יהיו כל אלו היותר קצרים מבני כל דור ההוא לאחר תחיית המתים? (ובפרט שלעתיד לבוא יהיו 'כולם' נביאים, והרי כדי להיות נביא צריך להיות 'בעל קומה', ולכן לכאורה יהיו 'כולם' בעלי קומה [לערך הגויים]).